

Het begeleiden van tieners bij hun Internetgebruik

Het productverslag

Marieke Lansdown

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Dankwoord	3
1. Inleiding	4
1.1 Naar een vraagstelling	4
1.2 Opzet van het rapport	5
2. Onderzoeksopzet	6
2.1 Onderzoeksvraag	6
2.2 Deelvragen	6
2.3 Onderzoeksdoelstelling	6
2.4 Onderzoekseenheden	6
2.5 Methoden van dataverzameling	6
2.6 Aanpak en verantwoording	6
3. ASVZ Zuid West	7
3.1 Wat is de ASVZ Zuid West?	7
3.2 Wat is GO, gezinsondersteuning?	8
3.3 Wat staat er in het protocol van de ASVZ over Internetgebruik binnen de begeleiding van tieners?	8
4. Tieners en Internet, de literatuurverkenning	9
4.1 Wat doen tieners op het Internet?	9
4.2 Wat is er bekend over de mogelijke effecten en gevolgen van Internetgebruik door tieners?	14
4.3 Wat zou de rol van ouders en begeleiders kunnen zijn?	21
5. Begeleiders over Internet en het gebruik ervan binnen de begeleiding	25
5.1 De begeleiders over zichzelf	26
5.2 Over de cliënten en het Internetgebruik binnen de begeleiding.	26
5.3 Het contact via het Internet tussen de begeleider en de cliënt.	27
5.4 Het Internetgebruik door de cliënt zelf.	27
5.5.1 Wat zijn volgens de respondenten de nadelen van het Internet?	27
5.5.2 Wat zijn volgens de respondenten de voordelen van het Internet?	28
5.6 Wat waren verder hun opmerkingen?	29
6. Conclusies en aanbevelingen	30
Evaluatie	34
Literatuurlijst	36
Bijlagen	37

Dankwoord

Omdat ik dit afstudeerproject onmogelijk helemaal in mijn eentje had kunnen doen, wil ik graag een aantal mensen bedanken;

Mijn collega's die tijd hebben vrijgemaakt om zich door mij te laten interviewen zodat ik waardevolle data had voor mijn onderzoek.

Kyan van Bommel (12 jaar) die mij de beginselen van Power Point heeft geleerd zodat ik dit toe kon passen in het eindproduct.

Mijn afstudeerbegeleidster die mij telkens de goede kant op wees en positief, maar ook eerlijk was over mijn vorderingen.

Ik bedank mijn partner voor zijn steun die hij me gaf en me oppepte als ik het even niet meer zag zitten. En ook mijn vrienden die mij hebben overladen met pep-mail en smsjes. Ik heb daar veel energie uitgehaald.

In het bijzonder wil ik mijn ouders bedanken. Zij hebben zich veel bezig gehouden met de inhoud van het hele project. Tientallen keren heeft mijn vader de stukken gelezen die ik naar hem mailde om het te voorzien van kritisch commentaar. En elke keer als ik vastliep, hielp hij me weer op weg met een praktische aanwijzing. Het hele project is hier beter van geworden.

Nogmaals bedankt allemaal!

1. Inleiding

1.1 Naar een vraagstelling

Tegenwoordig zijn tieners onlosmakelijk met de digitale wereld verbonden. Computers, mobieltjes en I-Pods, het zijn zaken die voor de jeugd niet meer weg te denken zijn. Er is op dit moment veel aandacht in de media over hoe deze tieners beïnvloed worden door, en hoe zij zich gedragen op het Internet.

Maart 2006 is er een Sire campagne gestart over digitaal pesten. De digitale wereld kent geen grenzen. Op Internet gedragen onschuldige kinderen zich soms als echte monsters. Een klasgenoot uitschelden, tijdens het chatten vrienden tegen elkaar opzetten, iemand doodwensen in een sms-je of elkaars computers infecteren met een virus zijn vandaag de dag onder kinderen heel gewone praktijken. En net als 'gewoon' pesten heeft 'digitaal' pesten in veel situaties ernstige gevolgen.

September 2006 is er een documentaire geweest bij NOVA over de invloed van zogeheten 'pro ana sites': Internet sites waarop bezoekers elkaar aansporen om door te gaan met afvallen, hoe ongezond dat ook is. Uit recent Amerikaans onderzoek blijkt nu dat die sites een gevaarlijk effect hebben. Regelmatige bezoekers van 'pro ana sites' maken drie keer zoveel kans in het ziekenhuis te belanden. In de VS zijn deze Internetpagina's al langer verboden, in Nederland niet.

Momenteel is er een campagne op tv over het meldpunt kinderporno op Internet. Er is alarm geslagen over volwassen mannen die zich op chatsite's voordoen als tieners en kinderen uitlokken tot obscene acties of een afspraak met ze maken voor seks.

Deze maatschappelijke onrust lijkt een direct gevolg te zijn van de snelle digitale ontwikkelingen en de globalisering. Ik hoor dit soort verhalen ook op verjaardagen en andere bijeenkomsten. Als dit onderwerp aan de orde is, komt er direct een discussie op gang en hoor ik de vaak voorkomende uitspraak 'dat de kinderen niet meer normaal met elkaar kunnen communiceren'. Ze zouden dit verleren door het gebruik van communicatiemiddelen op Internet. Er wordt vooral vanuit de negatieve invalshoek naar gekeken: het zou slecht zijn voor de jeugd.

Het zijn vooral de negatieve verhalen die de voorpagina's en het journaal halen en de positieve kanten worden nauwelijks belicht.

Dat laatste deed zich wel voor bij een recente studie van de Universiteit van Amsterdam, waarin werd aangetoond dat online kletsen via bijvoorbeeld MSN vooral bestaande vriendschappen versterkt en dat die online contacten niet ten koste gaan van het contact dat jongeren onderling hebben in de fysieke wereld (Pardoen en Pijpers, 2006).

Ik heb heel weinig gehoord of gelezen over wat het Internetgebruik in opbouwende zin kan betekenen voor de jeugd van nu. Waar moeten we ons nu aan vasthouden en wat betekent dit voor de mensen die werken met tieners en ze begeleiden zoals ikzelf en mijn collega's? En waar moet je op letten als je werkt met tieners die een verstandelijke beperking hebben?

Sinds november 2006 werk ik voor de ASVZ Zuid West Midden Holland. De ASVZ Zuid West is een landelijke organisatie die hulp biedt aan mensen met een verstandelijke beperking. Mijn functie is ambulante persoonlijk begeleider van kinderen tot 18 jaar. De afdeling waar ik voor werk, heet GO, ofwel GezinsOndersteuning. Mijn collega's en ik gaan naar de kinderen thuis en begeleiden ze daar met hun persoonlijke ontwikkelingsdoelen. Er komt ook bij dat de ouders tijdens de begeleiding worden ontlast.

In de wandelgangen op mijn werk wordt natuurlijk ook over de effecten van Internet gesproken. “De jeugd kan niet meer fatsoenlijk face to face communiceren met elkaar door Internet”, of “Waarom gaan ze niet bij elkaar op de thee?”, hoor ik dan bijvoorbeeld. Het is een onderwerp dat vooral omgeven lijkt met vooroordelen en waar nog weinig feitelijk materiaal over beschikbaar is.

Ikzelf werk voornamelijk met tieners met een licht verstandelijke beperking en/ of een psychische stoornis. Ook mijn cliënten zijn op één of andere manier bezig met het Internet. Zij surfen en e-mailen vrijwel even makkelijk als hun andere leeftijdsgenoten. Hun verstandelijke beperking of psychische stoornis is hiervoor geen beletsel. Ik zit ook regelmatig met hen achter de computer.

Maar hoe denken mijn collega's feitelijk over het gebruik van Internet door tieners? En hoe denken ze over het gebruik van Internet binnen de begeleiding? Zijn mijn collega's ook actief op het Internet samen met hun cliënten of vermijden ze het misschien? En als zij actief zijn op het Internet met hun cliënten, wat doen zij dan precies?

Om tieners te kunnen begeleiden bij hun gebruik van Internet is het van groot belang dat je weet wat ze daar doen en wat er zich afspeelt.

Ik wil door middel van mijn onderzoek meer duidelijkheid over deze zaken te krijgen.

1.2 Opzet van het rapport

In het volgende hoofdstuk (2) vertel ik wat mijn onderzoeksvraag en deelvragen zijn. Ik ga in op de uiteindelijke onderzoeksdoelstelling, wie mijn onderzoekseenheden zijn en welke methoden van dataverzameling ik heb gebruikt om aan de informatie te komen die ik nodig heb. Ik eindig het hoofdstuk met de aanpak en verantwoording.

Hoofdstuk 3 gaat over de instelling en de specifieke afdeling waar ik voor werk. Hier vertel ik wat onze visie is, wat wij willen bereiken met de cliënten en wat de specifieke kenmerken zijn van de afdeling waar ik werkzaam ben. Ik vertel ook iets over wat er in het protocol vermeldt staat over mijn onderwerp.

In hoofdstuk 4 is te lezen wat ik aan literatuur heb gevonden over tieners en Internet. Het is onderverdeeld in drie paragrafen. In de eerste paragraaf vertel ik wat tieners doen op het Internet. In de tweede paragraaf laat ik zien wat de mogelijke effecten en gevolgen zijn van het Internetgebruik door tieners en in de derde paragraaf vertel ik wat de rol zou kunnen zijn van ouders en begeleiders.

In hoofdstuk 5 vertel ik wat mijn collega's zeggen over hun gebruik van Internet binnen de begeleiding. Hier kom ik dichtbij het antwoord op mijn onderzoeksvraag.

In hoofdstuk 6 leg ik verbanden en zoek ik verschillen en overeenkomsten tussen alle informatie die ik heb verzameld met het literatuuronderzoek en de interviews. Hier zal ik naar mijn onderzoeksdoelstelling toewerken door middel van conclusies en aanbevelingen.

De geraadpleegde literatuur en websites wordt in een overzicht vermeld.

In een aparte bijlage zijn een begrippenlijst, een aantal toelichtingen waar in de tekst naar verwezen wordt, het logboek en de preparatie van de interviews opgenomen. De bijlage heeft een eigen inhoudsopgave om alles makkelijk terug te kunnen vinden.

Dit gehele onderzoeksrapport leidt tot een eindproduct waar ik samen met mijn collega's mee aan de slag kan. Het eindproduct is een apart onderdeel en voornamelijk gebaseerd op hoofdstuk 6, conclusies en aanbevelingen.

2. Onderzoeksopzet

2.1 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die ik heb opgesteld luidt: Hoe gebruiken de begeleiders van de ASVZ Zuid West, afdeling GO, (**gezin**sondersteuning), Midden Holland Internet in hun begeleiding van tieners tussen de 12 en de 16 jaar?

Deze vraag is verder uitgewerkt in een aantal deelvragen.

2.2 Deelvragen

- Wat is de ASVZ Zuid West?
- Wat is GO, **gezin**sondersteuning?
- Wat staat er in het protocol van de ASVZ over Internetgebruik binnen de begeleiding van tieners?
- Wat doen tieners op het Internet?
- Wat is er bekend over de mogelijke effecten en gevolgen van Internetgebruik door tieners?
- Wat zou de rol van ouders en begeleiders kunnen zijn?
- Met welk doel zitten de begeleiders samen met hun cliënten op het Internet?
- Hoe vaak communiceren de begeleiders met hun cliënten via het Internet?
- Wat zijn volgens de begeleiders de voor- en de nadelen van Internetgebruik voor hun cliënten?

2.3 Onderzoeksdoelstelling

Met dit onderzoek wil ik kennis verzamelen over de mogelijkheden die Internet biedt in het werken met tieners en de wijze waarop begeleiders van de ASVZ Zuid West, afdeling GO, Midden Holland daarmee omgaan.

De resultaten kunnen gebruikt worden om de begeleiding van tieners te verbeteren.

2.4 Onderzoekseenheden

In mijn onderzoek richt ik mij op mijn directe collega's die werken met kinderen tussen de 12 en 16 jaar.

2.5 Methoden van dataverzameling

Ik begin mijn onderzoek met een oriëntatie in de literatuur over dit onderwerp.

Verder heb ik al mijn collega's een mail gestuurd met de vraag wie er werkt met tieners tussen de 12 en de 16 jaar en of zij bereid zijn mee te werken aan mijn onderzoek door het geven van een interview. Ik wil bij zes van hen een halfgestructureerd interview afnemen. Daarnaast ga ik documentatie van de ASVZ bestuderen.

2.6 Aanpak en verantwoording

Mijn literatuuronderzoek ben ik begonnen via Google. Op die wijze ben ik enkele relevante boeken en websites tegengekomen.

Voor de interviews ga ik als volgt te werk. Voor een optimale betrouwbaarheid stel ik bij de interviews steeds dezelfde vragen en maak ik gebruik van een memorecorder.

Dit verwerk ik tot transcripties. Dit materiaal neem ik op in de bijlage.

Wat betreft de geldigheid wil ik een opmerking plaatsten. Hoewel mijn eigen cliënten een lichte vorm van verstandelijke beperking of psychische stoornis hebben, is er nu nog geen reden om aan te nemen dat zij zich op Internet wezenlijk anders gedragen dan andere jongeren. De literatuur op dit terrein is bovendien heel beperkt.

Ik zal dus tijdens mijn onderzoek nog geen onderscheid maken tussen tieners met of tieners zonder beperking. Uit het onderzoek moet blijken of dat een juiste aanname is geweest.

3. ASVZ Zuid West

3.1 Wat is de ASVZ Zuid West?

Ik werk voor de ASVZ Zuid West Midden Holland in Gouda. ASVZ Zuid West is een onderdeel van de Carante Groep, voorheen de ASVZ Groep. Een landelijke organisatie met ongeveer 12500 medewerkers.

ASVZ Zuid West is een organisatie voor mensen met een verstandelijke handicap in Zuid-Holland. ASVZ Zuid West biedt een gevarieerd woonaanbod: van 24-uursbegeleiding tot begeleid zelfstandig wonen. Daarnaast levert de organisatie vele verschillende vormen van zorg- en dienstverlening. Zoals dagbesteding, thuiszorg, opvang in een gezinshuis, logeer-vakantie- en weekendopvang, maar ook specialistische vormen van begeleiding en behandeling zoals bijvoorbeeld specifieke medische en pedagogische zorg, tandartszorg, aangepaste fysiotherapie en diverse therapievormen.

Wat vinden wij belangrijk in onze zorg- en dienstverlening?

De vraag die de cliënt aan ons stelt staat centraal. Vaak kunnen we de vraag beantwoorden, soms ook niet. Soms zijn onze mogelijkheden beperkt of onze middelen niet toereikend. Wij vinden het belangrijk hierover met elkaar in gesprek te blijven.

Het Individueel Plan is een belangrijk instrument waarmee wij de vraag verder uitwerken.

Samen met de cliënt en zijn verwanten maken wij een plan. Een plan over de doelen die wij ons stellen in de ondersteuning van de cliënt.

Beeldvorming is daarbij heel belangrijk. Goede beeldvorming is het kijken naar de persoon zelf en je afvragen wie hij is en wat zijn behoeften zijn. Goede beeldvorming komt niet voort vanuit het plaatsen van mensen in hokjes ('iemand met autisme heeft behoefte aan... '), maar uit het aandachtig luisteren naar de persoon die je voor je hebt. Het met elkaar, cliënt, begeleiders en verwanten, uitwisselen van gedachten daarover is van belang om het beeld compleet te maken. Goede beeldvorming betekent ook dat wij naar mensen met een verstandelijke handicap kijken als naar mensen waar wij een relatie mee hebben. Dat wij kijken naar wat hen met ons als mensen verbindt.

Hoe ondersteunen we cliënten in hun sociale leven?

Mensen met een verstandelijke handicap maken deel uit van de maatschappij. Wij vinden dat wij een verantwoordelijkheid hierin hebben. Het meedoen aan het sociale leven in je eigen omgeving is belangrijk. Mensen met een verstandelijke handicap kunnen dit vaak niet uit zichzelf. Dat betekent dat wij hen hierin ondersteunen. Ondersteuning in het onderhouden en opbouwen van bestaande relaties en het opbouwen van nieuwe relaties met kennissen en vrienden. Ongeacht waar ze wonen of welke handicaps ze hebben, helpen wij mensen met een verstandelijke handicap met het maken van contact met hun burens, de vereniging of de kerk. Leven als anderen, leven met anderen. Wij moeten voorkomen dat wonen in een wijk uitloopt op een isolement. Als zorg- en dienstverleners helpen wij cliënten mee te doen in de maatschappij. Daarbij is overvraging in de vorm van gedwongen meedoen aan iets waar je niets aan beleeft, niet respectvol. Belangrijk is dat wat er gebeurt, afgestemd is op de vraag, de behoefte en de wens van de cliënt.

Bron: <https://intranet.asvznet.nl>, 10 maart 2007

3.2 Wat is GO, gezinsondersteuning?

De ASVZ Zuid West biedt ook zorg aan huis, ambulante zorg- en dienstverlening in de vorm van begeleid zelfstandig wonen en gezinsondersteuning of wel **GO**. Voor de laatste ben ik werkzaam. Ik ben ambulant persoonlijk begeleider en begeleid kinderen/ jongeren tot 18 jaar. Mijn jongste cliënt waar ik thuis kom, is twee en een half en de oudste is bijna zestien. Gezinsondersteuning ondersteunt het gezin of de familie van het verstandelijk beperkte kind op afgesproken momenten. Op deze wijze zal het kind langer in de eigen vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. Mijn collega's en ik hebben veel ervaring in het verzorgen, begeleiden en verplegen van mensen met een verstandelijke beperking. Wij bieden in de thuissituatie op vakkundige wijze en met een grote betrokkenheid ondersteuning. Door onze ervaring kunnen we bovendien vaak praktische tips geven, passend bij de situatie thuis. De ouders/verzorgers kunnen kiezen welke vorm van individuele ondersteuning het beste aansluit bij zijn of haar vraag. Bij de afdeling GO werken ongeveer vijftig mensen zij hebben allen minimaal de opleiding SPW.

Onze activiteiten bestaan uit:

- voorlichting en informatie
- ondersteuning, advies en verwijzing
- oppashulp
- verpleging
- speelhulp
- bezigheidsbegeleiding en vrijetijdsbesteding
- verzorging
- opvoedkundige hulp
- hulp bij verzelfstandiging van het kind
- ondersteuning bij sociale contacten.

Bron: <http://www.asvzzuidwest.nl/>, 29 maart 2007

3.3 Wat staat er in het protocol van de ASVZ Zuid West over Internetgebruik binnen de begeleiding van tieners?

In het protocol van de ASVZ Zuid West staat niets over het Internetgebruik binnen de begeleiding van tieners.

4. Tieners en Internet, de literatuurverkenning

In dit hoofdstuk zal ik antwoord geven op de volgende vragen;

- Wat doen tieners op het Internet?
- Wat is er bekend over de mogelijke effecten en gevolgen van Internetgebruik door tieners?
- Wat zou de rol van ouders en begeleiders kunnen zijn?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden heb ik een aantal boeken bestudeerd waarin de onderzoeksresultaten van de bovenstaande vragen beschreven zijn. Ook heb ik gebruik gemaakt van website's die dit onderwerp behandelen.

De Stichting Mijn Kind Online is een onafhankelijk kennis- en adviescentrum over jeugd en (nieuwe) media dat tot doel heeft meer inzicht te verschaffen in de mogelijkheden van nieuwe media, alsook het bevorderen van het verantwoord gebruik daarvan. Stichting Mijn Kind Online komt voort uit een samenwerking tussen KPN en Ouders Online.
(Bron: <http://www.planet.nl/planet/show>, 16 maart 2007).

Deze Stichting heeft de Rutgers Nisso Groep de opdracht gegeven om onderzoek te doen naar tieners op het Internet. Dit onderzoek is uitgevoerd onder 10.000 jongeren. De bevindingen van dit onderzoek vormen de wetenschappelijke onderbouwing van het boek 'Verliefd op Internet' (2006), geschreven door Remco Pijpers en Justine Pardoën.

Het Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie', geschreven door Jos de Haan en Christian van 't Hof is het resultaat van de samenwerking tussen

- het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP),
- het Rathenau Instituut (RI)
- en het programma Maatschappij en Elektronische snelweg van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Verder heb ik de volgende websites geraadpleegd;

- www.planet.nl, MIJN KIND ONLINE van de gelijknamige stichting
- www.digibewust.nl
- www.veilig.kennisnet.nl
- www.internetsoa.nl

Voor tieners gebruik ik in dit stuk de woorden 'kinderen', 'jongeren' en 'tieners' door elkaar.

4.1 Wat doen tieners op het Internet?

Voor de tieners van vandaag is Internet niets nieuws onder de zon. Ze zijn er mee opgegroeid en voor hen is het de normaalste zaak van de wereld. Het is voor hen geen nieuwe media. Wie later dan 1980 is geboren is, heeft namelijk zijn of haar formatieve jaren in het digitale tijdperk liggen. We beschouwen deze personen als leden van de digitale generatie (de Haan en van 't Hof 2006).

Wat doen ze allemaal op het Internet? Ze gaan op zoek naar informatie, ze surfen, e-mailen (voor hun inmiddels een ouderwets medium), gamen¹, en downloaden² bijvoorbeeld muziek en filmpjes.

^{1,2} Zie de begrippenlijst in de bijlage

Meestal voelen jongeren zich meer thuis op een forum³ van een website die in het teken staat van een bepaald onderwerp waar ze dan anderen treffen met een gedeelde interesse. En natuurlijk gaan tieners ook wel eens op zoek naar pornografie.

Maar het allerbelangrijkste waar ze mee bezig zijn, is instant messenger ook wel MSN-en⁴ genoemd en het maken en bekijken van profielsites. Bijna alle tieners MSN-en en de helft daarvan doet dit dagelijks meerdere keren. Er is dan ook gebleken dat de helft van hun sociale leven zich afspeelt op Internet, maar er blijkt ook keer op keer dat ze fysieke ontmoetingen nog steeds de belangrijkste manier vinden om vriendschappen te onderhouden.

Communiceren via Internet geeft veel grip op de situatie. Je kunt je onzekerheden verbergen en je sociale contacten zelf timen. Het doet ertoe om altijd online te zijn, erbij te horen, wat na uren kletsen overblijft is een gevoel. Dat het nergens over gaat is maar schijn, het gaat over contact. Hun emoties online zijn niet onecht. Voor de tieners zelf is het een bloedserieuze zaak. Ze duiken helemaal onder in deze gevoelssoep.

Voor tieners is het Internet hun wereld, hun werkelijkheid en het communicatiemiddelen bij uitstek, helemaal toegesneden op één van de belangrijkste behoeften in de puberteit, namelijk contact en experimenteren met je identiteit. Ze experimenteren ermee door te communiceren en door zichzelf te profileren op de daarvoor ontwikkelde profielsites. De uitdagende foto's die ze op de profielsites plaatsen hebben meestal weinig met seks te maken, het zijn voor de kinderen meer modellenfoto's. Volwassenen maken zich zorgen, omdat er ook oudere pedofiele mannen op die sites rondhangen. Tieners zijn zich hier vaak wel van bewust, maar zijn hier niet altijd mee bezig.

Nederland heeft naar schatting meer dan twee miljoen jongerenprofielen, verdeeld over verschillende sites. De populairste sites van dit moment zijn Sugababes en Pa.rtypeeps 2000. Op beide plekken komen dagelijks tussen de 80.000 en 100.000 jongeren.

Inmiddels zijn het al lang geen sites met contactadvertenties meer zoals het is begonnen; ze hebben zich ontwikkeld tot complete communicatie-platforms voor jongeren, met een profielpagina, foto-tools⁵, e-mailvoorzieningen, discussieforums en weblogs⁶ (*Pardoen en Pijpers, 2006*).

Tieners zijn verliefd op Internet en worden ook verliefd op elkaar op Internet inclusief seksuele ervaringen. Dit gaat niet zonder problemen net als in het echte fysieke leven. Ook op Internet kun je de bons krijgen.

Ze hebben nog nooit zo veel gelegenheid gehad om te experimenteren met hun eigen identiteit als sinds de komst van het Internet. Ontdekken van de eigen identiteit is het sterkst in de tienerjaren. Op het Internet doen ze zich dan ook vaak anders voorkomen dan ze in werkelijkheid zijn. De belangrijkste reden waarom ze dit doen is het zelfexploratiemotief. Het is voor hen belangrijk verschillende identiteiten uit te testen om zo jezelf te ontdekken. Op de tweede plaats komt de sociale compensatie of wel de verlegenheid overwinnen. Het hebben van een profielsite kan bevorderlijk zijn voor het zelfvertrouwen gezien de positieve reacties die ze er op krijgen.

Vaak leidt hetzelfde contact met vrienden juist ook tot enorm gedoe; geniepig gedrag, scheldpartijen, ruzies en gemene processen van uitstoting komen veelvuldig voor in het leven van de gemiddelde tiener. Dit gebeurt dus ook op het Internet.

Alle tieners maken het wel eens mee, dat diep pijnlijke gevoel van niemand begrijpt mij. Misschien wel de belangrijkste emoties is angst, angst om er niet bij te horen, voor de eenzaamheid (*Pardoen en Pijpers, 2006*).

3,4,5,6 Zie de begrippenlijst in de bijlage

Wat jongeren doen op Internet is van alle tijden, bij elkaar hangen en kletsen. Nu gaat het digitaal in beeld en geluid. Het beeld is nu niet meer ondergeschikt aan het woord. (*Pardoen en Pijpers, 2006*)

Wat zijn precies hun motivaties?

Kinderen hebben meer tijd dan volwassenen om lekker te experimenteren op het Internet. Waar kun je allemaal komen? Wat valt er te beleven? Hoe werkt dat precies? Hun jonge geest is van nature ingesteld op ontdekken, leren en proberen. Ze hebben het geduld, de tijd en de behoefte om te spelen, iets wat wij als volwassenen vaak niet meer kunnen opbrengen.

Het is dan ook niet vreemd dat kinderen al gauw een voorsprong hebben op hun ouders. Maar het betekent ook dat ze van alles en nog wat kunnen tegenkomen. Meer dan de volwassenen die alleen maar 'functioneel' surfen om de nieuwste folder van de belastingdienst te downloaden. En lang niet alles is voor kindergen bestemd.

- **Fun, spanning, zelf-expressie en communicatie**

Er is nog nauwelijks onderzoek gedaan naar de ervaringen van Nederlandse kinderen op Internet. Kwantitatieve gegevens zijn dan ook niet bekend, maar uit verhalen en buitenlands onderzoek wordt heel goed duidelijk wat ze doen en waarom. Het blijkt te gaan om een combinatie van *fun*, spanning, zelf-expressie en communicatie.

Kortom: kinderen spelen, liefst met andere kinderen, voor de lol en om het contact met anderen. Ook op Internet.

- **Leren**

En voor schoolwerk zoeken ze natuurlijk informatie. Het web is dan ineens één grote – slecht gestructureerde en onbetrouwbare – encyclopedie.

- **Communiceren**

Kinderen vinden het fijn om via Internet rechtstreeks in contact te zijn met anderen.

Met vriendjes en vriendinnetjes, maar ook met onbekende leeftijdgenoten.

Dat heeft iets heel spannends: het is een vorm van communicatie die nóg minder blootgeeft dan communiceren per telefoon. Je 'praat' met elkaar maar je hoort en ziet elkaar niet.

Je kunt dus ook spelen met de onzichtbare delen van jezelf. Je kunt doen alsof je een ander bent. Alsof je een andere leeftijd hebt, of een andere sekse. Je kunt jezelf een andere naam geven, en zelfs een ander uiterlijk.

- **Spelen met je identiteit**

Voor onzekere jongeren, die worstelen met hun zelfbeeld, kan het heel spannend zijn om te experimenteren met zichzelf. Een verlegen meisje kan zich bijvoorbeeld presenteren als een stoere meid. En als je onder de puisten zit of veel te dik bent, ziet niemand dat, waardoor je ineens meer durft. Niemand hoort je overslaande stem en je hoeft niet naar de kapper voor een andere *look*.

Sommigen durven door dit spel meer zichzelf te zijn, terwijl anderen juist in de huid van iemand anders kruipen.

- **Sociale contacten onderhouden**

Sommige volwassenen zijn bang dat internetten een eenzame bezigheid is. Maar in de praktijk blijkt dat kinderen hun vriendschappen juist via Internet onderhouden. Vooral door middel van chat⁷ en instant messaging, en in iets mindere mate door middel van forums, e-mail en smoeleboeken. Hoe vaker ze elkaar in het gewone leven zien, hoe vaker ze elkaar ook online opzoeken.

⁷ Zie de begrippenlijst in de bijlage

Uit onderzoek blijkt ook dat pubers vooral chatten om met hun eigen vrienden verder te kletsen na een schooldag. Soms tot 's avonds laat, dat wel. In Engeland zijn jongeren inmiddels zo doordrongen van de gevaren van het chatten (mede door een grote overheids-campagne), dat ze de openbare chat-boxen nauwelijks meer bezoeken. Ze onderhouden hun sociale contacten vooral via *instant messaging* (MSN-en, oftewel chatten met een vriendenclubje).

Een andere manier waarop Internet kinderen bij elkaar brengt, is te zien aan hun spelgedrag met games. Lang niet altijd doen ze die spellen helemaal in hun eentje. Er zijn dan twee mogelijkheden: ze zitten samen achter één toetsenbord voor een computerspelletje, of ze spelen samen op afstand, via Internet.

- **Aapjes kijken en geursporen achterlaten**

De nieuwste rage is een combinatie van aapjes kijken en geursporen achterlaten, oftewel kijken en bekeken worden. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de eerder genoemde, snel groeiende portretten-galerijen Sugababes en Pa.rtypeeps 2000. Hier laten jongeren zien wie ze zijn aan iedereen die het wil weten en bekijken ze de persoonlijke details van anderen.

Van schoenmaat tot seksuele voorkeur.

Het druist in tegen alle adviezen die normaal gegeven worden, namelijk 'geef zo min mogelijk persoonlijke gegevens prijs'. Maar kinderen hebben daar maling aan, en trekken massaal naar deze sites.

- **Tijdverdrijf**

Een van de belangrijkste redenen waarom kinderen computeren in het algemeen, of internetten in het bijzonder, is natuurlijk domweg tijdverdrijf. Want waar kun je nog heen als kind? Vrije natuur is er nauwelijks meer, de straat is druk en gevaarlijk, lezen is uit en de tv is saai. De computer is een aangenaam alternatief.

Inmiddels is het helemaal niet uitzonderlijk meer als een kind een uur per dag achter de computer zit. Chattende of gamende jongeren nog wel langer (tussen de 3 en 4 uur is niet ongebruikelijk).

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=780090/sc=1b3103>, 27 maart 2007

Ideaal voor verlegen tieners

Daarnaast is er nóg een groot voordeel voor tieners om via Internet te chatten: het geeft een bepaalde bescherming. Dezelfde afstandelijkheid die het zo bot maakt om relaties te beëindigen via email of SMS, geeft enorme voordelen als je verlegen bent. Elke vorm van communicatie waarbij je niet onmiddellijk oog in oog met je gesprekspartner staat, is prettig voor een onzekere tiener.

Chatten is bij niet-chattende volwassenen vooral bekend om de gevaren. Die zijn er natuurlijk ook.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=780494/sc=9b976b>, 23 maart 2007

Vriendschappen, relaties en seks

Het onderzoek van de Rutgers Nisso Groep wees onder andere uit dat er een hechte relatie is tussen tieners, seks en Internet;

- Alle jongeren die actief zijn op het Internet, zijn ooit seksueel benaderd door iemand
- Één op de vier jongeren en één op; de vijf meisjes (van 12 tot 19 jaar) die meededen aan het onderzoek had het afgelopen half jaar online seks met iemand
- Vrijwel alle jongeren die er aan toe zijn om seksueel te experimenteren, doen dat online

Verliefdheid en seksuele ervaringen

Driekwart van de jongeren flirt via Internet. Hetzelfde aantal praat over seks. Hun beleving van verliefdheid en vriendschap via het Internet is vaak nog eenzamer wanneer die gevoelens via Internet ontstaan. Ze zijn bang voor onbegrip van hun ouders.

Ongeveer de helft van de actief internettende jongens en meisjes is wel eens verliefd geweest op iemand die ze via Internet hebben leren kennen. Voor minder dan de helft van de jongens en een derde van de meisjes leidde zo'n verliefdheid ook tot verkering (*Pardoen en Pijpers, 2006*).

Met het onderzoek werd ook gevraagd naar hun seksuele ervaringen via Internet.

De ondervraagde jongeren bleken zeer actief op Internet, zowel in het algemeen als op seksueel gebied: 1 op de 4 jongens en 1 op de 5 meisjes had het afgelopen half jaar online seks met iemand.

Tieners komen, of ze het willen of niet, altijd bij het betreden van Internet in aanraking met seks. Het stellen van seksueel getinte vragen komt veelvuldig voor: ongeveer driekwart kreeg wel eens een vraag van het type "heb je het al eens gedaan?" of "hoe groot zijn je borsten?" Vaak vinden jongens dergelijke vragen 'gewoon'. De meeste meisjes vinden dit soort vragen 'niet leuk' of zelfs 'helemaal niet leuk'.

Tieners maken ook minder leuke dingen mee op het Internet. Naarmate tieners ouder zijn, ervaren ze ongewenste seksuele ervaringen via Internet minder als negatief. Ze kunnen er naar eigen zeggen adequaat op reageren. Tieners ouder dan 14 jaar doen minder vaak iets wat ze niet willen en kunnen dus beter omgaan met ongevraagde seksueel getinte vragen of verzoeken dan jongere kinderen. (*Pardoen en Pijpers, 2006*)

Het krijgen van deze seksueel getinte vragen is, zoals ze zelf zeggen: "that's all in the game"

Niet alle tieners willen daar antwoord op geven, maar doen dat vaak wel, omdat ze niet preuts gevonden willen worden. Hoe ouder ze zijn, hoe meer weerbaarder ze daarin worden.

Ook krijgen ze regelmatig het verzoek om iets seksueels te laten zien voor de webcam.

Ongeveer de helft van de tieners gaan hier op in, omdat ze het opwindend vinden.

Toch doen een groot aantal meiden het, omdat ze niet preuts gevonden willen worden, maar ook omdat ze bedreigd worden.

Het merendeel van de tieners komt in aanraking met webcam-beelden van naakte lichaamsdelen of seksueel gedrag. De meesten vinden dit spannend en klikken het niet meteen weg.

Maar heel weinig van de tieners weet dat er wel eens seksueel getinte opnames van ze zijn gemaakt. Iets meer, maar nog steeds niet veel tieners zeggen zelf wel eens opnames te hebben gemaakt. Dit komt door het feit dat de meeste tieners niet eens weten dat dat mogelijk is. Afspreken via het Internet doen ze vaker dan ouders denken. Dit gaat meestal goed. De reden waarom het niet leuk kan zijn, is omdat het niet klikte, de ander seks wilde, zich opdroeg, of agressief was.

4.2 Wat is er bekend over de mogelijke effecten en gevolgen van Internetgebruik door tieners?

Internet en seks

Één aspect dat onafscheidelijk is van het Internet is seks. Zodra kinderen zelfstandig het Internet opgaan en daar interactief bezig zijn, komen ze er, of ze willen of niet, mee in aanraking. Overal in de media is seks. De half naakte vrouwen lonken naar iedereen. De verleiding is overal aanwezig. Het rolmodel wordt voor de kinderen neergezet. Het motto 'sex sell's' wordt overal gretig gebruikt. Als het gaat om de reclame, maar ook om de muziekbusiness. Op TMF zijn clips te zien waarin vrouwen topless staan te dansen voor de mannen. Dat is het beeld wat de tieners op hun netvlies krijgen.

Het is belangrijk om met kinderen over de stereotype rolverdeling te praten. Als je dat als volwassene niet doet, gaan zij deze rolverdeling kopiëren. Vertel de kinderen waarom er zoveel seks te zien is, namelijk; seks verkoopt!

Ook op het Internet lopen ze daar heel gemakkelijk tegen aan. Dit kan zijn in de vorm van pop-ups van porno reclame. Pornosites beginnen vaak met een scherm waarop naar de leeftijd van de bezoeker wordt gevraagd. Bij kinderen wekt dit echter juist hun nieuwsgierigheid op; ze voelen zich erdoor uitgedaagd om een hogere leeftijd op te geven (waardoor ze alsnog toegang krijgen tot de achterliggende pagina's).

Maar ook lopen ze tegen seks aan als ze bijvoorbeeld op MSN iemand tegen het lijf lopen die zichzelf uitkleedt en gaat masturberen.

Of het zien van seks voor kinderen schadelijk is, hangt af van de leeftijd. Voor jongere kinderen onder de 11 jaar kan het schadelijk zijn, omdat ze er van kunnen schrikken. Ze zijn er nog niet mee bezig en bijvoorbeeld beelden van porno kunnen shockerend voor hen zijn. Kinderen kunnen op deze manier het risico lopen dat ze seks vies gaan vinden en dit is een verstoring van de seksuele ontwikkeling.

Voor tieners is er weer wat anders aan de hand. Zij kunnen de beelden als voorbeeld gaan zien en denken dat het normaal is. Aangezien zij vaak nog geen ervaring hebben, kunnen ze niet weten wat wel en niet normaal is. Deskundigen vinden dat het niet goed is voor tieners om seksbeelden te zien als ze daar niet om gevraagd hebben. Het wordt toch onbewust verwerkt en het is niet duidelijk wat voor hen de gevolgen daarvan kunnen zijn.

Wat kan een kind precies tegenkomen? Het volgende materiaal is online te vinden (geordend van makkelijk naar moeilijk te vinden):

- seksueel getint materiaal en 'gewone' porno;
- gewelddadig materiaal;
- verontrustend materiaal (teksten over mogelijke ziektes etc.);
- kinderporno;

Uit onderzoek blijkt dat de meeste kinderen het heel vervelend vinden om 'verkeerd' materiaal tegen te komen via het Internet. Vooral als het gaat om porno, hoewel meisjes dat intimiderender vinden dan jongens.

Juist omdat kinderen het zelf onprettig materiaal vinden, is het de vraag of het nodig is dat ouders/begeleiders zich erg zorgen maken dat hun kinderen hiermee in aanraking komen. Als je je kinderen vertelt dat ze alles gewoon weg moeten klikken wat ze niet willen zien, is er eigenlijk niets aan de hand. Vertel erbij dat dat regelmatig gebeurt als je over het Internet surft. Dat je niets fout gedaan hebt als je per ongeluk op een porno-site belandt en ook niet als je daar moeilijk weer wegkomt. Maak duidelijk dat dat iedereen overkomt; ook jijzelf.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=703399/sc=49bc16>, 22 maart 2007

Andere risicofactoren

Tieners weten heel goed wat ze wel en niet moeten doen op het Internet, wat de risico's zijn. Ze weten dat ze geen dingen voor de webcam moeten doen waar ze later spijt van krijgen en ook kennen ze het pedofielen-gevaar. Ze weten dat ze geen afspraakjes moeten maken met iemand die ze alleen kennen van het Internet en dat ze geen persoonlijke gegevens moeten geven. Ze kennen dus de risico's en kennen ook de gevaren van virussen, hackers, fakers (iemand met een nepfoto) stalkers, players (niet serieuze versierders) en loverboys. Maar toch moeten ze de narigheid vaak zelf ondervinden, voordat ze hun lesje hebben geleerd. Ze zouden dan ook graag beter worden voorgelicht over de risico's. Het is een paradox. Hoe meer ze op het Internet zijn, hoe meer risico ze lopen. Tegelijkertijd is het ook zo dat ze door intensiever Internet gebruik beter op de hoogte raken van deze risico's door ervaring, maar ook door het uitwisselen van tips aan elkaar en op de digitale 'hangplekken' is ook veel informatie beschikbaar over deze risico's en betere veiligheid door middel van voorlichting. Tieners zijn digitaal gepokt en gemazeld. (*Pardoen en Pijpers, 2006*) Hoe ouder ze zijn en hoe meer Internetervaring ze hebben, hoe weerbaarder ze zijn.

Verreweg de meeste kinderen doen heel onschuldige dingen op het Internet. In hun ogen nemen ze geen risico's. Ze willen gewoon wat 'fun' en wat kletsen met vrienden. En voor een werkstuk op school willen ze sneller dan snel de nodige informatie kunnen vinden. De meeste kinderen zijn er dus niet op uit om afspraakjes te maken in de kroeg met vreemden die ze via het Internet hebben leren kennen. Ook zijn kinderen er niet op uit om gevaarlijke dingen te doen, zoals virussen binnenhalen, de mailbox vol te laten lopen met ongewenste rommel (spam) of privé-gegevens te verstrekken van hun ouders. En toch doen ze het. Kinderen nemen soms onverantwoorde risico's, simpelweg omdat ze het gevaar niet zien. En dus moet jij ze erover vertellen, want net als aan het gewone leven zijn er ook aan Internetgebruik risico's verbonden.

Kinderen en risico's

Natuurlijk zijn er risico's, bij alles wat een kind doet. Maar als ouder/begeleider kun je die risico's meestal wel goed inschatten. Goede ouders/begeleiders wegen de behoefte aan vrijheid van de kinderen voortdurend af tegen hun eigen behoefte om te zorgen voor veiligheid.

Je vertelt een kind dus alles wat het moet weten over 'deelnemen aan het verkeer', je blijft er een tijdje bij, en als het kind heeft laten zien dat hij of zij het weet, dan mag het in zijn eentje op pad.

Dat een ouder/begeleider zich daar zorgen over maakt, is heel normaal. Welke moeder is niet altijd weer blij als haar kind ongeschonden uit de bus stapt na een schoolreisje? Welke vader kan zonder zorgen zijn dochter voor het eerst de deur uit zien gaan aan de hand van een vreemde jongen?

Als het goed is, gaat de bezorgdheid langzaam over in vertrouwen. Hoe meer je ziet dat het wel goed gaat, en dat het kind zich zelfstandig kan redden in allerlei situaties, hoe meer dat vertrouwen groeit.

Vallen en opstaan

In elke speeltuin, hoe veilig we hem ook maken, gaat wel eens wat mis. Een schommel tegen het hoofd, of een val van het klimrek; soms is het ernstig maar soms is de schrik groter dan de werkelijke schade.

En zo gaat het ook online: een verkeerd Internet-vriendje, een onbekende bijlage geopend, of foute gegevens overgenomen in een werkstuk. Het hoort er allemaal bij en een spelend kind leert met vallen en opstaan wat wel en niet kan.

Ouders/begeleiders moeten wel weten welke risico's een kind loopt als het op ontdekkingstocht gaat, op Internet of elders. Alleen zo kun je het kind daarin begeleiden en iets voor hem of haar betekenen als er iets fout gaat.

Het is dus jouw taak om kinderen te vertellen om op te passen met het downloaden van muziek, en te praten over het gebruiken van materiaal van anderen in verband met auteursrecht. Een kind moet weten wat onwettig is en wat gevaarlijk is, en waarom.

Vier soorten risico's

De risico's die een kind loopt, zijn te verdelen in vier categorieën:

Sociaal-emotionele risico's, veiligheidsrisico's, juridische risico's en betrouwbaarheidsrisico's.

1. Sociaal-emotionele risico's - denk aan verslaving, vereenzaming, of verstrikt raken in het spel met je eigen identiteit. Maar ook: seksuele intimidatie, schrikken van hate mail of van je stuk raken door grove taal in een chatroom.

De enorme mogelijkheden die het Internet biedt voor het vinden en onderhouden van sociale contacten heeft ook zijn schaduwkanten. Sommige kinderen gaan te veel aan het Internet hangen en vereenzamen op den duur. Ook spreekt men in bepaalde gevallen al van "verslaving". Een andere recente ontwikkeling is dat kinderen via het Internet gepest kunnen worden. Daarnaast kunnen kinderen nogal van hun stuk raken door hate-mail, grof taalgebruik in chat-rooms, of seksuele intimidatie.

Oorzaken

Vaak liggen de oorzaken van de sociale Internet-problemen in de gewone leefwereld van het kind. Een kind dat online gepest wordt, zal die ervaring in de 'normale' wereld waarschijnlijk ook al hebben. En vereenzaming door veelvuldig Internet-gebruik zal vooral voorkomen bij kinderen die op school toch al weinig vrienden hadden.

Aan de andere kant zorgt het Internet ook voor méér sociale mogelijkheden voor een kind. Online vriendjes maken is veel gemakkelijker dan in de echte wereld, vooral voor verlegen kinderen, omdat je iemand niet recht in de ogen hoeft te kijken.

Communicatieve mogelijkheden

Uit (buitenlands) onderzoek blijkt dat juist de communicatieve mogelijkheden van het Internet intensief gebruikt worden door kinderen. Chat-programma's worden bijvoorbeeld zeer veel gedownload.

Ter illustratie: in 2001 maakte al tweederde (66%) van de Amerikaanse kinderen van 12 t/m 14 jaar gebruik van chat-faciliteiten. De laatste jaren is dit alleen maar gegroeid, wat zowel positieve als negatieve kanten heeft.

Pesten

Iets wat vaker voorkomt dan gedacht wordt, is online pesten. Volgens pest-deskundige drs. Bob van der Meer, de maker van www.pestten.net, is pesten: "Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een of meerdere personen op een persoon die niet in staat is zichzelf te verdedigen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Pesten heeft negatieve effecten voor het slachtoffer. Deze mag niet voor zichzelf opkomen noch verweren. Doet hij dit wel, dat kan dat reden voor de pester zijn het slachtoffer nog harder aan te pakken."

Bij pesten gaat het altijd om twee belangrijke gegevens:

- de macht is ongelijk verdeeld (een zwakke partij tegenover een sterke partij);
- en het pesten heeft negatieve effecten voor het slachtoffer.

Als degene die gepest wordt zich verzet (of zich verweert), is dat voor de pester vaak voldoende reden om zijn slachtoffer nóg harder aan te pakken.

Jammer genoeg biedt het Internet veel mogelijkheden om te pesten. Overal op forums, prikborden en gastenboeken kun je vrij anoniem berichten plaatsen. Het is dus heel gemakkelijk om vervelende dingen over iemand anders te zeggen, én om ervoor te zorgen dat dat ook nog gelezen wordt.

Zo was er onlangs een groep kinderen die het telefoonnummer van een klasgenote online hadden gezet. Daarbij was de mededeling geplaatst dat ze het nummer konden bellen voor gratis seks.

Inmiddels beginnen rechters uitspraken te doen die bevestigen dat het verboden is om privé-gegevens van anderen op het Internet te plaatsen, om wat voor reden dan ook. Maar iemand die pest-slachtoffer is, heeft daar natuurlijk niets aan op het moment dat het daadwerkelijk gebeurt.

Een andere manier van online pesten is mensen uitschelden via e-mail, SMS, chat, of MSN. Het kind in kwestie krijgt dan intimiderende mailtjes (*hatemail*) van andere kinderen toegezonden, waarin bijvoorbeeld wordt verteld dat hij morgen niet op school mag komen, omdat hij anders in elkaar wordt geslagen. De truc is om hier zo min mogelijk aandacht aan te besteden en de teksten in ieder geval niet letterlijk te nemen. Het lijkt vaak heel ernstig, maar in de praktijk gaat het meestal om tieners die uit verveling zomaar wat roepen.

De derde en bijzonder vervelende pestmethode is het online bestellen van producten voor iemand anders. Het is bijvoorbeeld vrij eenvoudig om via Internet een proef-abonnement op een tijdschrift of een erotische gids aan te vragen. Dit gaat altijd via eenvoudige invul-formulieren, die door het ontvangende bedrijf meestal niet op waarheid worden gecheckt. Je kunt hier dus ook de naam van iemand anders invullen die het product vervolgens in zijn of haar bus krijgt.

Het belangrijkste probleem van nu is dat de compromitterende webcambeelden een kind chantabel maken. De dader dreigt de beelden door te sturen als de tiener niet nog verder gaat met het verrichten van seksuele handelingen voor de webcam.

Als de beelden doorgestuurd worden, kan dat desastreuze gevolgen hebben voor de tiener. Er zijn gevallen bekend waarbij het hele gezin is verhuisd en de tieners maanden ziek thuis bleven, omdat er beelden verspreid waren van de tiener die voor de webcam seksuele handelingen verrichtte. Dit kan diepe indruk op ze maken (*Pardoen en Pijpers. 2006*).

Reageren op pesterijen via Internet verschilt niet wezenlijk van datgene wat je doet om pesten in het echte leven aan te pakken. Ouders en leerkrachten moeten optreden tegen de daders, praten met alle betrokkenen, en kinderen beschermen door ze weerbaar te maken. Veel kinderen durven het niet te vertellen tegen volwassenen. Ze verwachten van hen geen effectieve hulp. Toch kun je in sommige gevallen wel iets ondernemen

Vereenzaming

Veel ouders denken dat gebruik van Internet ertoe kan leiden dat kinderen vereenzamen. Het tegendeel is meestal het geval. Internet is juist een gemakkelijk middel om contact te leggen met andere mensen. De sociale drempel is veel lager, waardoor het vooral voor verlegen kinderen veel leuker en makkelijker is om vriendjes te maken. Het is immers lekker anoniem als je dat wilt en je hoeft niemand in de ogen te kijken.

Ook biedt het Internet de gelegenheid om het gedrag van anderen te bestuderen. Je kunt eindeloos homepages en 'profielen' van anderen bekijken

Het is heel goed als een kind via het Internet contacten legt met andere kinderen. Het verbreedt zijn sociale beeld. Het gaat echter mis wanneer een kind alleen nog maar Internet-vriendjes heeft en bijna nooit meer buiten speelt. Op dat moment kun je niet alleen spreken van vereenzaming, maar ook van een verslaving. Het kind is dan afhankelijk geworden van het Internet.

Verslaving

De mogelijkheid van Internet-verslaving wordt de laatste tijd door steeds meer mensen serieus genomen. Lang niet iedereen ziet het gevaar, maar wel staat vast dat steeds meer mensen, waaronder ook veel kinderen, steeds vaker en langer internetten. Een officiële diagnose voor Internet-verslaving is nog niet vastgesteld, maar de risico's zijn duidelijk.

Internet-gebruik is problematisch als het ten koste gaat van je andere bezigheden, zoals je werk, je sociale leven, je relatie, je gezin en je hobby's. Als je het gevoel hebt dat het leven

'online' eigenlijk beter is en meer voor je betekent dan het leven buitenshuis, dan is er iets mis.

Ouders/begeleiders moeten hun zorgen niet overdrijven, maar als een kind helemaal geen gewone vriendjes van school meer ziet en alleen nog maar online-vriendschappen heeft (met mensen die hij in het gewone leven niet ziet), dan heeft dat kind waarschijnlijk een probleem. Als een kind zóveel aan het chatten is dat het huiswerk erbij inschiet, en als een kind niet aan voldoende slaap toekomt, dan is het tijd voor een goed gesprek. En als dat niet helpt: voor strenge regels. Want verslaving, van welke soort dan ook, gaat ten koste van school en gezondheid (lichamelijk, geestelijk en sociaal).

Spelen met de eigen identiteit

Wie heeft zich - vroeger - nooit eens anders, of ouder voorgedaan dan hij of zij in werkelijkheid was? Vooral meisjes maken zich er nog wel eens schuldig aan. Die leuke jongen uit 3 HAVO heeft natuurlijk alleen interesse in meisjes van zijn eigen leeftijd en niet in een 12 jaar oude basisschoolleerling. De oplossing is dan simpel: gewoon een klein leugentje waarmee je jezelf een paar jaartjes ouder maakt.

Op Internet gaat het net zo. Een kind komt iemand in een chat-room tegen en de twee vinden elkaar aardig. Er is maar één probleem: de jongen is vijf jaar ouder. Als het meisje dat weet, is de kans groot dat ze drie jaar bij haar leeftijd optelt. De jongen kan haar toch niet zien en dat maakt het allemaal nog een stuk eenvoudiger. Soms is het ook gewoon leuk om iemand anders voor de gek te houden en kan een jongen zich als een meisje voordoen en de mannen in een chat-room proberen op te hitsen. En vaak lukt dat nog ook.

Jezelf online anders voordoen dan wie je in werkelijkheid bent, is simpel én spannend. Het is niet te achterhalen of de waarheid wordt gesproken. In 99 % van de gevallen gaat het goed maar soms gaat het mis.

Als chattende kinderen elkaar in het echt gaan ontmoeten en een daarvan heeft verwachtingen op basis van de gelogen leeftijd van de ander, kunnen er ongewenste situaties ontstaan. Het meisje uit het eerste voorbeeld kan een relatie krijgen met de veel oudere jongen uit HAVO 3.

In de zomer van 2003 deed zich een dergelijk geval voor in Engeland. Een jong meisje dat gelogen had over haar leeftijd, verliet het ouderlijk huis voor een afspraakje met een veel oudere jongen die ze alleen kende via een chatbox.

Voor ouders is het lastig om te controleren of je kind zich in zo'n situatie bevindt. Kinderen vertellen dat niet. Het enige wat je kunt bespreken, is dat ze nooit afspraken maken met vreemden zonder iemand mee te nemen. En dat ze altijd thuis vertellen waar ze heen gaan. En dan maar hopen dat ze zich daaraan houden.

2. Veiligheidsrisico's - veiligheid speelt op meerdere fronten een rol, variërend van de techniek (een computer-crash door een virus) tot lijf en leden (de problematiek van pedoseksuele kinderlokken).

De veiligheid kan op verschillende fronten in het geding zijn. Bijvoorbeeld:

- techniek (beschadiging van de PC door virussen etc.);
- privacy (het kind geeft gezinsgegevens door aan derden);
- persoonlijke veiligheid (meegenomen worden door een kinderlokken, etc.)

We zullen ze hieronder achtereenvolgens behandelen.

• Techniek

Virussen, worms, hackers etc. vormen een reële bedreiging.

• Privacy

Om toegang te krijgen tot een website of een Internet-service, moet je soms een formulier invullen met persoonlijke gegevens. De meeste kinderen hebben daar geen problemen mee. Als je het niet verbiedt, vullen ze alle gevraagde persoonlijke gegevens klakkeloos in.

En soms niet alleen hun eigen gegevens maar ook die van hun ouders.

De bedoeling hiervan is meestal commercieel van aard: de naam- en adresgegevens die op deze manier geoogst worden, worden later gebruikt om reclame op je af te vuren. Hetzij via het Internet (per e-mail) hetzij per gewone post.

Het beste is om kinderen te verbieden dit soort formulieren naar waarheid in te vullen.

Je hebt er uiteindelijk alleen maar last van. Leg eventueel een briefje naast de PC met een reeks verzonnen persoonsgegevens die altijd gebruikt kunnen worden.

Waarschuwing: nog erger is het natuurlijk wanneer er om credit-card gegevens wordt gevraagd, zonder dat daar een reële aanleiding voor is. Druk kinderen op het hart om deze gegevens nooit en te nimmer prijs te geven (vooropgesteld dat ze deze gegevens al weten).

• Persoonlijke veiligheid

Het risico van de persoonlijke veiligheid spreekt het meest tot de verbeelding (met name de media doen daar hard aan mee), maar is nauwelijks interessant omdat kidnapping etc. maar heel sporadisch voorkomt.

De oplossing is ook het simpelst van alle bedreigingen, namelijk: kinderen verbieden om mee te gaan met vreemden, of in ieder geval een bekende laten meegaan naar een afspraakje. Dat is alles.

3. Juridische risico's - ook op het Internet gelden wetten en regels. In principe zijn dat dezelfde wetten en regels die ook in het gewone leven gelden.

4. Betrouwbaarheidsrisico's - wat is de waarde van de informatie die uw kind onder ogen krijgt?

De laatste twee staan uitgebreid beschreven in de bijlage.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=703399/sc=49bc16>, 22 maart 2007

Online communicatie, compulsief Internetgebruik en het psychosociaal welbevinden van de tieners.

MSN-en is voor de tieners de belangrijkste online bezigheid, maar er is gebleken dat de tieners het nog steeds het belangrijkste vinden om elkaar in het echt te zien en af te spreken. Online gaat dus niet ten kosten van offline. MSN is geen vervanging van hun sociale leven, maar een verlenging ervan. Bestaande vriendschappen worden versterkt.

De interactieve aspecten van Internet zouden extra aantrekkelijk zijn en een atmosfeer creëren voor het ontwikkelen van een compulsieve neiging in het zoeken naar gezelschap, sociale steun, seksuele uitdagingen, etc. (Young 1997).

Het is mogelijk dat compulsief Internet gebruik het welbevinden en de schoolprestaties van de tiener negatief beïnvloed. Er is echter geen eenduidige relatie gevonden tussen online communicatie en het psychosociale welbevinden van tieners. Eerder zou men de vraag moeten stellen bij welke tieners online communicatie gunstige effecten heeft en bij welke tieners online communicatie ongunstige effecten op het psychosociale welbevinden heeft (de Haan en van 't Hof 2006). Het lijkt erop dat bij sociaal sterke tieners hun psychosociale welbevinden beter wordt van online communicatie en bij sociaal kwetsbare tieners hun psychosociale welbevinden slechter. Eenzame jongens zijn het kwetsbaarst bij online communicatie.

Sociaal kwetsbare tieners ervaren de online communicatie vaker als negatief dan sociaal sterke tieners. Toch zijn het de sociaal kwetsbare tieners die meer dan de sociaal sterke tieners de voordelen van online communicatie ervaren. Ze kunnen op deze manier beter hun gevoel uiten, meer zichzelf zijn en meer geaccepteerd worden dan bij face-to-face gesprekken. Gezien de relatief negatieve gevoelens die sociaal kwetsbare tieners tijdens het MSN-en ervaren, lijken deze gegevens echter vooral een reflectie te zijn van negatieve

ervaringen met communicatie in het 'echte leven' (*Pardoen en Pijpers, 2006*). Ze ervaren 'online' veiliger dan 'offline'.

Het lijkt erop dat kinderen vooral kwetsbaar zijn in de volgende gevallen:

Situatie-kenmerken:

- Als het kind niet weet wie er precies aan de andere kant van de lijn zit;
- Als er een aanzienlijk leeftijdsverschil is tussen de twee partijen;
- Als ze seksuele handelingen verrichten voor de webcam

Kind-kenmerken

- Als het kind jongere is dan 15 jaar;
- Als er geen positieve vaderfiguur aanwezig is, waardoor een puber mogelijk vatbaarder is voor positieve aandacht van anderen (vleierij);
- Als een kind eerder heeft meegemaakt dat anderen zijn of haar integriteit geschonden hebben (mishandeling, seksueel misbruik, etc.) waardoor het kind zelf geen of bijna geen grenzen heeft ontwikkeld;
- Als een kind veel stress ervaart in het leven (problemen thuis, op school, etc.) waardoor de neiging dan ontstaat dat het kind zich gaat verschuilen achter iets wat het zelf via Internet kan creëren;
- Als een kind in het gewone leven moeite heeft met sociale contacten, kan het online contact een noodzakelijke substituut-wereld worden in plaats van een handige aanvulling om te experimenteren met vaardigheden en gevoelens.

Bovenstaande risico-factoren zijn aannemelijk, maar nog onvoldoende getoetst. Er is meer onderzoek nodig om hier met zekerheid iets over te kunnen zeggen.

(*Pardoen en Pijpers, 2006*)

4.3 Wat zou de rol van ouders en begeleiders kunnen zijn?

Internetopvoeding en ouders/begeleiders zijn belangrijk!

Er is namelijk gebleken dat:

- tieners met betrokken ouders/begeleiders zich minder risicovol gedragen op het Internet.
- tieners van ouders/begeleiders die hun kinderen controleren, zich juist niet veiliger gedragen op Internet.
- kinderen met betrokken ouders/begeleiders weerbaarder zijn op het Internet.

Het is een feit dat binnen iedere jongerencultuur nieuwe normen en waarden ontstaan, maar toch blijft het commentaar van de volwassenen heel belangrijk, ondanks dat zij weinig weten van Internet. De basisprincipes van het opvoeden blijven hetzelfde.

Het is belangrijk als volwassene dat je belangstelling toont voor waar ze mee bezig zijn. Begeleiden werkt beter dan domweg verbieden. Wat zeker niet werkt, is het opslaan van de MSN-gesprekken en het nakijken van de Internethistorie⁸. Ten eerste, als een kind hier achter komt, is de vertrouwensband geschaad en gaat een kind stiekem ergens anders MSN-en. En bovendien vinden ze binnen de kortste keren uit hoe deze historie en MSN-gesprekken gewist kunnen worden. Ze gaan dan thuis weer verder met internetten en als ouder/begeleider weet je van niets. Deze methode van controleren is dus zinloos voor kinderen die een beetje met computers kunnen omgaan.

Veel beter is het, zoals eerder genoemd, om het kind te begeleiden in zijn/haar Internetgebruik. Ouders/begeleiders hebben een belangrijke taak in deze Internetopvoeding. Ook, en misschien wel juist als het gaat om tieners. Wie kinderen op eigen houtje de digitale wereld instuurt, moet weten dat zij zich daar bij tijd en wijle zeer eenzaam zullen voelen, vooral als er nare dingen gebeuren (*Pardoen en Pijpers, 2006*).

Wat je in ieder geval niet moeten doen, is schrikken van opgewonden berichtgeving in de media en je angst laten aanpraten. Bange ouders/begeleiders hebben namelijk aantoonbaar meer moeite om hun opvoedkundige taken goed uit te voeren dan ouders/begeleiders die het hoofd koel houden. Natuurlijk gebeuren er ongelukken in de digitale wereld, en inderdaad neemt hun aantal toe (vanwege de snelle groei van de digitale bevolking), maar de meeste kinderen kunnen toch redelijk veilig over straat zonder overreden of verkracht te worden (*Pardoen en Pijpers, 2006*).

Tieners maken alles mee wat volwassenen ook meemaakten toen zij tiener waren.

De mate waarin kinderen gehoor vinden bij hun ouders/begeleiders voor hun verhalen en belevenissen, is bepalend voor hun gedrag. Hoe meer ouders/begeleiders in het algemeen met hen praten en van hen weten, hoe minder online seksueel gedrag pubers laten zien (*Pardoen en Pijpers, 2006*).

De geschiedenis leert dat jongeren nieuwe technologieën eerder omarmen dan ouderen en dat die ouderen die nieuwe dingen snel beangstigend vinden. Dat zij zich dus zorgen maken, is heel begrijpelijk. Zeker door wat de media heb allemaal voorschotelt.

Maar als Internet zo slecht is, waarom wordt het dan niet afgeschaft? De negatieve effecten worden in de media sterk uitvergroot.

Excessief gebruik is iets anders dan Internetverslaving zoals het in de media te lezen is.

En depressieve gevoelens is ook wat anders dan een depressie. Bovendien komt de 99 keer dat het goed gaat niet in het nieuws in tegenstelling tot die ene keer dat het fout gaat.

Kinderen zelf vinden de aandacht voor veilig Internet nogal eenzijdig. Ze willen er veel meer over weten.

⁸ In de bijlage is een uitgebreide uitleg te vinden over de internetbrowser en het bekijken van de historie.

Wat moet je dan doen als volwassene? Praten, praten, praten!

Er zijn aanwijzingen dat het stellen van regels ten aanzien van de inhoud van het Internetgebruik van het kind (welke sites men bezoekt, met wie men contact heeft via Internet etc.) en reageren bij excessief gebruik (bijvoorbeeld er iets van zeggen als het kind op een weekenddag de hele dag zou internetten) de kans op het ontstaan van compulsief Internetgebruik bij jongeren kunnen helpen voorkomen. Echter, vooral het hebben van kwalitatief goede gesprekken over het Internetgebruik van het kind is van belang. Als tieners zich op hun gemak voelen, zich begrepen en serieus genomen voelen als ze met hun ouders/begeleiders over hun Internetgebruik praten, dan is de kans kleiner dat ze een patroon van compulsief Internet gebruik ontwikkelen. Opmerkelijk is dat er geen enkel effect is gevonden van frequentie van communicatie. Het gaat er dus niet om hoe vaak een ouder met zijn/haar kind over zijn/haar Internetgebruik praat, maar dat er op een constructieve en ondersteunende manier over gesproken wordt. Ook is het opmerkelijk dat regels over frequentie en de duur van het Internetgebruik van het kind geen beschermend effect hebben (de Haan en van 't Hof 2006).

Wat moet je kinderen nog meer leren?

- Je leert ze hoe ze moeten reageren op negatieve uitlatingen van anderen zoals bijvoorbeeld pesten en dreigementen
- Dat ze nooit persoonlijke gegevens geven via de MSN of andere communicatieprogramma's
- Dat ze niet op mooie beloftes moeten ingaan en dat ze niet moeten afspreken met iemand die ze niet kennen
- Dat ze altijd een nickname gebruiken in plaats van hun eigen naam
- Hoe ze ongewenste personen kunnen blokkeren en dat ze ten alle tijden hun wachtwoord geheim moet houden, voor wie dan ook!
- Om toegang te krijgen tot een website of een Internet-service, moet je soms een formulier invullen met persoonlijke gegevens. Leer kinderen dat het enige gegeven dat altijd naar waarheid ingevuld moet worden, omdat je anders geen toegang krijgt tot een website of een Internet-service, het e-mail adres is. Want daar wordt meestal het wachtwoord naartoe gestuurd. Gebruik daar bij voorkeur een gratis adres voor (bijvoorbeeld van Hotmail), zodat je na ontvangst van het wachtwoord het adres weer makkelijk kunt opheffen. Dan blijft je gevrijwaard van de reclame die naar het opgegeven e-mail adres gezonden wordt.
- Pas op voor dialers! Sites die geld vragen voor het bezoeken van hun pagina's, innen dat geld vaak via een zogenaamde 'dialer'. Dat is een programma dat de verbinding met de provider verbreekt, en vervolgens zelf opbelt naar de provider van de betaal-site. Door te laten bellen naar een 0900-nummer, kan de eigenaar van de betaal-site dan zelf bepalen hoeveel elke telefoontik moet kosten, wat behoorlijk kan oplopen. In de bijlage staat uitgebreid beschreven wat je hier over moet weten.

Hoe ben je beter is staat om kinderen te begeleiden?

- Internet regelmatig samen. Zo kun je zelf ook leren en ontstaat er een gezamenlijke basis voor kennisuitwisseling
- Maak duidelijke afspraken over Internetgebruik en tijdsduur
- Zet de computer in het zicht, bijvoorbeeld door de PC op een centrale plaats in huis te zetten
- Blijf altijd geïnteresseerd in het Internetgedrag van de kinderen en zorg dat ze weten dat ze altijd bij je terecht kunnen.

Bron: folder veilig.kennisnet.nl

In de bijlage is een blad met vuistregels te vinden die je kunt kopiëren of downloaden van de site www.mijnkindonline.nl. Hier staan alle regels op die je een kind kunt leren en dit blad kan naast de computer ophangen worden.

Wat doe je bij pesten?

Het is belangrijk om te weten wat pesten eigenlijk is, voordat je actie onderneemt.

Pest-deskundige Bob van der Meer, maker van www.pesten.net, definieert pesten als volgt: "Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een of meerdere personen op een persoon die niet in staat is zichzelf te verdedigen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Pesten heeft negatieve effecten voor het slachtoffer. Deze mag niet voor zichzelf opkomen noch verweren. Doet hij dit wel, dat kan dat reden voor de pester zijn het slachtoffer nog harder aan te pakken."

Pesten via het Internet is doorgaans veel harder dan pesten in het gewone leven, omdat de daders gemakkelijk anoniem kunnen blijven. Zet de naam en het telefoonnummer van een klasgenootje op een erotische website, met de boodschap 'bel deze dame voor een afspraak' en het hek is van de dam. Niemand die kan zien wie de advertentie heeft geplaatst. Ook via e-mail kan er anoniem gepest worden. Op school kunnen kinderen bijvoorbeeld e-mails versturen zonder dat iemand weet wie de afzender is. Daarnaast is het mogelijk om berichten te verzenden met een valse naam als afzender.

Wat kunt je doen?

1. Spoor de dader op

Soms is de identiteit van de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Roep daarbij de hulp in van de leerkracht. Deze moet kunnen nagaan wanneer het bericht verstuurd is en welke klas op dat moment gebruik maakte van de computers. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd. Het is belangrijk dat de school het pesten wil stoppen.

2. Praat met de school over het pestbeleid

Als het pesten in de klas wordt aangekaart, bestaat het gevaar dat het slachtoffer opnieuw door de pester(s) te grazen wordt genomen. Dat gevaar is echter kleiner wanneer de school een goed anti-pest-beleid hanteert. Bespreek dit met een leerkracht of met de directie. Er zijn vele instanties die de school kunnen helpen bij een effectieve anti-pest-aanpak. De Stichting Stop het Pesten kan ouders helpen bij zo'n gesprek met de school, en bovendien helpen een antipestbeleid op te stellen.

3. Reageer niet op pest-mails

Internet-pesters kunnen gemakkelijk anoniem blijven. Daarom is het vaak niet mogelijk om een dader te achterhalen, en zit er niets anders op dan het effect te minimaliseren. Dat kan het beste door niet te reageren op haat-mailtjes of andere ongewenste e-mail. Druk uw kind op het hart om alle volgende mailtjes van dezelfde afzender te verwijderen, zonder ze te openen. Als de dader geen respons krijgt, gaat de lol er snel af.

Sommige e-mail programma's, waaronder Outlook, hebben de mogelijkheid om specifieke afzenders te blokkeren. (In de praktijk komt het erop neer dat berichten die afkomstig zijn van een bepaald adres, automatisch naar de prullenbak verwezen worden.) Heeft uw e-mail programma zo'n mogelijkheid niet, dan kunt u overwegen om een spamfilter te installeren en de pest-mail als spam te laten behandelen. Bijvoorbeeld door zijn of haar e-mail adres op een zwarte lijst te zetten.

Tip: e-mail blokkeren in Outlook Express gaat als volgt. Vanuit een ongewenste mail gaat u naar **Bericht** en dan naar **Afzender blokkeren**. Alle mailtjes van deze afzender worden vanaf nu ongelezen in de prullenbak gegooid. Per ongeluk de verkeerde persoon geblokkeerd? Ga dan naar **Extra** gevolgd door **Afzenders blokkeren** en corrigeer uw instellingen. (In de grote broer Outlook kiest u **Acties** gevolgd door **Ongewenste e-mail**.)

Op den duur loont het wellicht de moeite om een nieuw e-mail adres te nemen. Leer uw kind in ieder geval om wat voorzichtig te zijn met het doorgeven van zijn of haar e-mail adres aan anderen.

4. Vraag advies

De club 50tien.nl is beschikbaar voor iedereen die wil praten over problemen op en rond school, dus ook voor problemen met pesten via Internet of sms. Men geeft advies en kan zonodig de juiste contactpersonen vinden.

Voor een advies kunnen kinderen, ouders, leerkrachten en begeleiders ook bellen met de hulplijn van Pestweb.nl. Ook geeft het Pestweb via mail een persoonlijk antwoord op vragen.

Naar de politie?

Pesten is niet strafbaar, tenzij een kind stelselmatig wordt belaagd. In het laatste geval is er sprake van stalking en kunt u aangifte doen. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kunt u de politie inschakelen.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=780550/sc=7289a7>, 23 maart 2007

Wat doe je als een kind seks-sites bezoekt?

Sommige ouders/begeleiders schrikken zich rot als ze ontdekken dat kinderen seks-sites bezoeken. Toch wordt de soep niet zo heet gegeten als hij wordt opgediend. Als je er goed met het kind over praat (en blijft praten) hoeft je niet bang te zijn dat hij of zij ernstige schade ondervindt. Maak daarbij in ieder duidelijk dat seks in werkelijkheid meestal heel anders werkt dan op die seks-sites.

Jonge kinderen (tot ca. 12 jaar)

Bij jonge kinderen is het meestal een kwestie van nieuwsgierigheid. Ze horen bijvoorbeeld grappen of opschepperige verhalen van leeftijdsgenoten, en willen wel eens weten wat dat allemaal betekent.

Voor de vorm kun je wel verbieden om dat soort sites te bezoeken, maar of dat echt helpt is zeer de vraag. Al was het alleen maar omdat kinderen ook wel eens ergens anders achter een PC zitten dan thuis.

Veel effectiever is het om hun nieuwsgierigheid op een andere (betere) manier te bevredigen. Namelijk door ze een of twee leuke voorlichtingsboekjes te geven, die je al dan niet samen kunt lezen.

Oudere kinderen en jong-volwassenen (12-18 jaar)

Bij oudere kinderen en jong-volwassenen heeft het bezoeken van seks-sites een andere achtergrond dan bij jonge kinderen. In de puberteit gaan de hormonen immers een sterke rol spelen, waardoor alles van seks aan elkaar lijkt te hangen. We zien dat vooral bij jongens, maar ook bij meisjes kan het voorkomen.

Op zich is het dus niet raar of abnormaal als een puber urenlang naar porno zit te kijken. Ook nu is het echter belangrijk om in gesprekken duidelijk te maken dat de seks die op het Internet getoond wordt, meestal weinig te maken heeft met datgene wat er in werkelijkheid gebeurt. Hetzelfde geldt overigens voor seks op de televisie; ook dat geeft een vertekend beeld van de werkelijkheid.

Het enige waar je op moet letten, is dat het surfen niet een belemmering voor het normale sociale leven gaat vormen. Stel dus in ieder geval een limiet aan de tijd die op het Internet wordt doorgebracht.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=780568/sc=78ca86>, 23 maart 2007

5. De begeleiders over Internet en het gebruik ervan binnen de begeleiding

In dit hoofdstuk zal ik met behulp van de afgenomen interviews antwoord geven op de onderzoeksvraag: 'Hoe gebruiken de begeleiders van de ASVZ Zuid West, afdeling GO, (GezinsOndersteuning), Midden Holland Internet in hun begeleiding van jongeren tussen de 12 en de 16 jaar?'

Ook geeft ik antwoord op de volgende deelvragen, namelijk;

- Wat zijn volgens de begeleiders de voor- en de nadelen van Internetgebruik voor hun cliënten?
- Hoe vaak communiceren de begeleiders met hun cliënten via het Internet?
- Met welk doel zitten de begeleiders samen met hun cliënten op het Internet?

Ik heb mijn interviews op de volgende manier gestructureerd;

De vragen zijn verdeeld in vijf blokken, in dit hoofdstuk aangeduid als 5.1, 5.2 enzovoort.

5.1 gaat over de begeleiders zelf. Wat is hun leeftijd, hoe lang werken ze voor de instelling. Hoe veel uur per week gebruiken ze Internet privé en voor het werk. En mijn laatste vraag is of ze zichzelf een ervaren Internetgebruiker vinden. Het is van belang te weten of de begeleiders zelf gebruik maken van Internet en hoe ervaren zij daarin zijn. Dit zou van invloed kunnen zijn op de andere antwoorden die zij geven.

5.2 gaat over het gebruik van Internet binnen de begeleiding.

Het begint met een korte omschrijving van de cliënten met hun eventuele beperkingen.

Dan vraag ik hoe vaak ze met hun cliënten op het Internet zitten en wat ze dan samen doen.

Om het antwoord zo compleet mogelijk te maken, heb ik een topiclijst van wat tieners allemaal doen op het Internet. Deze lijst heb ik gemaakt met behulp van de literatuur en is als volgt;

- Profielsite's
- Instant messenger
- Downloaden
- Gamen
- E-mail
- Surfen
- Info zoeken
- Chatten

De activiteiten heb ik voorgelegd aan de respondenten en heb ze gevraagd of ze hiermee bezig zijn samen met hun cliënt.

De laatste vraag is wat hun doel als begeleider ten aanzien van hun cliënten is als ze samen op het Internet zitten.

5.3 gaat over het contact tussen de begeleider en de cliënt via Internet.

Ik vraag op welke manier de begeleider communiceert via Internet met de cliënten en heb weer een lijstje met mogelijkheden samengesteld;

- Instant messenger
- E-mail
- Chatten

Ik vraag ook hoe vaak ze dat doen en hoe veel tijd per keer dit gebeurt.

5.4 gaat over de cliënten zelf. Wat denkt de begeleider dat de cliënten zelfstandig doen op Internet? Ik stel deze vraag, omdat ik wil zien wat de eventuele verschillen en overeenkomsten zijn met de literatuur waarin ik deze deelvraag (wat doen tieners op het

Internet?) heb beantwoord. Hierbij heb ik weer het lijstje gebruikt als ik blok B, maar met onderaan toegevoegd 'het zoeken naar pornografie', er vanuit gaande dat de cliënten dit niet zullen doen waar de begeleider bij is. Ik vraag ook hoe vaak de cliënten gebruik maken van Internet.

In 5.5 vraag ik wat de mening van de begeleider is over de voor- en de nadelen van het Internet voor de cliënten.

Tenslotte vraag ik in 5.6 of de begeleider nog iets wil toevoegen.

5.1 De begeleiders over zichzelf

Ik heb zes begeleiders geïnterviewd met een uiteenlopende leeftijd van 21 tot 55 jaar. Ook het dienstverband bij GO loopt uiteen, namelijk van 1,5 tot 10 jaar.

De tijd die zij aan Internet besteden, loopt sterk uiteen, namelijk van 1 tot 15 uur in de week. Het is opvallend dat de leeftijd van de respondenten geen voorspellende factor is voor de intensiteit van het Internetgebruik. De jongste respondent van 21 deed heel weinig met Internet (3 uur per week inclusief werk) en noemde zichzelf letterlijk een 'ouderwetse trien' wat Internet betreft. Een veel oudere respondent vond het 'een prachtig medium' en zit per week 10 uur op het Internet.

Degene die het meeste bezig is op Internet doet dat ook omdat ze studeert. Zij is 22 jaar en zit 15 uur per week achter de computer te werken met Internet.

Op één na vinden de respondenten zichzelf ervaren Internetgebruikers. Zij weten goed hun weg te vinden voor wat ze nodig hebben.

5.2 Over de cliënten en het Internetgebruik binnen de begeleiding

Beschrijving van de cliënten.

De cliënten zijn heel verschillend. De respondenten begeleiden samen 10 cliënten in de leeftijd 12 tot en met 16 jaar. Het zijn 6 jongens en 4 meisjes. Slechts één van deze kinderen heeft het Syndroom van Down en heeft een heel laag niveau. Deze jongen is ook de enige die nooit iets doet op het Internet. De helft van de kinderen heeft een stoornis in het autistisch spectrum. Autisme, PDD-NOS, en het Syndroom van Asperger. Één van deze kinderen is hoog begaafd.

Minder dan de helft van de kinderen heeft een normale intelligentie. Één van de kinderen heeft ADHD en een paar kinderen hebben een moeilijke thuissituatie.

Hoe vaak gebruiken ze Internet binnen de begeleiding en wat doen ze dan?

Op één na, de cliënt met het Syndroom van Down, zitten alle kinderen wel met hun begeleider op Internet. Dit varieert van 5 minuten tot een uur per week.

Alle begeleiders gebruiken Internet samen met hun cliënt voor het zoeken naar informatie, ook voor school en huiswerk.

Het wordt ook door alle begeleiders gebruikt voor plezier zoals spelletjes (gamen), filmpjes, foto's en het zoeken naar recepten en activiteiten zoals kleuren of knutselen.

Geen van allen downloaden ze samen.

De helft van de begeleiders gebruikt Internet als ondersteuning voor de cliënt door bijvoorbeeld info te zoeken over zijn/haar beperking, lotgenoten zoeken of hulpmiddelen voor het regelen van de financiën zoals hulpschema's.

De minderheid van de respondenten is bekend met profielsite's. Ook is de minderheid van de begeleiders samen bezig met MSN.

Een enkeling stuurt wel eens samen een email en is erbij en kijkt mee als de cliënt aan het chatten is.

Één cliënt heeft de begeleider verboden om mee te kijken op MSN.

Wat is het doel ten aanzien van de cliënt als ze samen op het Internet zitten?

Het doel van Internet binnen de begeleiding is voor de meerderheid het maken van huiswerk, dus het zoeken naar informatie samen met de cliënt.

De helft zit samen op Internet met als doel vermaak, plezier, door middel van filmpjes spelletjes, foto's en dergelijke en om de cliënt bekend te maken met het medium zelf.

Een enkeling gebruikt Internet om te kijken naar de belevingswereld van de cliënt en om de humor van de cliënt te zien. Waar herkent de cliënt zich in? Om te ondervinden dat letterlijke humor lastig is voor hen. Ook een enkeling heeft als doel om de contacten te vergroten, lotgenoten te zoeken en zo te ondervinden dat de cliënt niet alleen is met zijn/haar beperking en ook voor het oriënteren op een studie.

5.3 Het contact via het Internet tussen de begeleider en de cliënt

Slechts een paar respondenten heeft emailcontact met de ouders. Er is helemaal geen Internetcontact tussen de cliënten en de begeleiders. Één van de respondenten is van plan om in de toekomst met de cliënt te gaan e-mailen.

Een enkeling ontvangt of verstuurt wel eens foto's of een e-card.

5.4 Het Internetgebruik door de cliënt zelf

Meer dan de helft van de cliënten zit volgens de begeleiders elke dag één á twee uur op het Internet. De meesten hiervan hebben volgens de begeleider een tijdslimiet van de ouders. Één daarvan heeft de computer non-stop aanstaan. De ouders houden hier geen toezicht op terwijl de computer wel in de woonkamer staat.

De andere cliënten zijn (nog) niet met Internet bezig.

Wat denken de respondenten dat de cliënten doen op het Internet?

Zij denken dat op één na alle cliënten die Internet gebruiken dat doen voor het zoeken naar informatie voor bijvoorbeeld huiswerk, het openbaar vervoer de agenda van school.

Het is niet bekend of de cliënten een profiel hebben op een profielsite aangezien de meesten niet wisten wat dit is.

Van één cliënt is bekend dat hij pornografie opzoekt. Zijn ouders zijn hier van op de hoogte.

Van minder dan de helft is bekend dat ze MSN-en, spelletjes doen waarvan één spel meerdere online deelnemers betreft. De begeleiders zeggen dat de minderheid e-mailt, chat en download, muziek of andere dingen.

Van twee cliënten is bekend dat de ouders de Internet- en de MSN-geschiedenis opslaan.

Één cliënt daarvan weet het waarschijnlijk niet. Dezelfde cliënten hebben een webcam waarvan er één is weggehaald.

Één cliënt doet zich voor als haar eigen ontvoerder op MSN. Dit is dezelfde cliënt die de computer nonstop aan heeft staan in de woonkamer en waarbij de ouders geen toezicht houden.

5.5.1 Wat zijn volgens de respondenten de nadelen van het Internet?

Minder dan de helft van de respondenten zeiden dat de cliënten porno en andere beelden die ze kunnen zien op het Internet niet in het goede perspectief kunnen zien. Ze denken misschien dat dat de realiteit is.

Door een paar respondenten is genoemd: mensen die de cliënt benaderen en misschien ook afspraakjes willen maken, het gevaar van verzoeken letterlijk nemen zoals "trek je broek naar beneden" voor de webcam. Één respondent noemde dat er echter op school ook dingen kunnen gebeuren waar je niets van weet.

Ook noemden een paar dat er te veel info in één keer op ze afkomen zoals de pop-ups met bijvoorbeeld pornosite's of dingen die geld kosten als je ze aanklikt. Wat nog een paar begeleiders noemde is dat er meer tijd in gaat zitten dan je van te voren plant. In die tijd kun je ook andere leuke dingen doen. Ze spraken over het risico sociaal geïsoleerd te raken.

Verder zijn incidenteel de volgende onderwerpen genoemd;

- “Voor mijn cliënt met autisme is het moeilijk wennen aan een andere computer dan zijn eigen. Het ziet er toch weer een beetje anders uit”
- “De Internetsite's veranderen steeds. Mijn cliënt snapt het dan niet meer en wordt dan boos”
- “Vreemden komen met lokkertjes, zoals cadeautjes om dingen voor elkaar te krijgen bij de cliënt”
- “Het hypnotiseringsrisico is groot, vooral voor autisten, ze zijn er dan niet achter weg te slaan”
- “Ruzies, pesten en roddelen waar je niets van weet”
- “Agressieve spelletjes”
- “De webcam, omdat bekend is dat ze daar rare dingen mee doen”
- “Door MSN is er verarming van het Nederlands”
- “Met Google ‘verkeerde’ woorden intikken, bijvoorbeeld ‘strip’ en dan komt je op pornosite's terecht”

5.5.2 Wat zijn volgens de respondenten de voordelen van het Internet?

Alle respondenten noemden als de twee belangrijkste zaken:

- Veel informatie voor huiswerk
- Voor activiteiten zoals gerechten, kleurplaten of knutselwerkjes opzoeken en uitprinten!!

De helft noemde de email als voordeel. Minder dan de helft de noemde dat MSN makkelijk en leuk kan zijn voor contacten en dat het voor kinderen met autisme makkelijker contact maken is.

Twee citaten hierover ter verduidelijking zijn;

- “Hij is natuurlijk wat moeilijk in contact maken en ik denk wel als hij allerlei vormen van contact maken ontdekt via de computer, dat is voor hem makkelijk om met iemand contact te maken, want dan zit hij niet rechtstreeks bij iemand, hoeft hij niet direct rechtstreeks een gesprek te voeren, dan kan het via de computer”
- “Aan de andere kant vind ik dat een voordeel, omdat wij misschien willen dat autisten een grotere wereld hebben en leuke dingen doen met anderen, maar dat zij daar blijkbaar weinig behoefte aan hebben. En dan is voor hun de computer een heel mooi communicatiemiddel. Daardoor kunnen ze wel met mensen praten, kunnen ze wel contact met mensen krijgen, gewoon op een leuke manier, dat hij met vrienden kan chatten. Hij kan beter met jongens uit zijn klas chatten dan dat hij met ze iets gaat doen. Dat vindt hij gewoon niet zo interessant en met de computer wel. Dus aan de ene kant is het een nadeel dat het zijn wereld misschien nog kleiner maakt en aan de andere kant maakt het misschien ook zijn wereld ook groter. Dat dat een goed communicatiemiddel voor hem is”

Incidenteel werd als voordeel genoemd dat het met de webcam leuk is om naar opa en oma te zwaaien en dat het makkelijk foto's uitwisselen is.

5.6 En wat waren verder hun opmerkingen?

De helft zei dat ze het een interessant onderwerp vonden om over na te denken. Minder dan de helft vond dat er bij kinderen niet genoeg toezicht is bij hun Internet gebruik.

Verder zijn incidenteel de volgende onderwerpen genoemd;

- “Kinderen zouden Internetles meer op school moeten krijgen”
- “Wij zijn de proefgeneratie van het ‘altijd bereikbaar zijn’ ”
- Over de jongen die porno zoekt: “Hij is ouder en je kan hem prima dingen leren. Porno is nou eenmaal een feit, beter ontdekt hij het thuis dan ergens anders”
- “Hoe moet het in de toekomst als alles via Internet gaat. Voor mensen met een beperking kan dit heel moeilijk zijn”
- “Soms denk ik ook wel eens, jeetje, moet alles via Internet. [...] Internet is fantastisch, maar ook onpersoonlijk, maar misschien vind ik dat omdat ik me er niet mee bezig houd”
- Één van de vaders bezoekt pornosite’s op dezelfde computer als zijn dochter van 12.
- “Ga bij elkaar op bezoek, dat is leuker dan MSN”
- “Je kunt niet zien met wie ze omgaan. Ik wil wel de privacy respecteren, maar als ze op hun kamer met iemand zitten te kletsen, weet je wie dat is. Is het op MSN, dan weet je dat vaak niet. Daar heb ik een probleem mee”
- Één begeleiders heeft een schokkende ervaring meegemaakt met scheldende MSN-ers buiten GO om;
“Voor mijn is het een schokkende ervaring. Dat is een ander soort omgang met elkaar. Want bij deze zelfde jongen, die ADHD-er is dan wel het besef dat als ik tegenover hem zit en hij zegt tegen mij “ik schiet je een kogel door je kop” dan is het bedreigend. Maar op het moment dat het op MSN gebeurt, schijnt het niet eens een bedreiging te zijn. Nemen ze niet eens serieus”

6. Conclusies en aanbevelingen

Voor het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag en de daarvan afgeleide deelvragen heb ik verschillende soorten bronnen en informatie gebruikt.

Op de eerste plaats een literatuuronderzoek naar het gebruik en naar de effecten van Internetgebruik door tieners.

Met behulp van deze inzichten uit de literatuur en mijn eigen praktijk heb ik vervolgens interviewvragen gemaakt. De interviews zijn afgenomen bij zes begeleiders van de ASVZ Zuid West, Midden Holland, afdeling GO die werken met kinderen tussen de 12 en de 16 jaar.

Tenslotte heb ik als bron het intranet van de ASVZ Zuid West geraadpleegd.

In dit afsluitende hoofdstuk wil ik de bevindingen uit de interviews en de literatuur naast elkaar leggen om overeenkomsten en verschillen op te sporen. Op basis hiervan zal ik enkele aanbevelingen formuleren die de begeleiding van tieners in de jeugdhulpverlening kunnen verbeteren. Aanbevelingen vooral bestemd voor de professionals in deze sector.

Voordat ik in ga op de resultaten wil ik eerst enkele kenmerken van de begeleiders en van de tieners die zij begeleiden noemen en iets zeggen over de wijze waarop de tieners in het onderzoek zijn betrokken.

Bij de begeleiders ben ik nagegaan hoe hun ervaring met en gebruik van Internet is.

De begeleiders in mijn onderzoek hebben allemaal ervaring met Internet. Het grootste deel beschouwt zichzelf als ervaren gebruikers. Gezien de antwoorden op sommige vragen over het Internetgebruik door de jeugd is de ervaring van de begeleiders vooral gericht op hun eigen werk- en leefsfeer.

Vaak wordt gezegd dat gebruik van de nieuwe media sterk leeftijdsgebonden is. Ik heb geen verband kunnen ontdekken in de leeftijd van de begeleiders en hun Internetgebruik.

In mijn onderzoek heb ik alleen via de begeleiders informatie gevraagd over het Internetgebruik van hun cliënten. Daaruit blijkt dat de cliënten bijna allemaal over een computer beschikken waarmee zij kunnen surfen en MSN-en. Het verstandelijke niveau van de cliënten in het onderzoek is dusdanig dat zij zelfstandig het Internet kunnen gebruiken. Ook voor deze tieners is communicatie via Internet heel normaal. Wel kan geconcludeerd worden dat ze allemaal in meer of minder sociaal kwetsbaar zijn.

Samen met de begeleider wordt ook 'geinternet'. Als we dit vergelijken met de eerdere gegevens over de tijd dat jeugd zelf online is, wordt er maar een heel beperkt deel van de begeleidingstijd geïnvesteerd in Internetgebruik.

Op basis van mijn onderzoek kom ik tot de volgende conclusies en aanbevelingen.

Conclusie: een balans tussen voor- en nadelen die meer aandacht nodig heeft

Internet heeft voor sociaal kwetsbare tieners positieve en negatieve kanten.

Sociaal kwetsbare tieners zijn ook kwetsbaar op het Internet. Dit kan opgedeeld worden in de volgende twee zaken.

- Het opdoen van indrukken die hun besef van realiteit negatief kunnen beïnvloeden, zoals dat gebeurt bij pornografie en geweld;
- Het opdoen van negatieve ervaringen als het gaat om de communicatie op Internet, zoals pesten, manipulatie, het risico van compulsief gebruik en isolatie.

Het verschil tussen deze twee is dat de eerste éénrichtingsverkeer is. Er is alleen sprake van communicatie van zender naar ontvanger, namelijk de cliënt.

Bij het tweede punt is het interactieve aspect van Internet aan de orde. Er is communicatie over en weer.

Zonder begeleiding is de kans groot dat het opdoen van negatieve indrukken en ervaringen versterkt wordt.

Op beide vlakken hebben zij dus extra begeleiding nodig, meer nog dan niet-kwetsbare tieners.

Maar er is voor sociaal kwetsbare tieners ook veel voordeel te halen van het Internet.

Deze kunnen ook gesplits worden in éénrichtingsverkeer en het interactieve aspect;

- Het opdoen van positieve indrukken, zoals het verzamelen van bruikbare informatie voor bijvoorbeeld huiswerk, andere persoonlijke interesses en kennis over hun eigen beperking.
- Het opdoen van positieve ervaringen als het gaat om de communicatie op Internet zoals bijvoorbeeld MSN in verband met het indirecte karakter van deze vorm van communicatie, het versterken van hun sociale contacten en het ontmoeten van 'lotgenoten' en gelijkgestemden.

Maar ook kan de cliënt communiceren met de begeleider via Internet, omdat dit voor kinderen met bijvoorbeeld autisme makkelijker kan zijn.

Hier geldt dat de cliënt met behulp van begeleiding meer voordeel kan halen uit zijn/haar Internetgebruik.

Kort gezegd kunnen met goede begeleiding de nadelen van Internet beperkt worden en zullen de voordelen voor de cliënt beter tot zijn recht komen.

Op basis van mijn onderzoek kan ik concluderen dat Internet binnen de ASVZ Zuid West nog weinig systematisch wordt gebruikt als agogisch middel in de begeleiding van tieners.

De begeleiders geven wel unaniem aan dat ze het allemaal gebruiken voor plezier en informatie die aansluit bij de cliënt en dat ze dit ook allemaal als voordeel zien, maar ze geven niet allemaal aan dit ook verweven te hebben in hun doelstellingen.

Wel merk ik op dat de, voor de cliënt, positieve communicatieaspecten van het Internet een aantal keer benoemd worden.

Er wordt binnen de begeleiding vrijwel niets gedaan met de negatieve aspecten van het Internet op het preventieve vlak terwijl de begeleiders hiermee deels wel bekend zijn.

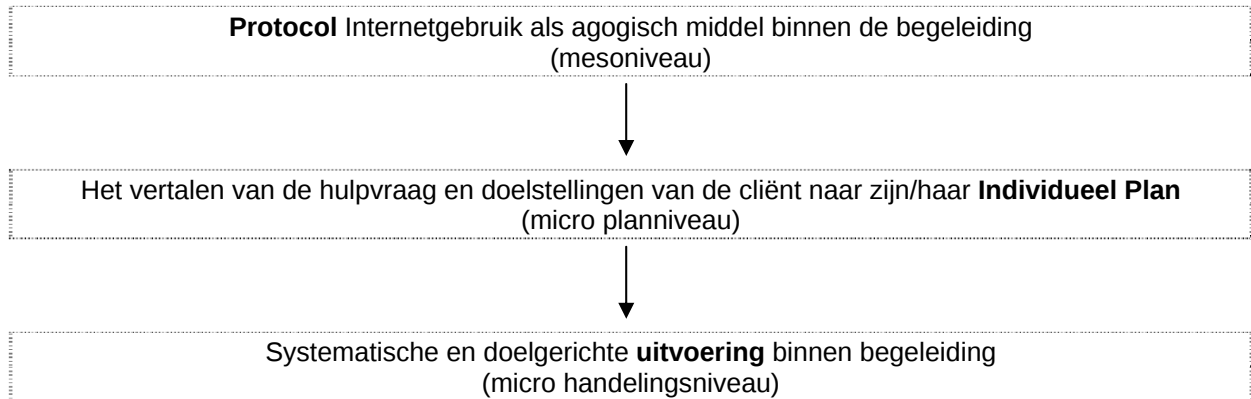
Op beleidsniveau is er bij de instelling niets beschreven in de vorm van bijvoorbeeld een protocol als het gaat om het begeleiden van tieners bij hun Internetgebruik. Er zijn echter in het takenpakket van de afdeling GO wel degelijk aansluitingen te vinden voor het benutten van Internet als agogisch middel en wel bij de volgende activiteiten die beschreven staan:

- ondersteuning bij sociale contacten.
- hulp bij verzelfstandiging van het kind
- ondersteuning, advies en verwijzing
- voorlichting en informatie

Aanbevelingen

De belangrijkste aanbeveling uit mijn onderzoek is dat Internet gezien moet worden als een agogisch middel binnen de begeleiding waarin begrip en interesse voor de belevingswereld van de tiener centraal staan.

Schematisch ziet dat er als volgt uit;

Dit schema werk ik hieronder uit.

1) Voorlichting en protocol

De kennis van de begeleiders nog meer vergroten door hen voorlichting te geven in algemene zin over de onderwerpen die in hoofdstuk 4 zijn behandeld, namelijk:

- Wat doen tieners op het Internet?
- Wat is er bekend over de mogelijke effecten en gevolgen van het Internetgebruik door tieners?
- Wat zou de rol van de ouders en begeleiders kunnen zijn?

Deze informatie kan verwerkt worden tot een hoofdstuk in het kwaliteitshandboek, of tot een protocol genaamd: '*Internetgebruik als agogisch middel binnen de begeleiding*' van de ASVZ Zuid West. Hiermee krijgt het werken met Internet een vast basis binnen de instelling.

2) Individueel plan en uitvoering

Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen het éénrichtingsverkeer op Internet en het interactieve aspect van Internetgebruik.

a) Aandacht geven binnen de begeleiding aan de nadelen en de gevaren van Internet

Als het gaat om het éénrichtingsverkeer is het belangrijk om voor de cliënt de beelden te relativeren. De cliënt heeft uitleg nodig bij wat hij/zij ziet en of dit een beeld is van de realiteit. Bij het zien van spelletjes met geweld bijvoorbeeld, is het van belang dat de cliënt weet dat geweld wel voorkomt, maar niet is geaccepteerd in het 'echte leven'.

Bij het interactieve aspect kan het zijn dat de cliënt vervelende ervaringen opdoet met bijvoorbeeld MSN-en. Dan is het fijn voor hem/haar als de begeleider als klankbord kan fungeren. De begeleider kan er over praten en de cliënt uitleggen wat je beter wel en niet kunt doen in het contact met anderen via Internet.

b) Voordelen en mogelijkheden van het Internetgebruik binnen de begeleiding uitbouwen

De begeleiders kunnen doelgericht de voordelen en mogelijkheden binnen de begeleiding uitbouwen.

Uitgaande van de hulpvraag van de cliënt samen informatie zoeken op het gebied van huiswerk, persoonlijke interesse en kennis over hun eigen beperking. Deze informatie kan een educatieve alsook een amusementswaarde hebben.

Een bijkomende positieve waarde hiervan is dat er via Internet gekeken kan worden naar de belevingswereld van de cliënt.

Bij het interactieve aspect kan de begeleider meekijken als de cliënt bezig is met communicatie via Internet. Ze kunnen samen forums bezoeken die te maken hebben met de persoonlijke interesse van de cliënt. Hier kunnen ook contacten opgedaan worden als het gaat om 'lotgenoten' met dezelfde beperking. Er kan zo een gevoel ontstaan niet alleen op de wereld te zijn met zijn/haar beperking.

Maar ook communiceren met de cliënt via Internet als onderdeel van de begeleiding. Hier kan veel voordeel mee behaald worden binnen de begeleiding, omdat het voor tieners met bijvoorbeeld autisme makkelijker communiceren is.

In de individuele plannen kunnen deze zaken opgenomen worden en systematisch uitgewerkt worden in de begeleiding.

Evaluatie

In het begin gaat het moeilijk met het startdocument, dat is pas goed na de derde keer. Maar daardoor heb ik een goede basis voor het uiteindelijke stuk.

Januari

Het gaat moeilijk met de planning vanwege drie grote feesten die ik achter elkaar heb. Mijn begeleidster geeft me de feedback waar ik op zit te wachten, namelijk dat ik daar veel eerder rekening mee had kunnen houden.

Eind januari gaat het weer een stuk beter. Ik heb één boek uit en zes afspraken staan voor de interviews. Ik heb al een idee wat ik wil bereiken op mijn werk met dit project.

In overleg met mijn vader stel ik een goede vragenlijst samen voor een half gestructureerd met een topiclijst met belangrijke onderwerpen over wat tieners doen op het Internet.

Februari

Begin februari heb ik mijn eerste interviews en het voelt gelijk goed! Ik krijg er positieve feedback op!

Ik heb een gesprek met mijn begeleidster en dit is positief. Zij vindt dat ik moest stoppen met lezen en dat ik me moet gaan concentreren op de interviews. Het eindproduct rolt er nu vanzelf uit, omdat ik meerdere verzoeken tot presenteren krijg. Er is dus een behoefte aan de info die ik verzamel. Ik krijg het advies me wel op het afstuderen te gaan concentreren en later op alle externe verzoeken.

Tijdens de interviews houd ik me ook bezig met mijn POP-leerdoel, namelijk gespreksvaardigheden. Ook hier krijg ik goede feedback op.

Ik zie erg op tegen het uitwerken en heb er drie weken voor uitgetrokken. Maar dit is uiteindelijk binnen een week voor elkaar! Dat zal te maken hebben met dat ik het vorig jaar ook al heb gedaan en dus ervaring heb met de uitwerkset. Natuurlijk typ ik ook sneller. Nadat de transcripties klaar zijn, maak ik twee soorten documenten. Eerst een schema met links boven elkaar alle interviewvragen en bovenaan naast elkaar alle respondenten. Ik zet systematisch alle antwoorden op de vragen in het schema. Daarna maak ik een document met de overeenkomsten en verschillen, ook in een schema. Weer alle vragen links onder elkaar en bovenaan naast elkaar 'overeenkomsten' en 'verschillen'. Op die manier had ik eerst 32 pagina's met gesproken tekst en houd ik nu 4 pagina's overzichtelijk resultaat over. Met dat overzicht schrijf ik hoofdstuk 5, 'De begeleiders over Internet...'.
Op de dag dat we het concept kunnen inleveren, heb ik dit niet, maar ik kan mijn begeleidster wel laten zien wat ik tot nu toe heb gedaan.

Eind februari ben ik even het overzicht kwijt, mede omdat ik zo veel literatuur en andere informatie heb. Ik maak een inhoudsopgave om zo weer overzicht te hebben. Dit is gelukt. Aan de hand van alle informatie die ik al heb, heb ik de hoofdstukken ingedeeld en weet ik weer waar ik aan toe ben.

Maart

Begin maart heb ik weer een gesprek met mijn begeleidster en ook dit is positief. Ik ga nu toch meer lezen, omdat ik daar de ruimte voor heb.

Mijn begeleidster helpt me weer op weg wat betreft de literatuur en wat voor definitieve vorm mijn eindproduct krijgt, namelijk een Power Point presentatie waar ik straks mijn collega's mee voorlicht en adviseer.

April

Begin april valt alles eindelijk op zijn plaats. Ik heb lang zitten broeden samen met mijn vader op de conclusies en aanbevelingen en opeens is het duidelijk. Dit is een prettig moment, omdat het einde in zicht komt en ik aan het eindproduct kan gaan beginnen. Een week voordat het klaar moet zijn, kan ik alles in één document voegen en het eindproduct gaan

maken. Dit is niet zo makkelijk. Ik heb steeds de neiging om in de dia's weer alle feiten op de gaan sommen, maar dan heb je tijdens de presentatie niets meer te vertellen. Bovendien heb ik op een gegeven moment al 29 dia's terwijl ik pas op de helft zit. Dat zijn er uiteindelijk 19 geworden en het is nu een combinatie van vragen die ik tijdens de presentatie mondeling beantwoord, korte feiten die ik toelicht en maar een paar dia's met opgesomde feiten die ik heel belangrijk vind. Met het vage logo op de achtergrond is het heel mooi geworden.

Ik ben tevreden met mijn logboek. Daarmee heb ik heel gemakkelijk de evaluatie kunnen schrijven.

Dit hele proces is op verschillende manieren leerzaam geweest. Procesmatig, omdat ik een heleboel van wat ik de afgelopen drie jaar heb geleerd, heb kunnen toepassen en oefenen. Maar ook inhoudelijk. Ik heb veel geleerd over de virtuele wereld waar tieners zich in begeven en ik heb ook voor mijzelf een hoop geleerd over internet in het algemeen. Ik vind dat ik mijn collega's na dit project echt iets te vertellen heb over dit onderwerp. Wij zullen er met deze kennis betere begeleiders van worden. Ik hoop dat er op de lange termijn ook een beleidsmatige verandering zal komen doordat de informatie ook de manager van mijn instelling zal bereiken door middel van dezelfde presentatie.

Literatuurlijst

Boeken

1. Pardoën, Justine en Pijpers, Remco (2006). Verliefd op Internet. Amsterdam: BV uitgeverij SWP. Eerste druk.
2. Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (2006). Jaarboek ICT en samenleving: De Digitale Generatie. Amsterdam: Boom uitgeverij. Eerste druk.

Internet

Anoniem. ASVZ Zuid West

Geraadpleegd

3. <https://intranet.asvznet.nl>, 10 maart 2007
4. <http://www.asvzzuidwest.nl/>, 29 maart 2007

Pardoën, Justine en Pijpers, Remco. MIJN KIND ONLINE

5. <http://www.planet.nl/planet/show>, 16 maart 2007
6. <http://www.planet.nl/planet/show/id=703399/sc=49bc16>, 22 maart 2007
7. <http://www.planet.nl/planet/show/id=780318/sc=f2ef6a>, 23 maart 2007
8. <http://www.planet.nl/planet/show/id=703384/sc=f04bd2#browser>, 23 maart 2007
9. <http://www.planet.nl/planet/show/id=780550/sc=7289a7>, 23 maart 2007
10. <http://www.planet.nl/planet/show/id=780494/sc=9b976b>, 23 maart 2007
11. <http://www.planet.nl/planet/show/id=780568/sc=78ca86>, 23 maart 2007
12. <http://www.planet.nl/planet/show/id=780090/sc=1b3103>, 27 maart 2007

Anoniem. Wikipedia, de vrije encyclopedie

13. http://nl.wikipedia.org/wiki/Chatten_%28communicatie%29, 2 maart 2007
14. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Downloaden>, 2 maart 2007
15. http://nl.wikipedia.org/wiki/Live_Messenger, 2 maart 2007
16. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Internetforum>, 8 april 2007
17. http://nl.wikipedia.org/wiki/Online_gamen, 13 april 2007
18. <http://nl.wikipedia.org/wiki/Weblogs>, 14 april 2007

Andere bronnen

19. folder veilig.kennisnet.nl, De wereld ligt open. Wijst u ze de grenzen?

Afbeelding op de voorpagina

Windows Internet Explorer 7

Bijlagen

Inhoudsopgave

Begrippenlijst	39
Juridische risico's	40
Betrouwbaarheidsrisico's	43
Internetbrowser	43
Pas op voor dailers!	46
Logboek	48
Interviewvragen	52
Transcripties	53
Gelabelde interviews	85
Verschillen en overeenkomsten van de interviews in tabellen	110
Vuistregels voor Internetgebruik	114

Begrippenlijst

1. Wat is gamen?

Online gamen gebeurt vaak met een clan. Een clan waar gebruikers zich aanmelden en onder die naam digitaal ten strijde trekken. Via een computer waar een virtuele server op draait kunnen gamers online spelen. Er zijn ook complete servers te huren die in een serverpark opgesteld staan. Deze servers zijn qua prestatie speciaal ingericht voor het gamen.

Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Online_gamen, 13 april 2007

2. Wat is downloaden?

Downloaden is een Engelse term die in het Nederlands overgenomen is. Downloaden is het overdragen van digitale content van het [Internet](#) naar een lokaal [opslagmedium](#) ([kopiëren](#)).

Downloaden versus uploaden

Het omgekeerde proces: bestanden van de cliënt naar een server overzetten of kopiëren noemt men [uploaden](#).

Het resultaat van zowel uploading als downloading is dat er een bestand van de ene computer naar een andere wordt gekopieerd. De termen *uploaden* en *downloaden* worden toegepast vanuit het perspectief van de cliënt. Het programma dat de activiteit start is de cliënt, het programma dat de activiteit toestaat (of eventueel weigert bijvoorbeeld als er een foutieve login wordt gebruikt) is de server.

Bron: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Downloaden>, 2 maart 2007

3. Wat is een Forum?

Een **Internetforum** of **discussieforum** (meestal gewoon: *forum*; meervoud: *fora* of *forums*) bestaat uit digitale publieke discussie-pagina's op het [World Wide Web](#).

Een forum heeft over het algemeen een hoofdpagina. Op ingedeelde onderwerpen kan vrijwel iedereen reageren per [formulier](#). Er kunnen nieuwe onderwerpen aangedragen worden of er wordt een oplossing gevraagd voor een specifiek probleem. De onderwerpen en het niveau van de discussie kunnen sterk variëren.

Om op sommige Internetfora te mogen reageren, moeten bezoekers zich registreren onder een [bijnaam](#), ook wel [nickname](#) genoemd. Andere forums zijn vrijer en daarop kunnen berichten zonder registratie geplaatst worden. Dit heeft soms als bij-effect dat er door kwaadwillenden [spam](#) op het forum wordt geplaatst. Als zoiets gebeurt kan een [moderator](#) besluiten tot het [bannen](#) van een persoon. Deze kan dan geen berichten meer plaatsen op een forum.

Het gebruiken van een Internetforum wordt ook wel forummen genoemd.

De virtuele persoonlijkheid van een forumbezoeker kan naast het gebruik van bijnamen ook tot uiting komen in het gebruik van [avatars](#) en [handtekeningen](#).

Bron: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Internetforum>, 8 april 2007

4. Wat is MSN-en?

Windows Live Messenger (WLM) is de huidige naam van de [Instant Messaging Service](#) van [Microsofts Windows Live-platform](#). Deze heette voorheen *MSN Messenger* (vóór versie 8), de naam waaronder het het meest bekend is. De naamwijziging lag in verband met opsplitsing van [Microsoft Network](#) in MSN en [Windows Live](#).

Met dit programma kunnen gebruikers met een "[Windows Live ID](#)" elkaar digitale berichten sturen. Daarnaast biedt MSN Messenger ondersteuning voor audio en video. Ook is het mogelijk om spelletjes te spelen, "winks" te versturen (kleine [Flash](#)-filmpjes die automatisch worden afgespeeld), dynamische schermafbeeldingen te gebruiken enzovoort.

Windows Live Messenger (MSN Messenger) is in [Europa](#) de meest gebruikte instant messenger. In [2004](#) maakten 27 miljoen Europeanen gebruik van dit programma. Uit een onderzoek is gebleken dat [Nederland](#) procentueel het meest aantal Windows Live Messenger-gebruikers heeft, 5,3 miljoen Nederlanders maken gebruik van het communicatieprogramma.

Het taalgebruik op MSN kenmerkt zich door het informele karakter, vluchtige interactie en eigen jargon met veel afkortingen. Op eigen wijze vult elk sociaal netwerk zijn of haar etiquette in. Vaak is de

communicatie meer confronterend dan gebruikelijk in rechtstreeks persoonlijk contact. Daardoor ontwikkelt zich een apart sociaal contact, alleen in cyberspace, dat niet weerspiegeld wordt in de normale wereld.

Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Live_Messenger, 2 maart 2007

5. Wat zijn foto-tools?

Foto-tools worden gebruikt om digitale foto's bij te werken.

6. Wat zijn weblogs?

Een **weblog**, of ook wel **blog**, is een website die regelmatig - soms meerdere keren per dag - vernieuwd wordt en waarop de geboden informatie in antichronologische volgorde (op datum) wordt weergegeven. Wie een weblog bezoekt, treft dan ook op de voorpagina de recentste bijdrage(n) aan. De auteur biedt in feite een logboek van informatie die hij wil delen met zijn publiek, de bezoekers van zijn weblog. Meestal gaat het hier om tekst, het kan ook om foto's (een fotoblog), video (vlog) of audio (podcast) gaan. Weblogs bieden hun lezers ook veelal de mogelijkheid om - al dan niet anoniem - reacties onder de berichten te plaatsen

Bron: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Weblogs>, 14 april 2007

7. Wat is chatten?

Chatten is het voeren van een gesprek door het heen en weer typen van tekst tussen twee of meer gebruikers van computers die zich op verschillende locaties bevinden en die *tegelijktijd* in het zelfde netwerk werken. De door de een getypte tekst komt vrijwel meteen op het scherm (of schermen) van de gesprekspartner(s), meestal als hij op enter drukt. De tijd die het duurt van het moment dat een bericht verstuurd wordt tot het bij de gesprekspartner(s) aankomt wordt lag genoemd. Hier kan dan direct op gereageerd worden.

Bij chatten wordt er meestal zin per zin (of deel van een zin) heen en weer gestuurd, terwijl bij E-mail en gewone post meestal meerdere zinnen in een keer worden gestuurd.

Chatten heeft een grote vlucht genomen door het ontstaan van netwerken maar bestond ook al in de tijd dat mensen tegelijkertijd op verschillende terminals van een multi-user systeem konden werken. Omdat mensen veelal sneller denken en spreken dan ze kunnen bijhouden op een toetsenbord, zijn er allerlei eigenaardigheden aan dergelijke conversaties ontstaan, zoals het gebruik van Internetjargon, afkortingen en smileys (smileys worden ook wel (vooral in MSN) emoticons genoemd :-)) ter vervanging van het ontbrekende oogcontact. Ook kiezen chatters vaak een karakteristieke nickname, waar ze (een deel van) hun persoonlijkheid mee kenbaar willen maken.

Van oudsher is IRC het meest gebruikt om te chatten, maar tegenwoordig wordt er vooral veel gechat met behulp van Instant Messaging software zoals Jabber (dit protocol wordt ook gebruikt door Google Talk), ICQ of Windows Live Messenger. Verder zijn er ook websites, zoals online dating services of virtuele vriendennetwerken, die de mogelijkheid bieden om elkaar te ontmoeten in een chatroom. Via computerspellen wordt ook heel veel gechat, vooral Multiplayer spellen, en dan al weer in categorie MMORPG (Massively Multiplayer Online Role Playing Game), zoals Sherwood of Runescape

Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Chatten_%28communicatie%29, 2 maart 2007

Juridische risico's

Net als in het normale leven gelden er ook op het Internet wetten en regels die nageleefd moeten worden. Mensen die zich niet houden aan die regels, zijn in overtreding en kunnen daarvoor gestraft worden door de overheid. Dat geldt ook voor kinderen. Maakt een kind zich schuldig aan Internet-criminaliteit, dan kan de politie ingrijpen. Net als in het echte leven.

Overigens komt het in Nederland zelden voor dat kinderen zich schuldig maken aan zware Internet-criminaliteit, zoals het stelen van credit-card gegevens of het schrijven van verwoestende virussen. Waarschijnlijk is het dan ook wel terecht dat ouders hier niet echt van wakker liggen.

Bang, waarvoor?

Waar zijn ouders bang voor? Dat is nog niet systematisch onderzocht. Ook is nog niet systematisch onderzocht waarvoor ze eigenlijk bang zouden moeten zijn, oftewel wat er in de praktijk misgaat. We moeten ons dus beperken tot een willekeurige greep uit de mogelijkheden, gebaseerd op datgene wat bekend is uit de media, en gebaseerd op onze eigen beroepspraktijk. Daarnaast behandelen we

enkele gevallen waarin misschien iets mis kan gaan (denkbare scenario's dus), die we voorgelegd hebben aan een jurist.

- **Kopen via Internet**

Stel, uw kind koopt iets via Internet. U wist daar niets van, maar als de koopwaar thuis wordt afgeleverd, wilt u de koop eigenlijk terugdraaien. Kan dat? Uw kind wist misschien niet eens wat de gevolgen waren van zijn daden, of u bent het er gewoon niet mee eens. Wat kunt u dan doen? Een kind onder de 18 jaar kan alleen met toestemming van een ouder (of voogd) contracten sluiten of overeenkomsten aangaan. Een aankoop die méér omvat dan een DVD of een pakje kauwgom (iets wat een kind op een bepaalde leeftijd in het algemeen zelfstandig koopt), valt daar ook onder. Dus: als er een grote aankoop is gedaan, en u bent het daar niet mee eens, dan kunt u de verkoper schriftelijk laten weten dat u de aankoop ongedaan wilt maken. Vervolgens stuurt u het geleverde product terug en hoeft u niet te betalen.

Let op: een kind van 9 jaar kan zich niet zelfstandig abonneren op een tijdschrift, maar een kind van 16 waarschijnlijk wel. U moet zelf bedenken wat uw kind redelijkerwijs geacht wordt zelfstandig te kunnen doen. Bij kleinere aankopen zal meer getwist kunnen worden over de rechtsgeldigheid ervan, dan wanneer het om grotere aankopen gaat.

- **Geript worden via een 0900-dialer**

Stel dat uw kind zeer hoge kosten heeft gemaakt door per ongeluk een 0900-dialer aan te klikken. Dan wordt er een duur 0900-nummer gebeld, waardoor de eigenaar van dat nummer ongemerkt vele tientallen euro's opstrijkt, te incasseren via uw telefoonrekening. Kunt u daar iets aan doen, of moet u dan gewoon betalen?

Een kind dat belt met een telefoon waar u de rekeninghouder van bent, maakt kosten die u moet betalen. Ook al heeft u daar geen toestemming voor gegeven.

U kunt proberen met het telefoonbedrijf te onderhandelen, of clementie te vragen, of een klacht in te dienen, maar in principe blijft u verantwoordelijk voor de gemaakte kosten.

Ook kunt u een klacht indienen bij de Stichting Informatiedienstencode (Stic), een zelfreguleringsorgaan voor betaalnummers.

- **Geld verdienen via Internet**

Er zijn kinderen die allerlei manieren uitproberen om een extra zakcentje te verdienen met een eigen homepage. En er zijn bedrijven die mensen ronselen die hun e-mail adres uitlenen voor het verzenden van grote hoeveelheden reclame-email (spam). In principe is dit allemaal *niet* strafbaar.

Ook laten kinderen zich soms verleiden om betaalde links op hun homepage te plaatsen. Per doorlink krijgen ze dan een paar centen. Die links kunnen leiden naar pagina's met onwettig materiaal. Dit soort aanbiedingen zitten op de grens van het wettelijk toelaatbare.

Spam is nog steeds niet verboden in ons land en pornografisch materiaal ook niet. Maar fijn is het ook niet. Wettelijk gezien is uw kind in ieder geval niet in overtreding.

- **Hacken**

Hacken is een gevaarlijke vorm van Internet-criminaliteit. Het is niets meer of minder dan inbreken op de computer van een ander. Vervolgens kan de inbreker allerlei instellingen aanpassen of gegevens stelen.

Een populaire (en iets minder ernstige) variant van hacken is *defacen*, oftewel het bekladden van web-pagina's.

Hacken is een strafbaar feit. In bepaalde kringen is hacken een uitdaging; vooral in de leeftijd van 14 tot 21 jaar. Deze jongeren gebruiken hiervoor meestal het computer-netwerk van school, of de bibliotheek, omdat je daar anoniemer bent, dan bij gebruik van de thuiscomputer.

Veel Internet-gebruikers (waaronder uzelf misschien) hebben een permanente Internet-verbinding (bijvoorbeeld via ADSL of de kabel). Uw computer is dan 7 dagen per week en 24 uur per dag verbonden met het Internet. Hackers hebben daardoor voldoende tijd om in te breken en gegevens te stelen. Echte computer-'nerds' vinden het een uitdaging om aan te tonen dat bestaande beveiligingen niet deugen.

Wat ook veel gebeurt is dat een gehackte computer gebruikt wordt om criminele activiteiten te ontplooiën. De hacker neemt in dat geval de Internetverbinding van de gehackte PC over en gebruikt die om bijvoorbeeld creditcard-gegevens van andere servers te stelen. Het lijkt dan alsof u degene bent (in plaats van de inbreker) die de gegevens heeft gestolen. De hacker heeft immers uw Internet-verbinding gebruikt.

Om u te beschermen tegen hackers is een zogenaamde firewall eigenlijk onontbeerlijk.

- **Illegaal kopiëren via Internet**

Het uitwisselen van muziek en software gebeurt meestal via de zogenaamde P2P-netwerken, zoals Kazaa, waarbij PC's rechtstreeks met elkaar in verbinding staan, zonder tussenkomst van een server. Juridisch is deze materie zeer ingewikkeld. Veel ingewikkelder dan hier in kort bestek beschreven kan worden. We moeten ons dus beperken tot de hoofdlijnen.

1. Het downloaden van muziek is niet strafbaar, zo lang het beperkt blijft tot enkele exemplaren voor eigen gebruik. Downloaden en daarna doorgeven of doorverkopen is dus wél strafbaar.
2. Het aanbieden van muziek, zodanig dat die muziek door anderen gedownload kan worden, is strafbaar.
3. Het downloaden van software is strafbaar. Vanzelfsprekend gaat het daarbij alleen om auteursrechtelijk beschermde software en niet om freeware, shareware, gratis demo's, enzovoorts.
4. Het thuis kopiëren van software en daarna weggeven of aanbieden via Kazaa etc. is strafbaar.
5. Heeft een kind de Auteurswet overtreden, op een van de hierboven beschreven manieren, dan geldt het jeugdstrafrecht. Dat houdt in dat een kind tot 12 jaar niet strafrechtelijk aansprakelijk is voor zijn handelen en dat kinderen van 12 tot en met 17 gestraft kunnen worden met jeugddetentie, een taakstraf of een boete. Kinderen van 16 en 17 kunnen echter als volwassenen worden berecht als de ernst van het feit en de persoonlijkheid van het kind daartoe volgens de rechter aanleiding geven. Anderzijds kunnen jongeren van 18 tot en met 20 nog als kinderen worden berecht, als de persoonlijkheid van de jongere daartoe aanleiding geeft.

- **Homepage opleuken met materiaal van anderen**

Kinderen maken graag een eigen webpagina of homepage. Het is daarbij eerder regel dan uitzondering dat er teksten en plaatjes gebruikt worden die elders op het Internet zijn gevonden. Het is zó gemakkelijk, en het is zó gebruikelijk, dat het niet in je opkomt dat het niet zou mogen. En toch mag het niet. De straffen zijn hetzelfde als hierboven beschreven onder punt 5.

Als uw kind op kleine schaal en zonder commercieel oogmerk beschermd materiaal op zijn homepage plaatst, is het overigens niet waarschijnlijk dat Justitie zonder waarschuwing strafvervolgning zal instellen. Maar als uw kind via zijn homepage *handelt* in beschermd materiaal, is de kans op vervolging groter. Een taakstraf is dan een mogelijkheid. Jeugddetentie valt alleen in zeer ernstige gevallen te verwachten.

Let op: ook al komt het meestal niet van een vervolging, het blijft strafbaar. Daarom kunnen ouders strafbaar zijn als medeplegers, indien aan de voorwaarden van medeplegen is voldaan. Dat kan met name het geval zijn als u uw kind actief hebt geholpen bij, of aangezet hebt tot, het plegen van de inbreuk.

Waarschuwing: de kans dat rechthebbende personen een (civiele) rechtszaak tegen uw kind beginnen, is groter dan dat justitie een (strafrechtelijke) vervolging start. Denk aan grote bedrijven in de muziekindustrie, of uitgevers. Als u dat overkomt, zit u onmiddellijk in de problemen. U heeft dan immers juridisch advies nodig, wat altijd geld kost.

Tip: zodra uw kind zich zelfstandig op het Internet gaat begeven, kunt u overwegen om een rechtsbijstandverzekering af te sluiten. Ga wel van tevoren na of datgene wat u wilt verzekeren ook werkelijk gedekt is, namelijk juridisch advies en rechtsbijstand voor ouders van kinderen die problemen krijgen op het Internet.

- **Discriminatie**

Discrimineren is verboden, ook als dat via het Internet gebeurt. Want ook op "het leven online" is artikel 1 van de Nederlandse Grondwet van toepassing. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. Ook kinderen die die regel overtreden kunnen dus worden aangepakt door Justitie.

Er zijn een aantal websites waar Internet-discriminatie gemeld kan worden. Het MDI (Meldpunt discriminatie Internet) is de bekendste daarvan. Als u of uw kind een geval van discriminatie tegenkomt, wat gemeld wordt op het MDI, dan zorgt het meldpunt ervoor dat de tekst verwijderd wordt. Ook proberen ze de dader te achterhalen. De dader valt onder de wetgeving van het land waar de server van de desbetreffende website staat.

In de Verenigde Staten wordt het begrip "vrijheid van meningsuiting" overigens breder uitgelegd dan in Nederland en mag er dus ook veel meer gezegd en geschreven worden. Als een Nederlander een discriminerende tekst op een Amerikaanse site plaatst, moet hij zich aan de Amerikaanse wetgeving houden.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=703399/sc=49bc16>, 22 maart 2007

De betrouwbaarheids-risico's

De meeste volwassenen zijn gewend om voortdurend de kwaliteit te beoordelen van de informatie die ze onder ogen krijgen. Vaak doen ze dat zelfs onbewust, op basis van hun ervaring. De meeste mensen weten bijvoorbeeld wel dat de informatie uit een kwaliteitskrant betrouwbaarder is dan de informatie uit een roddelblad.

Kinderen zijn op dit gebied nog zeer onervaren. Zij zijn geneigd veel van wat ze horen en zien zonder meer te geloven, of juist helemaal niet. Ze denken veel meer zwart-wit: iets klopt, of het klopt niet, punt uit. En dat maakt het soms lastig om ze duidelijk te maken dat de zaken nog net even iets anders liggen.

Nóg lastiger is het wanneer de informatie van het Internet afkomstig is, omdat de meeste kinderen (en zelfs veel volwassenen) niet weten hoe je de kwaliteit daarvan kunt achterhalen.

Feit, mening of vooroordeel?

De betrouwbaarheid van informatie op het Internet is lastig te achterhalen. Het is immers een vrij medium waarop iedereen kan en mag publiceren. Er is geen redactie die de informatie selecteert, beoordeelt en filtert, zoals bij kranten, tijdschriften, radio en televisie.

Dat maakt dat veel informatie niet klopt; lang niet iedereen is deskundig omdat hij dat zelf denkt. En lang niet iedereen publiceert met dezelfde voorzichtigheid en volgens dezelfde strenge regels als journalisten en wetenschappelijk onderzoekers.

Het Internet bevat dan ook veel meningen die als feit gepresenteerd worden. Om van de vooroordelen nog maar te zwijgen.

Ouders en school

Op dit moment is informatie-verwerking al een bestaand vak op school. Jammergenoeg is dit vak nog niet helemaal up-to-date, en is het nog sterk gericht op traditionele informatiedragers als boeken, kranten en tijdschriften. Te hopen valt dat dat snel gaat veranderen, en dat kinderen binnenkort ook leren hoe je de kwaliteit van een website of een e-zine moet beoordelen.

Zolang het nog niet zo ver is, lijkt hier een taak voor de ouders te liggen. Maar die hebben hebben óók niet geleerd hoe je de kwaliteit van een website of een e-zine moet beoordelen. Dus hoe zouden die dat moeten vertellen aan hun kinderen?

Kortom: het enige wat je als ouder op dit moment kunt doen, is zo veel mogelijk samen surfen met je kind, en samen praten over de dingen die je tegenkomt. Vergeet daarbij niet om regelmatig te benadrukken dat je kind voortdurend alert moet blijven, voortdurend moet blijven nadenken, en nooit iets voor zoete koek moet slikken.

Om uw kinderen goed te kunnen begeleiden, moet u natuurlijk weten wat er zoal beschikbaar is aan software, en wat die software doet. Het gaat daarbij onder andere om de software die uw kinderen actief gebruiken, zoals de browser waarmee ze surfen, maar ook om software waarmee u zelf voor extra veiligheid kunt zorgen, zoals een firewall.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=703399/sc=49bc16>, 22 maart 2007

Internetbrowser

De browser is het programma waarmee je surft. Dit programma haalt alle noodzakelijke pagina-onderdelen, zoals teksten en plaatjes, op van andere computers (web-servers) en maakt er op de eigen computer een leesbaar geheel van. Bij dat proces van ophalen, samenvoegen en afbeelden wordt gebruik gemaakt van een aantal technieken die belangrijk kunnen zijn voor u als ouder.

History

Het allereerste wat je als ouder over de browser moet weten, is de werking van de zogenaamde history. De knop Geschiedenis (op de knoppenbalk bovenaan) geeft een overzicht van alle sites die in het nabije verleden bezocht zijn. Je kunt er niet alleen mee zien waar je zelf geweest bent, maar ook waar alle anderen die van dezelfde computer gebruik maken, geweest zijn.

Aangezien het heel eenvoudig is om websites uit de history te wissen (rechtsklikken op een item, gevolgd door Verwijderen), is het bij wat oudere kinderen niet bepaald een betrouwbare afspiegeling van hun surfgedrag.

Mocht u zich afvragen of de historie zodanig beveiligd kan worden dat hij niet meer gewist kan worden, dan is het antwoord nee. Dat kan niet.

Cache

Van iedere pagina die de browser ophaalt, worden alle onderdelen tijdelijk bewaard. De bedoeling daarvan is om het afbeelden van pagina's te versnellen; reeds bekende gegevens hoeven immers niet meer opnieuw opgehaald te worden.

De plek waar al die gegevens bewaard worden, is de zogenaamde cache (spreek uit: kesj). Eigenlijk zijn er twee caches: een memory cache in het werkgeheugen (deze verdwijnt vanzelf als de browser gesloten wordt) en een disk cache op de harde schijf, die ook intact blijft als de browser wordt gesloten, én als de computer wordt uitgezet. Pas wanneer de disk cache vol raakt, wordt hij automatisch geleegd.

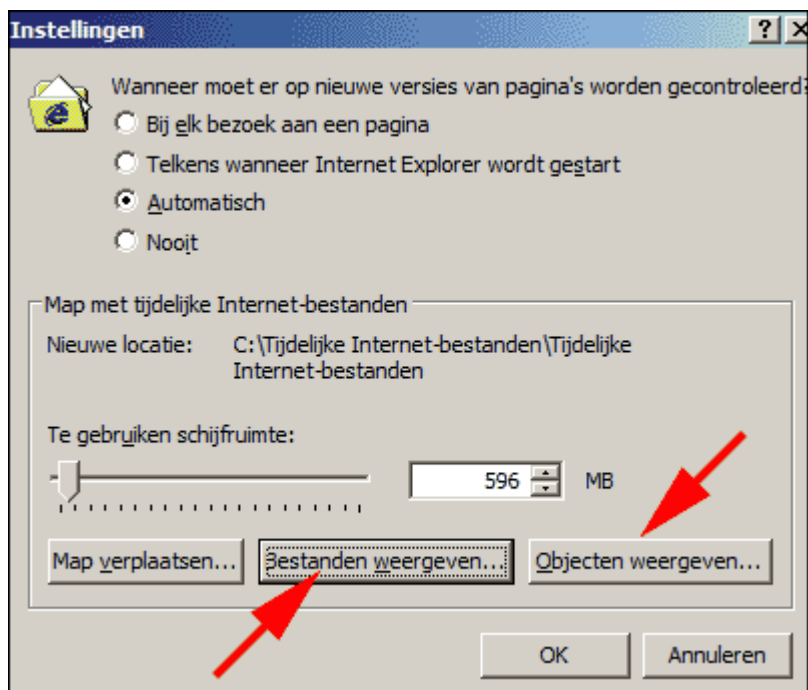
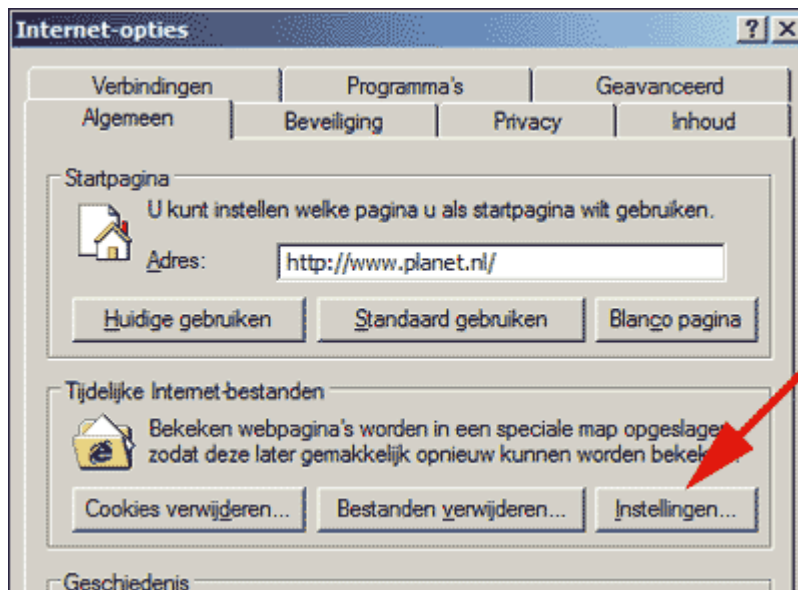
De memory cache is niet interessant voor ouders, maar de disk cache kan dat wel zijn. Alle pagina-onderdelen staan namelijk als losse bestandjes op de schijf, waarbij de bestandsnaam gebaseerd is op de URL (het web-adres) waar het materiaal vandaan komt. Zo kun je altijd zien welke websites er bezocht zijn.

Let op: de inhoud van de cache wordt niet aangetast wanneer de history (zie boven) wordt gewist. Die twee dingen staan los van elkaar. Soms kan het dus zin hebben om ook nog even in de cache te kijken, als de history geen informatie geeft.

Gebruikt u Windows en Internet Explorer, dan kunt u de disk cache als volgt bekijken:

- klik in Internet Explorer op 'Extra' en 'Internet-opties'
- klik op 'Instellingen' bij 'Tijdelijke Internet-bestanden'
- klik op 'Bekijk weergegeven' om de tijdelijke bestanden te bekijken
- u kunt alle vensters sluiten zoals u dat gewend bent

Net als de history kan ook de cache eenvoudig gewist worden. Heeft u een kind dat van de hoed en de rand weet, dan hoeft de inhoud van de cache dus niet het hele verhaal te vertellen.

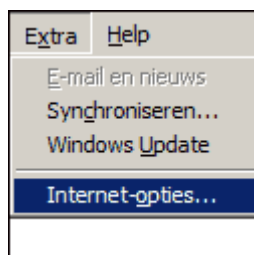
Beveiliging, Internet-restricties en Privacy

Microsoft Internet Explorer bevat drie soorten beveiligingen, die ondanks hun belofte geen van alle echt belangrijk zijn voor veilig surfen:

- Beveiliging
- Internet-restricties
- Privacy

U bereikt de desbetreffende instellingen als volgt:

- uitgangssituatie: Internet Explorer is actief
- menubalk: Extra, keuze Internet-opties
- in Explorer 5: kies tab-blad Beveiliging (bevat ook Privacy) of tab-blad Inhoud (bevat de Internet-restricties)
- in Explorer 6: kies tab-blad Beveiliging of tab-blad Privacy of tab-blad Inhoud (bevat de Internet-restricties)

Klik op 'Internet-opties'

Klik op 'Beveiliging'

Klik op 'privacy'

Bij Beveiliging (tab-blad Beveiliging) gaat het om de bewaking van software-fragmenten die automatisch binnen kunnen komen tijdens het surfen, zoals Javascripts, Java-applets, en Active-X modules. Doorgaans doen deze software-fragmenten nuttige dingen, zoals het in- en uitklappen van menu-items op een web-pagina, maar ze kunnen ook zo gebouwd zijn dat ze uw computer ontregelen. In principe kunt u de standaard-instellingen van Microsoft handhaven. Daarmee heeft u een eerste dam opgeworpen tegen schadelijke software tijdens het surfen, maar dat is nog niet voldoende. Gebruik altijd nog een aparte virus-scanner en een aparte firewall.

Bij Internet-restricties (tab-blad Inhoud) gaat het om inhoudelijke zaken als grof taalgebruik, seks en geweld. De bedoeling hiervan is om de gebruiker te vrijwaren van akelige sites, maar in de praktijk is dit volkomen nutteloos. Elke site zou zichzelf namelijk een waardering moeten geven en dat aanmelden bij een centrale instantie. Waar en hoe dat moet, weet echter niemand. In werkelijkheid is het systeem ook helemaal niet bedoeld om er echt wat aan te hebben; het is alleen maar opgezet om een signaal naar de overheid te geven van "kijk eens, we doen aan zelf-regulering".

Bij Privacy (als apart tab-blad, of als onderdeel van het tab-blad Beveiliging) gaat het om de verwerking van de zogenaamde cookies. Dat zijn gegevens-bestandjes die automatisch op uw schijf worden geplaatst wanneer u een website bezoekt (en die ook weer door diezelfde website kunnen worden opgevraagd en uitgelezen). In principe zijn ze onschadelijk, en vooral bedoeld om het surfen te veraangename. Een site als Ouders Online gebruikt ze bijvoorbeeld om ervoor te zorgen dat bezoekers niet voortdurend met hetzelfde popup-venster geconfronteerd worden. Ze worden echter ook gebruikt door advertentiebureaus, zoals DoubleClick, om uw surfgedrag te analyseren. Als u dat bezwaarlijk vindt, kunt u ze uitschakelen (waarmee u tegelijkertijd de nuttige toepassingen ervan kwijtraakt). Ook kunt u aangeven dat u van geval tot geval zelf wilt bepalen of u wel of geen cookie wilt laten plaatsen (wat in de praktijk vreselijk hinderlijk is).

Kortom: voor veilig Internetten zijn al deze opties nauwelijks van belang. Uw kinderen zullen er niet veiliger door gaan surfen.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=703384/sc=f04bd2#browser>, 23 maart 2007

Pas op voor dialers!

Sites die geld vragen voor het bezoeken van hun pagina's, innen dat geld vaak via een zogenaamde 'dialer'. Dat is een programma dat de verbinding met uw provider verbreekt, en vervolgens zelf opbelt naar de provider van de betaal-site. Door te laten bellen naar een 0900-nummer, kan de eigenaar van de betaal-site dan zelf bepalen hoeveel elke telefoontik moet kosten, wat behoorlijk kan oplopen. De kosten worden geïnd via uw telefoonrekening.

Het gevaar van dit soort software is duidelijk: een kind dat in zijn eentje surft, en een site tegenkomt met zo'n dialer, kan per ongeluk op het verkeerde knopje klikken (**Ja** in plaats van **Nee** of **Annuleren**) en daarmee ongewild de dialer in werking stellen. Met alle ongewenste gevolgen van dien.

Welke nummers?

Nederland kent de volgende service-nummers:

0800- deze nummers zijn gratis

0906- erotische diensten en babbelboxen (altijd commercieel)

0909- amusement, waaronder tv-spelletjes en moppen (altijd commercieel)

Wilt u weten wie er schuilgaat achter een bepaald 0900-nummer, dan kunt u terecht op de site van de Opta, die de nummers uitgeeft: www.opta.nl

Wilt u ook het vestigingsadres van de 0900-ondernemer weten, dan kunt u dat navragen bij de Opta, via het gratis nummer 0800 – 022 31 22.

Hoe hoog zijn de kosten?

In Nederland variëren de kosten van 10 eurocent tot 1,10 euro per tik, maar een land als Duitsland kent (nog) geen maximum. Daar zijn gevallen bekend van 900 euro per sessie of 80 euro per minuut, waardoor de rekening soms opliep tot 9.000 euro.

Heeft u een telefoon-abonnement bij KPN, dan zit er overigens wel een minimale rem op de kosten. Zodra de telefoonrekening daar oploopt tot het dubbele van wat u normaal per maand verbelt, wordt er meteen contact met u opgenomen. Maar dan is het leed natuurlijk al geschied...

Kabel en ADSL

Het grootste gevaar doet zich voor bij surfen via de telefoonlijn (analoog of ISDN). In dat geval kan de dialer immers zelf de verbinding verbreken en opnieuw inbellen.

Maar ook bij surfen via de kabel of ADSL kan zich een probleem voordoen. In dat geval kan de computer natuurlijk niet bellen, maar de gebruiker wel. Een dienst als SwitchPoint van KPN biedt bijvoorbeeld een dialer aan waarmee je een betaal-site kunt activeren via een mobiele of een vaste telefoon.

Kortom: bij gebruik van kabel of ADSL is het risico een stuk minder, maar niet helemaal nul.

Soorten dialers

Een bekende dialer is SwitchPoint van KPN. Zo'n dialer moet eerst gedownload en geïnstalleerd worden.

Daarnaast zijn er dialers in de vorm van Java-applets, die automatisch geladen worden wanneer je op de desbetreffende site komt (en op **Ja** of **OK** hebt geklikt). Java-applets zijn programma's die geschreven zijn in de programmeertaal Java, waardoor ze werken op elke computer. Of het nu een Windows-, Apple- of Unix-computer is.

Let op: de dialer van SwitchPoint is heel netjes, maar dat zijn ze lang niet allemaal. Soms wordt er niet eens gevraagd of u wel verbinding wilt maken via de dialer, en gaat het allemaal vanzelf.

De noodknop: Alt-F4

Leer uw kind om altijd op **Nee** of **Annuleren** te klikken wanneer er gevraagd wordt of er ingebeld mag worden op een betaal-nummer.

Soms zijn die dialer-vensters echter heel hardnekkig, en krijg je ze niet weg met **Nee** of **Annuleren**. Of ze keren meteen weer terug als je ze net hebt weggeklikt. In dat geval krijg je ze soms alleen nog weg door telkens heel snel op **Alt-F4** te drukken. Dat is de standaard-toetscombinatie van Windows, om programma's en vensters te sluiten.

Als niets helpt, kun je natuurlijk ook de computer uitzetten. Dat is niet fraai en kan tot gegevensverlies leiden, maar soms kun je niet anders.

Bron: <http://www.planet.nl/planet/show/id=780318/sc=f2ef6a>, 23 maart 2007

Logboek

Zondag 10 december 2006

Vandaag ben ik voor de derde keer bezig aan mijn startdocument. Het is bijzonder moeilijk om een goede opzet te maken.

Vrijdag 15 december 2006

Vandaag heb ik bericht gehad van Jaska dat mijn startdocument er goed uit ziet. Het is nu duidelijk waar ik heen wil, waarom en hoe. Ik moet nu nog een planning maken en dan kan ik er voor gaan.

Dinsdag 2 januari 2007

Ik ben vandaag begonnen met het maken van een planning. Terwijl ik dat maak, krijg ik het benauwd. Als ik in mijn agenda kijk voor de maand januari, zie ik dat ik elk weekend een belangrijk feest heb. Eerst het vrijgezellenfeest van mijn beste vriendin, het weekend erna de bruiloft en het weekend daarna mijn verjaardag. Tussendoor moet ik ook nog werken en 22 en 29 januari zijn de tentamenweken waar ook het één en ander voor moet gebeuren. Waar haal ik de tijd en de energie vandaan om ook nog aan mijn afstudeerproject te werken. Dit had ik natuurlijk veel eerder kunnen voorzien. Ik mail dit verhaal naar Jaska en krijg het antwoord dat ik al wist. Ik had er eerder aan moeten denken.

Woensdag 24 januari 2007

Vandaag is niet alleen mijn verjaardag, ik zie ook weer het licht als het gaat om mijn afstudeerproject. Het vrijgezellenfeest en de bruiloft zijn achter de rug en ik heb inmiddels één boek uit voor mijn literatuurstudie. Ik heb zes interviewafspraken staan en ik merk inmiddels dat er veel collega's geïnteresseerd zijn in de uitkomsten van mijn project. Dat motiveert aardig! Ik heb al twee verzoeken gekregen om het te komen presenteren.

Ook heb ik een lijn uitgegooid op mijn werk bij mensen die gaan over methoden ontwikkelen als het gaat over jongeren. Wat ik vaag voor ogen heb, is een stukje op het intranet van de ASVZ ZW over de begeleiding van tienercliënten bij hun internetgebruik. Eind januari en begin februari heb ik alle interviews. Ik heb dan ook alle tentamens ingeleverd en heb dan tijd voor het uitwerken. Ik hoop daar vóór 19 februari klaar mee te zijn. Dan heb ik al iets om voor mijn concept in te leveren.

Woensdag 31 januari 2007

Morgen heb ik mijn eerste twee interviews en ik worstel nog steeds met mijn vragen die ik ga stellen. In overleg met een aantal kundige mensen om mij heen bleken de vragen toch vaag te zijn en leidde niet naar de vraag die ik wil beantwoorden.

Ik heb de vragen bijgesteld en ik heb ze nu ingedeeld in vier blokken. De vragen voeg ik in de bijlage. Ik heb ook bij drie vragen een lijstje gezet van een aantal onderwerpen om aan de respondenten te vragen of ze dat wel of niet herkennen. Het gaat om de volgende onderwerpen;

- Profielsite's
- Instant messenger
- Downloaden
- Gamen
- E-mail
- Surfen
- Info zoeken
- Chatten
- Pornografie

Op deze manier kunnen de respondenten zo compleet mogelijk antwoord geven. In eerste instantie dacht ik dat ik dit niet mocht vragen, omdat het op gesloten vragen leek, maar het schept meer duidelijkheid voor de respondent en ik krijg een totaalbeeld van wat ze wel en niet doen. Deze lijst heb ik samengesteld op basis van literatuur.

Morgen zal ik zien of de vragen duidelijk zijn en dicht bij het onderwerp staan.

Ik heb inmiddels ook het boek 'verliefd op internet' uit voor de literatuurstudie.

Donderdag 1 februari 2007

Vandaag heb ik mijn eerste twee interviews afgenomen en het ging goed! Ik heb aan het einde van de interviews gevraagd of ze het heldere en zinvolle vragen vonden en hun antwoord was positief.

Ze zeiden het ook een interessant onderwerp te vinden. Voor mijzelf voelde het ook goed. Ik had het idee dat de vragenlijst dusdanig helder is dat ik daardoor ook heldere en korte interviews heb en zal hebben. De vragen zijn duidelijk afgebakend.

Maandag 5 februari 2007

Ik heb een gesprek gehad met mijn begeleidster. Ik had haar niks toegestuurd, omdat ik niets had, maar ik kon haar wel vertellen waar ik mee bezig was en wat ik van plan was. Ze zei dat ik gedegen bezig was en ik ook voor nu genoeg had gelezen. Ik moest me eerst maar eens op mijn interviews gaan concentreren en later kan ik dan nog eventueel als ik aanvulling nodig heb, meer gaan lezen. Ik vertelde ook dat ik al meerdere verzoeken voor presentatie van mijn bevindingen heb gekregen en we waren het er over eens dat dat dus mijn product zou gaan worden. Die is dus als vanzelf ontstaan. Wel zei ze dat ik me nu eerst moest gaan concentreren op het eigenlijke afstuderen en me dus richten op mijn eigen afdeling. Alles wat ik extra vind voor andere instellingen, moet ik in een apart mapje doen.

Ik heb mijn interviewvragen laten zien en die vond ze ook ok.

Ik heb voor drie weken een uitwerkset geleend, want dit wordt nog een helse klus om het allemaal uit te typen. Ik zie er erg tegen op.

Dinsdag 6 februari 2007

Ik heb mijn derde interview gedaan er weer ging het goed. Ik heb echt het idee veel relevante informatie te krijgen. Tegelijkertijd oefen ik met een competentie uit mijn POP en dat is mijn gespreksvaardigheid. Ik probeer de respondenten zo vrij mogelijk te laten praten en de vragen zijn daar natuurlijk ook al op gemaakt.

Ik heb ook al het eerste interview uitgetikt! Dat ging sneller dan ik dacht. Waarschijnlijk omdat ik sneller typ dan vorig jaar (toen heb ik het ook gedaan) en omdat ik nu al precies weet hoe het apparaat werkt. Je kunt het namelijk laten aftellen zodat je precies weet waar je bent en hoeveel je nog moet. Op die manier kun je het goed indelen steeds een uur typen, even pauze en weer verder.

Zondag 11 februari 2007

Ik ben nu vijf dagen verder en ik heb alle interviews klaar en uitgetypt!! Morgen kan het apparaat dus alweer terug in plaats van over twee weken. Daar ben ik blij mee, die fase is klaar. Het monnikenwerk is achter de rug en nu kan het labelen en het prepareren beginnen. Ik heb in totaal 16048 woorden getypt! Ik heb goede feedback gekregen van de respondenten over mijn vraagtechniek. Ze voelden zich veilig, hadden echt het gevoel vrijuit te kunnen praten en werden ook af en toe geholpen door mij als ze niet uit hun woorden kwamen. Die neem ik dus weer mee naar SLB. Dat kan bij het de competentie gespreksvaardigheden.

Zondag 17 februari 2007

De interviews zijn gelabeld en geprepareerd. Ik heb nu een heel duidelijk overzicht. Ik heb twee documenten gemaakt. Allebei met drie respondenten bovenin naast elkaar en links de vragen. De 'eerste en de laatste drie respondenten' bestanden heb ik zo uitgeprint dat ik steeds de antwoorden van één vraag van alle zes respondenten naast elkaar heb liggen zodat ik in één oogopslag kan zien wie wat heeft gezegd. Daarmee heb ik het bestand 'overeenkomsten en verschillen' gemaakt. Uiteindelijk zijn er vier A4tjes overgebleven met een totaaloverzicht van de uitkomst van de interviews. Dit is een hele interessante fase. Ik heb natuurlijk al literatuur gelezen en in mijn hoofd begint het nu al vorm te krijgen.

Ik zie nu wel tegen de analyse van de literatuur op, omdat ik daar zo ontzettend veel van heb. Jaska raadde me aan dat ik even moest stoppen met lezen, maar eigenlijk wil ik graag nog een boek lezen; 'Jaarboek ICT en samenleving, de digitale generatie'

Ik heb zoveel informatie dat ik zal moeten gaan schiften en dat vind ik moeilijk. Ik merk ook dat ik me verantwoordelijk voel naar de mensen die mij hebben verzocht om te komen vertellen over dit onderwerp. Voor hen wil ik het maximale eruit halen, maar voor nu is het veel belangrijker om me eerst op mijn afstuderen te concentreren.

Maandag 19 februari 2007

Het is de laatste dag waarop je je concept kunt inleveren en dat heb ik natuurlijk niet. Gelukkig hebben de docenten besloten dat je vandaag wel alles mag inleveren wat je al klaar hebt. Ik heb mijn begeleidster alles gemaild wat ik had van de interviews. Ik verwacht uiteraard niet dat ze 32 pagina's aan gesproken tekst gaat lezen en dat ze al de labels gaat bekijken, maar dan heeft ze een duidelijk

beeld van waar ik mee bezig ben geweest. Ik vind het goed om transparant te zijn. Het lijkt me voor mijn begeleidster ook handig om mijn proces te kunnen volgen. Ik heb 7 maart een afspraak met haar.

Dinsdag 20 februari 2007

Ik had zullen beginnen aan de literatuur, maar ik ben me even ergens anders in gaan verdiepen, namelijk het Habbo Hotel (www.habbo.nl) Dit is een virtueel hotel waarin je een Habbo bent en ook je eigen kamer kunt inrichten. Je maakt een account aan en dan ben je dus een Habbo-poppetje die echt kan rondlopen in het hotel en andere Habbo's tegenkomt en daar kun je dan mee praten, een soort van chatten dus. Je kunt vriendjes maken en ze uitnodigen in je kamer of me hen in een openbare ruimte gaan zitten. Als je credits hebt, kun je ook virtuele meubeltjes kopen voor in je virtuele kamer.

Dit spel is met name bedoelt voor jongeren van mijn doelgroep, dus van 12 tot 16 jaar. Die zijn er het meest. De reden dat ik dit ben gaan doen, is om me te begeven in de wereld die ik aan het onderzoeken ben en het is heel leerzaam. Ik heb gesprekken met ze en ze leren me veel over hun gewoontes op het internet. Eerlijk gezegd zal ik die informatie niet direct verwerken in mijn rapport, want het is ook gewoon heel erg leuk!

Donderdag 22 februari 2007

De literatuur is nog steeds niet aan bod gekomen, ik ben opgezogen door het Habbo Hotel. Ik ervaar nu duidelijk de zuigende kracht van zo'n spel en kan dus vol begrip aan iedereen uitleggen wat de jongeren er uit halen. In ieder geval heb ik het zelf ervaren. En de handel in de virtuele meubels is wild, want ik ben ook al meteen op dag twee bestolen. Dat krijg je als beginneling in het Habbo Hotel. Ik moest er zelf erg hartelijk om lachen.

Wat ik wel heb gedaan is het maken van de inhoudsopgave voor het onderzoeksrapport.

Ik was in verband met de literatuur op zoek naar structuur en kadering. Door de hoofdstukken in te delen, weet ik nu precies wat ik moet gaan beschrijven. Ook heb ik de samenvatting van het boek 'Verliefd op internet' ingedeeld in deze hoofdstukken. Ik heb dus al wat meer duidelijkheid. En ik zie al dat ik toch nog het andere boek wil gaan lezen 'ICT en Samenleving' Ik wilde eigenlijk ook nog 'Mijn kind online' lezen, maar daarover staat ook al een heleboel op hun eigen website van Stichting Mijn Kind Online. Ik heb overigens nog een aantal andere sites waar ik informatie af ga halen.

En ook mijn logboek houd ik goed bij. Ik denk dat het leuk zal zijn om het logboek terug te lezen, want ik beschrijf tot in detail waar ik mee bezig ben en hoe het gaat. Het is op deze manier straks heel makkelijk om de evaluatie te schrijven, dat heb ik vorig jaar al ervaren.

Maandag 5 maart 2007

Ik had vrijdag, zaterdag en zondag helemaal vrij gepland om te gaan zitten voor de literatuur, maar er zijn ernstige privé omstandigheden tussengekomen waardoor er veel tijd verloren ging en ik me bovendien ook niet meer heb kunnen concentreren. Ik ben hier bijzonder geïrriteerd door aangezien het niet eens mijn eigen problemen zijn.

Dinsdag 6 maart 2007

Ik ben weer met goede moed begonnen en heb even gekeken hoeveel ik nog moet lezen van het boek 'Jaarboek ICT en samenleving, de digitale generatie'. Dit blijkt mee te vallen het zijn slecht drie hoofdstukken van samen 47 pagina's. Dit is dus nog makkelijk bij te lezen. En er is veel informatie beschikbaar op internet. Morgenochtend heb ik conceptbespreking met Jaska. Ik heb daarvoor een lijstje met vragen opgeslagen die ik haar wil stellen.

Woensdag 7 maart 2007

Ik heb overleg gehad met Jaska en ze was positief over mijn vorderingen. Ze vond dat ik veel interviews had afgenomen in mijn eentje. Goed om te horen. Ze vond de antwoorden op de vragen wat mager. Ik ben het daar wel mee eens. Er zijn maar weinig overeenkomsten. Ik heb veel uiteenlopende antwoorden gekregen. Ik heb aangegeven het moeilijk te vinden om de literatuur te selecteren en gelukkig heeft ze me in de goede richting gestuurd. Het is belangrijk literatuur te beschrijven die te maken heeft met de stof die uit de interviews is gekomen. Maar dat is dus niet zo veel.

Ze gaf me de mooie zin mee dat ik met de literatuur ernaast moet gaan kijken; wat zou binnen de begeleiding mooi zijn en wat is nu de realiteit. Er zou uit kunnen komen dat we binnen GO internet gericht en doelmatig als agogisch middel gaan gebruiken.

Mijn eindproduct zou dan neerkomen op een beknopt adviesrapport/ -presentatie.

Ik heb ook antwoord gekregen op al mijn andere vragen.

Vrijdag 16 t/m zondag 18 maart 2007

Drie dagen achter elkaar aan de literatuur gewerkt. Nog niet helemaal klaar.

Vrijdag 30 maart 2007

De literatuur heb ik inmiddels bij elkaar gezocht. Tekstueel staat het nog niet goed, maar alles wat ik wil vermelden, heb ik nu. Waarschijnlijk te veel en moet ik gaan schrappen.

Het is nu zaak dat ik hoofdstuk 5, de analyse van de interviews goed ga uitwerken, want dat is toch het hart van mijn onderzoek. Het is belangrijk dat ik overzichtelijk en duidelijk krijg wat er gezegd is door de begeleiders. Als ik dat voor elkaar heb, kan ik dit naast de literatuur gaan leggen en conclusies gaan trekken.

Maandag 2 april 2007

Inmiddels is de analyse klaar van de interviews en ben ik bij de conclusie aangekomen. Dit valt niet mee. Het frustreert me dat ik op dit moment geen overzicht heb. Ik heb zo veel informatie dat ik door de bomen het bos niet meer zie.

Vrijdag 6 april 2007

Ik ben eindelijk zo ver dat ik alle feiten op een rij heb voor de conclusie. Ik heb eerst hoofdstuk 4 en 5 uitgeprint voor het overzicht. Toen heb ik systematisch de onderzoeksvraag en de deelvragen puntsgewijs nagelopen en heb er thema's van gemaakt die er uit sprongen. Het is een soort samenvatting geworden waarin ik overzicht heb en duidelijker de verbanden, verschillen en overeenkomsten ga zien.

Zaterdag 7 april 2007

Ik heb aan mijn voorblad gewerkt en aan de inleiding. Ook heb ik mijn logboek bijgewerkt. 23 april komt steeds dichterbij en ik heb het idee dat ik er bijna ben. Het is nu alleen nog een rommelig geheel. Ik zie op tegen het bewerken van hoofdstuk 4, de literatuur, omdat dit nog steeds een bij elkaar geraapt geheel is. En ik kan pas aan het eindproduct beginnen als het onderzoeksrapport klaar is.

Zondag 8 april 2007

De conclusie is klaar! Ik heb het nu allemaal op een rij. Ik zat alle belangrijke punten op te schrijven met een primitief potlood en was pijlen aan het trekken tussen deze woorden en ineens zag ik de verbanden en het grote geheel. Ik heb het bij de aanbevelingen ook schematisch weergegeven.

Dinsdag 10 april 2007

Hoofdstuk 4 heeft nu ook vorm gekregen, ook daar heb ik nu overzicht. Vandaag kwam ik tot de conclusie dat ik eigenlijk bijna klaar ben. Het is nu nog een kwestie van alles goed nalezen en controleren of het allemaal verband houdt met elkaar. Als het dan tekstueel klopt, kan ik het eindproduct er uit gaan destilleren. Ik heb tussen door al veel gewerkt aan de vormgeving van de Power-Point presentatie. Hier ben ik al tevreden over. Ik heb hierbij hulp gehad van een jongen van 12 jaar die al veel weet van Power-Point. Als ik straks de tekst heb voor het eindproduct is het een kwestie van dit puntsgewijs in de sheets plaatsen.

Ik ben vrijdag tot en met maandag vrij, dus dan kan ik er aan één stuk door aan werken en hoop ik maandag 16 april klaar te zijn.

Maandag 16 april 2007

Ik ben vier dagen achter elkaar bezig geweest en nu is het zo goed als klaar. De presentatie is ook af. Dat was nog lastig, omdat ik steeds de neiging had om weer alle feiten in rijtjes onder elkaar te gaan zetten. Als je dat zo doet, ben je dus alleen maar van de dia's aan het oplezen. Ik heb nu 19 dia's en dat zijn drie soorten. Sommige feiten vond ik zo belangrijk dat ik ze wel heb opgesomd. Andere dia's hebben alleen maar vragen waar ik dan mondeling antwoord op en de laatste soort hebben topics. Dus steeds zinnen of woorden die ik dan verder kan toelichten. Zo blijft er genoeg over om te vertellen en is het wel zo dat iedereen weet wat ik ongeveer ga vertellen. De vormgeving was nog wel lastig. Ik was druk aan het spelen geslagen met mooie letters die verliepen van donker naar licht, maar dit bleek niet duidelijk te zijn als je het gaat projecteren. Waar ik erg tevreden mee ben, is het Internetlogo wat steeds terugkomt. Ik heb het logo 'gewassen' zoals dat heet en nu vervaagt het naar de achtergrond waar steeds de tekst overheen staat op de voorgrond. Ik kan dus nu de evaluatie gaan schrijven, afsluiten, laten printen en inleveren!

Interviewvragen

Uitleggen wat de bedoeling is van het interview. Wat er verder gebeurt met de gegevens (+discretie en anonimiteit)

Blok A gegevens over de begeleider

1. Wat is je leeftijd?
2. Hoe lang werk je al in deze instelling?
3. Hoe veel uur per week gebruik je Internet privé en voor het werk?
4. Vind je jezelf een ervaren Internet gebruik(st)er?

Blok B gebruik Internet in begeleiding

5. Kun je een korte omschrijving geven van je cliënten van 12 tot 16 met hun eventuele beperking?
6. Hoe vaak met je cliënt op het Internet?
7. Wat doe jij samen met je cliënten op het Internet?
(probeer minstens drie verschillende vormen te onderscheiden en vraag steeds naar het belang van die vormen voor de cliënt)
 - Profielsite's
 - Instant messenger
 - Downloaden
 - Gamen
 - E-mail
 - Surfen
 - Info zoeken
 - Chatten
8. Wat is jouw doel als begeleider ten aanzien van jouw cliënten als je samen op het Internet zit?

Blok C contact begeleider-client

9. Op welke manieren communiceer jij via het Internet met je cliënten?
(probeer minstens drie verschillende vormen te onderscheiden en vraag steeds naar het belang van die vormen voor de cliënt)
 - Instant messenger
 - E-mail
 - Chatten
10. Hoe vaak communiceer jij via het Internet met je cliënten?
11. Hoe veel tijd per keer is dat?

Blok D Gebruik door cliënt

12. Hoe vaak maakt je cliënt gebruik van Internet?
13. Wat denk jij dat jouw cliënten doen op het Internet?
(probeer minstens drie verschillende vormen te onderscheiden en vraag steeds naar het belang van die vormen voor de cliënt)
 - Profielsite's
 - Instant messenger
 - Downloaden
 - Gamen
 - E-mail
 - Surfen
 - Info zoeken
 - Chatten
 - Zoeken naar pornografie

Blok E Afsluiting

14. Wat zijn naar jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?
15. Wat zijn naar jouw mening de voordelen van het Internet voor jouw cliënten?
16. Wil je zelf nog iets toevoegen?
17. Mogen we jou bij evt. vragen nog even contacten?

Bedankt voor je medewerking.

C1	blz. 1 - 5
M	blz. 5 - 9
C2	blz. 9 - 15
E1	blz. 16 - 19
E2	blz. 19 - 25
V	blz. 25 -32

Transcriptie collega C1, 1-2-07

I: ok, ik ga eerst wat vragen over jou. Mag ik vragen hoe oud je bent.

C: ik ben 55 jaar.

I: en hoe lang werk je al op deze afdeling, zeg maar

C: zowat drie jaar

I: dus ook met die doelgroep

C: ik ben bij deze jongen begonnen toen was ik hier een maand in dienst ongeveer.

I: dus je hebt het over één cliënt

C: ik ben bij deze jongen begonnen, en ik heb verschillende cliënten vanaf twee en half tot volwassen cliënten, ik denk dat de oudste een jaar of 58 is.

I: dat is van bzw dan

C: dat is bzw, drie kinderen bij go en de rest tien cliënten bij bzw.

I: en hoe veel uur per week ongeveer gebruik je Internet privé en voor je werk?

C: dat is eigenlijk heel weinig, voor privé ook. Ik denk dat dat misschien anderhalf uur is privé. Per week nog wel. Dat is wel de bedoeling dat ik dat iets meer ga doen en voor mijn werk ook heel weinig. Want ik heb maar één cliënt die jongen van twaalf die wel eens op het Internet wat doet bij mij thuis. Maar dat is denk ik drie kwartier per week. Gemiddeld laat ik het zo zeggen.

I: dat doe je thuis bij hem

C: thuis bij mij ja

I: vind je jezelf een ervaren Internetgebruiker

C: nee dat vind ik niet

I: dat is duidelijk. Nu ga ik je vragen, wat doe je binnen de begeleiding met Internet. Allereerst zou je een korte omschrijving kunnen geven van jou cliënt tussen de 12 en de 16.

C: het is een autistische jongen met pddnos, het is een jongen van twaalf jaar. Normale intelligentie en hij is eigenlijk van huis uit gewend dat hij niet op Internet mag. Maar hij zit vervroegt op de middelbare school en nou is het de bedoeling dat hij zijn huiswerk meer via Internet doet ook dus het is eigenlijk wel de bedoeling dat we dat in de toekomst gaan doen. Nou is dat voor hem wel een probleem want hij wil eigenlijk de computer van zijn moeder dus dat is de zelfde computer die hij gewend is altijd, maar hij begint nu wel een beetje te wennen aan de computer die ik heb. dus dat is voor hem best wel weer een struikelblok dat die er gewoon anders uitziet. Want het is allebei dezelfde type computer, maar het is gewoon een andere computer voor hem.

I: de details zijn voor hem totaal anders

C: hij heeft het plaatje wat hij thuis heeft er bij mij ook opgezet. Dat beginplaatje.

I: het bureaublad

C: bureaublad, dat is hetzelfde al, ik zeg, zet het er allemaal op, dat is al heel prima dat dat hetzelfde is. Dus daardoor denk ik dat hij het wel gaat doen op die computer. Ja

I: en daar heb je eigenlijk net ook al antwoord op gegeven. Hoe vaak zit je met hem op het Internet.

C: heel weinig ja. Hij wil het eigenlijk nog niet. Maar hij kan het wel. Thuis mag hij nu ook wat op Internet doen. Nu hij dus op de middelbare school zit, vinden zijn ouders het ook wel goed dat hij dat gaat doen. Hij deed thuis veel spelletjes, deden we ook wel spelletjes op zijn computer. Dan niet op Internet, maar gewoon op de computer.

I: je zegt heel weinig, wat vind je heel weinig.

C: dat is echt niet langer dan drie kwartier. In de week. Ik heb hem maar één keer in de week, wel een hele middag, dus een heel dagdeel. Maar dan wil hij eigenlijk het liefst andere dingen doen, terwijl hij thuis heel graag achter de computer zit. Dus ik denk dat hij mij aan hele andere dingen koppelt en thuis dan gaat hij achter de computer en doet hij dan zijn huiswerk.

I: C. is niet voor de computer.

C: nee dat denk ik, maar wat ik zei, hij gaat er wel iets meer aan wennen. Want het is eigenlijk wel de bedoeling dat hij bij mij op woensdagmiddag zijn huiswerk maakt.

I: jaja

C: ik denk dat het wel gaat lukken met hem.

I: ok, je zegt al, je doet huiswerk met hem. Ook op Internet?

C: nog niet hoor, hij heeft eerst op mijn computer gezeten en Internet opgezocht en nu is het de bedoeling dat hij onderhand huiswerk gaat maken op Internet dus als hij Internet nodig heeft, dat hij het dan kan gebruiken bij mij voor school.

I: maar wat doe je verder dan als je op het Internet zit?

C: ik vind het heel leuk om op google te kijken, dingen opzoeken en dat doet hij dus eigenlijk alleen maar met mij. Vind hij gewoon heel leuk, en hij vindt het ook heel leuk als ik zeg bijvoorbeeld dat ik iets hebben wil en dan gaat hij het voor me opzoeken. Daar heeft hij heel veel plezier in. Ja

I: info zoeken eigenlijk, verder doet hij dan niet zo veel

C: nee

I: Wat is jouw doel als begeleider ten aanzien van jouw cliënten als je samen op het Internet zit?

C: nou nu eigenlijk meer dat hij dus vertrouwd raakt met de computer die bij mij staat en hij vindt het ook heel leuk om mij zogenaamd computerles te geven. Maar goed, dat is ook leuk. Maar hij weet soms heel veel ervan, dan heeft hij echt dingen dat heeft hij heel goed door allemaal en het uiteindelijke doel is wel dat hij dus gewoon daar lekker achter gaat zitten en als hij het nodig heeft voor zijn huiswerk dat hij er gebruik van maakt. Dat is het uiteindelijke doel, zijn ouders hebben...

I: kun je zeggen dat hij nu in een soort fase van gewenning is? Kennismaken met.

C: ja ik denk het wel.

I: Op welke manieren communiceer jij via het Internet met je cliënten?

C: ik denk niet dat ik communiceer met hem via Internet.

I: bijvoorbeeld msn, email, chatten

C: we gaan wel emailen, dat willen we wel gaan doen, maar dat doe ik nog niet.

I: maar het zit er wel aan te komen.

C: ja dat is wel de bedoeling

I: de volgende vragen gelden dan niet. Dat gaat over hoe vaak en zo, maar dat doe jij nog niet. De cliënt zelf, hoe vaak maakt hij zelf gebruik van Internet. Dus los van jou.

C: nou ik denk thuis meer dan. Ik denk toch thuis zeker wel een uur per dag hoor.

I: uur per dag?

C: denk het wel, maar dat is niet altijd op Internet. Hij doet ook veel spelletjes thuis op de computer.

I: dit gaat echt om Internet

C: ik denk niet zo heel veel. Nee, ik denk. Ik heb niet de indruk dat hij daar heel veel mee doet, veel meer met gewoon dingetjes op de computer.

I: Wat denk jij dat jouw cliënten doen op het Internet? Maar je zegt al

C: geen idee, als hij het zou doen, zou ik het niet weten.

I: maar het feit dat je dat niet weet, komt dat doordat je niet weet wat er te doen is op het Internet, of omdat je gewoon niet weet wat hij doet.

C: dat komt eigenlijk omdat hij geen toegang had tot het Internet. Dat is pas denk ik sinds januari. Hij is vervroegd naar een middelbare school gegaan en zijn ouders hebben hem eigenlijk altijd gewoon op de computer, ja was hij bezig voornamelijk met spelletjes, ze wilden eigenlijk nog niet dat hij gebruik maakte van Internet. En dat speelt eigenlijk nu, maar hij is behoorlijk intelligent dus dat leert hij heel snel, denk ik ook. Ja.

I: wat je bijvoorbeeld kan doen op het Internet, is profielsite's, msnen, downloaden. Gamen doet hij op zich wel, maar dan gewoon op de computer. Emailen gaan jullie ook doen binnenkort, info zoeken doet hij al wel. Dat soort dingen doet hij dan thuis ook.

C: Ik denk het wel nu.

I: chatten, en er staat onder aan mijn lijstje pornografie, zoeken ze ook allemaal, maar ik denk niet dat...

C: nee, hij is er in die zin nog helemaal niet mee bezig. Hij is heel jong voor zijn leeftijd.

I: dan heb ik nog als afsluiting een soort van samenvatting. Wat zijn naar jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënt

C: nou, dat ze dingen tegen kunnen komen waar ze zich geen raad mee weten. Dus net wat jij zei, porno of zo, dat soort dingen. Dat zou voor hem denk ik niet handig zijn als hij dat zou tegenkomen op Internet, er zijn wel meer dingen hoor denk ik die hij kan opzoeken en er zullen heel veel dingen zijn die hij ook niet begrijpt, en dan is het eigenlijk een beetje hopen dat hij daar maar over heen gaat, zoeken we weer wat anders op. Maar ik denk niet dat dat handig is.

I: je bent bang dat hij dingen tegen komt die hij niet kan...

C: ja, die hij niet kan verwerken of niet begrijpt en daardoor een verkeerd beeld krijgt van de werkelijkheid, weet je, dat hij het daarmee verward zoals die porno, of dat soort zaken. Normaal seksueel omgang met mensen. Daar ben ik inderdaad wel bang voor met deze mensen dat ze dat niet in de juiste perspectief kunnen zien. En dan moet je maar net weten, en misschien ook wel andere

mensen met een verstandelijke beperking, dan moet je natuurlijk maar net weten dat ze dat zo hebben gezien en mee bezig zijn. Misschien weet je dat niet eens. En daardoor kunnen er wel eens dingen ontstaan waardoor je denkt: hé, dat heeft hij een hele verkeerde kijk op dat soort dingen. Heeft het heel verkeerd beleefd of zo.

I: dus je bent bang dat ze dingen tegenkomen waardoor ze een verkeerd beeld krijgen van de realiteit.

C: ook met vechtfilm en dat soort zaken, dat het misschien ook als normaal wordt gezien dat je maar direct van je afmept, inbreekt noem maar op.

I: heb je nog meer nadelen?

C: dat ze eigenlijk op een gegeven moment er niemand meer zicht op houdt of te weinig, te veel achter zo'n computer zitten. En verder als ze het goed gebruiken, vind ik het wel heel leuk, dat wel.

I: dat is mijn volgende vraag, wat zijn naar jouw mening de voordelen van het Internet voor jouw cliënt.

C: ze kunnen natuurlijk allerlei dingen opvragen, bekijken, en dat vind ik wel leuk, dat zal hij zeker doen. Zal hij zeker gaan doen, ja. of leuke, ik noem maar iets simpels, informatie opzoeken over de beren of over de tijgers, dat soort zaken en verdere informatie, routeplanning en dat soort zaken, waar hij heen moet en treintijden, zal hij ook wel leren. Dat is natuurlijk heel praktisch dan.

I: dus een groot stuk informatie

C: ja

I: en bijvoorbeeld de communicatie?

C: ik denk dat hij het heel leuk gaat vinden bijvoorbeeld met zijn oma en zijn opa, daar komt hij veel. Zijn oma heeft geloof ik ook een webcam. En dat gaat hij geloof ik, ook doen. Dus dat is heel leuk, dan kan hij zo praten met zijn oma en even zwaaien. En misschien wil ik dat ook wel een keer met hem doen als ik éénmaal, dat ik zo iets aanschaf. Dat is toch wel heel leuk voor het contact eigenlijk. Hij vindt het heel leuk zoiets.

I: dat weet je al van hem dat hij daarmee bezig is?

C: ja, hij krijgt waarschijnlijk ook een webcam van zijn ouders om naar opa en oma te zwaaien.

I: leuk! Heel leuk!

C: grappig

I: had je nog meer voordelen?

C: nou, ik denk dat, hij is natuurlijk wat moeilijk in contact maken en ik denk wel als hij allerlei vormen van contact maken ontdekt via de computer, dat is voor hem makkelijk is om met iemand contact te maken, want dan zit hij niet rechtstreeks bij iemand, hoeft hij niet direct rechtstreeks een gesprek te voeren, dan kan het via de computer. Denk dat dat misschien voor...

I: dus je ziet dat als een voordeel

C: ja, ik denk dat misschien voor mensen met autisme natuurlijk niet iedereen, maar dat dat misschien best wel handig is. Het is toch iets afstandelijker, dan dat iemand gelijk zo direct contact met je heeft. Dat weet ik niet, dat moet ik nog zien.

I: wilde je zelf nog iets toevoegen?

C: nee, ik heb niet veel toe te voegen. Ik vind deze vragen hele leuke vragen, ik hoop dat je er wat aan hebt.

I: je vindt het goede vragen

C: ja, de vragen die je stelt, de antwoorden hoop ik dan dat je er wat aan hebt.

I: zitten er vragen bij waarvan je denkt,....

C: nee hoor

I: Heb je nog vragen die ik heb overgeslagen,

C: nou, ik denk wel eens, hoe moet het verder gaan als alles via computers wordt geregeld voor mensen met een verstandelijke beperking, zeg bankzaken, al dat soort zaken. En dat zie ik toch een behoorlijk probleem aankomen. Dat alles, heel veel dingen worden nu straks geregeld via de computer, nu ook al, straks nog meer. Maar vooral bij volwassenen die daar maken hebben met betalingen van zaken, acceptgiro, bankzaken en als dat allemaal straks via de computer gaat, dat wordt denk een behoorlijk groot probleem.

I: dat is wat jou bezig houdt.

C: nou ja, bezig houdt, het is wel is waarvan ik me afvraag hoe dat zich zal ontwikkelen. Dat vraag ik me wel af

I: dat is een leuke toevoeging. Als ik nog vragen heb, mag ik dan contact met je opnemen.

C: je mag altijd contact opnemen

I: heel erg bedankt voor je medewerking, dat was het

C: heel leuk

I: dankjewel, ik ga 'm lekker uitzetten.

Transcriptie collega M, 1-2-07

I: wat is je leeftijd?

M: 21

I: hoe lang werk al voor deze instelling, deze afdeling

M: vier en een half jaar

I: hoe veel uur per week gebruik jij Internet privé of voor je werk

M: privé anderhalf uur in de week, zoiets denk ik. En voor mijn werk... voor met de cliënt of gewoon voor...?

I: maakt niet uit

M: dus alles bij elkaar. Ik denk drie uurtjes in de week, ja

*I: ik ga straks nog vragen over de cliënten apart.
Vind jij jezelf een ervaren Internetgebruiker?*

M: ervaren in de zin van dat ik weet hoe alles werkt en hoe ik alles op moet zoeken en hoe ik het snel kan gebruiken, maar ik gebruik het niet heel vaak. Ik heb niet alle nieuwste versie van alles en zo.

I: je bent niet zoals ik.

M: nee, ik check mijn mail en ik kijk voor dingen die ik belangrijk vind, voor de rest gebruik ik het echt nooit.

I: je bent ervaren genoeg zeg maar

M: ik weet hoe alles werkt, maar ik heb niet de nieuwste snufjes of zo

I: heb je Internet Explorer 7 al?

M: ik zou het niet weten

I: flauw, maar het bestaat wel hoor

Ik ga nu wat vragen stellen over het Internetgebruik tijdens de begeleiding. Kun je een korte omschrijving geven van je cliënten van 12 tot 16 met hun eventuele beperking?

M: dat is een jongetje van 12, en die zit vijf dagen thuis, hij is geschorst van school, pddnos, Gilles de la Tourette en heeft problemen met zijn emotie en boosheid

I: en zijn intelligentie?

M: zijn IQ weet ik even niet uit mijn hoofd, maar hij is zwak begaafd en wat zal ik nog meer over hem vertellen. Nou ja, hij zit dus vijf dagen thuis en heeft momenteel dus geen dagbesteding. Dus ik kom daar één dag, één ochtend in de week mijn collega twee ochtenden.

I: hoe vaak zit je met hem op Internet?

M: elke week wel even en dat verschilt, de ene keer als ik met huiswerk met hem achter Internet zit dan is het ongeveer een half uur per keer, maar soms doen we het ook om alleen wat op te zoeken, om wat te knutselen of zo en dan is het een kwartiertje, dus ik denk gemiddeld een half uur per keer, per week

I: wat doe je dan samen met hem op Internet, je zei net al huiswerk

M: als ik met huiswerk met hem achter Internet zit dan heb ik van tevoren al zelf even opgezocht welke site's voor hem leuk zijn om te doen en dan doen dingen met betrekking tot het huiswerk.

I: dan bedoel je dus dat je informatie gaat opzoeken .

M: ja, bijvoorbeeld voor biologie heb je wel een ding nodig dat het makkelijk is om het van Internet te op te zoeken, maar soms ook even een puzzel maken op Internet.

I: zijn er verder nog dingen die je doet op Internet?

M: nou, met knutselen als hij niet weet wat hij moet doen, maar wel een beetje een idee heeft, kijk dan print ik iets leuks uit. Of als we gaan koken dan printen we het uit, doen we ook wel eens.

I: want je hebt bijvoorbeeld ook profielsite's, ik weet niet of hij daar überhaupt bekend mee is.

M: wat is dat?

I: msn?

M: nou, niet met hem, nee

I: wat is jouw doel als begeleider en aanzien van hem als je met hem achter Internet zit?

M: op dat moment bij het huiswerk is het echt begeleiden bij het huiswerk. Dus met Internet hoop ik hem dan dat hij sommige dingen wat makkelijker kan opzoeken en zo.

I: dus je gebruikt Internet als middel bij zijn huiswerk

M: ja

I: dus Internet is niet een doel op zich

M: nee

I: over het contact tussen jou en je cliënt via Internet. Communiceer je wel met je cliënt via Internet?

M: hoe bedoel je dat?

I: je hebt bijvoorbeeld msn, je hebt email, chatten, doe je dat met hem?

M: met hem? Als ik thuis ben? Nee, wel met zijn ouders. We hebben wekelijks contact via de email.

I: en hoe vaak doe je dat dan?

M: ik mail hun één keer in de week en zij mailen mij één keer in de week.

I: lekker duidelijk. De volgende vraag was, hoe veel tijd per keer is dat, maar dat gaat meer over msn.

M: met mailen ben ik ongeveer tien minuten bezig.

I: over hem zelf, even los van jou. hoe vaak zit hij dan op Internet?

M: nou, ik denk dat hij er wel vaak achterzit, in ieder geval ook met mijn andere collega. En dat is een beetje hetzelfde als wat ik doe, denk ik. En zelf doet hij volgens mij wel spelletjes op Internet.

I: bedoel je op Internet of op de computer

M: nee, doet hij op Internet. Maar hoe vaak hij dat doet. Dat kan ik niet zo goed inschatten.

I: dat weet je niet

M: nee, ik weet wel dat zijn moeder er een bepaald limiet voor heeft. Ik denk ongeveer een half uur per dag. Denk ik.

I: heb je het daar wel eens over met zijn ouders?

M: ik heb het er in het begin ooit één keer over gehad met zijn ouders en ik moet eerlijk zeggen dat ik dat niet meer weet.

I: wat denk je dan dat hij doet op Internet?

M: als hij er achter zit, doet hij spelletjes. En zeker niet meer.

I: geen profielsite's

M: dat vind hij ook allemaal veel te moeilijk

I: weet je of hij download

M: nee, hij weet niet hoe dat moet, daar voor is zijn niveau te laag.

I: informatie zoeken doet hij dan wel

M: met iemand samen, maar niet alleen dan.

I: wat jongeren ook veel doen op het Internet is porno opzoeken. Weet je of hij dat doet

M: nee doet hij niet, nee

I: als afsluiting nog wat vragen. Wat zijn naar jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?

M: voor deze cliënt of in het algemeen?

I: laten we beginnen hij jouw cliënt en dan mag je daarna nog meer vertellen

M: het nadeel voor deze cliënt van Internet. Even nadenken hoor. Het nadeel is dat er te veel informatie op hem afkomt in één keer. En dan bedoel ik met name alle advertenties die tussendoor komen. Van die schermpjes die ineens komen, dat is met name heel vervelend, want dan is hij gelijk afgeleid en dat weet ie niet meer wat hij moet doen. Een ander nadeel voor hem is als de Internetsites veranderen. Wat heel vaak gebeurt ☺ dat het niet meer het zelfde is als dat het was.

I: wat gebeurt er dan met hem?

M: dan raakt hij in de war. Dan snapt hij het niet meer. En dan wordt hij boos. Want 'het was gister nog zo' dus het moet nu ook nog zo zijn. Dus ik denk dat dat voor hem wel de grootste nadelen zijn. En verder zou ik voor hem even niks... ja, wat voor hem ook een nadeel is zijn de agressieve spelletjes op Internet. Nou vind ik dat persoonlijk ook vreselijk. Misschien dat dat voor... nee, dat is voor hem ook wel veel. Want hij krijgt al die informatie en een uur of een dag later komt het er weer uit en dan heeft ie weer wat gezien en dan wil hij het nadoen.

I: dus dat merk je wel

M: ja, dat heb ik één keer gemerkt.

I: en weet je dat dat daar verband mee houdt of vermoedt je dat

M: nee, nou later zegt ie het ook. Dan later komt ie er op terug dat ie een spelletje heeft gedaan, dat komt er pas weer later uit. Ik denk dat dat voor hem ook wel..., ja

I: had je nog meer nadelen?

M: nee voor hem zou ik niet meer nadelen weten.

I: had je algemeen nog meer nadelen?

M: algemeen heb ik nog veel meer nadelen ☺ Nee hoor, dat valt op zich wel mee. Ik vind het heel moeilijk. Aan de ene kant vind ik het fantastisch dat het er is en is het heel makkelijk en aan de andere kant vind ik het vreselijk onpersoonlijk. Er zijn ook wel dingen waarvan ik denk, nou, dat was vroeger toch beter. Zoals met het mailen, ik stuur nog steeds liever een kaartje dan dat ik een mail stuur of een kaart via de mail of zo. Ik vind het allemaal heel onpersoonlijk worden. Dat vind ik het nadeel van Internet.

I: je voorganger zei net ook dat het technisch steeds lastiger wordt, ook voor bijvoorbeeld voor mensen met een beperking dat het op een gegeven moment niet meer te begrijpen is. Dus je hebt met name moeite met het onpersoonlijke

M: ja, en tegenwoordig doet iedereen alles maar via Internet. Tegenwoordig staat ze gek te kijken als je elkaar een brief stuurt of een kaartje of wat dan ook. Dat vind ik wel eens jammer. Maar goed, dat komt ook omdat ik me er helemaal niet meer bezig hou. Misschien ben ik dan wel een ouderwetse trien.

I: het is wel grappig, wij hebben twaalf jaar leeftijdsverschil en ik denk daar heel anders over, maar ik stuur nog wel kaartjes hoor. Dat ben ik heel erg met je eens.

M: maar met sommige dingen is het ook heel makkelijk hoor, absoluut. Met sommige dingen is het ook heel handig, maar soms denk ik ook wel eens, jeetje, moet alles via Internet.

I: wat vind je de voordelen van het Internet voor jouw cliënt?

M: nou, met het huiswerk, dat je heel veel informatie kan vinden, werkelijk alles staat erop. Dus je hoeft echt niet bang te zijn dat je iets niet vindt. Dus dat is gewoon een heel groot voordeel, je kan alles in één, je hoeft niet meer 86 encyclopedies erbij te halen. Het staat gewoon op één computer, dat is heel makkelijk en dat is absoluut een voordeel. Met koken en met knutstelen, je kan het zo gek niet bedenken of het staat erop. Dus dat is gewoon een heel groot voordeel en dat is heel makkelijk in de begeleiding. Hoef je niet meer zelf wat te verzinnen, je tikt wat in op Internet. En het verschijnt zo op een blaadje.

I: lekker hè, ja, precies! Heb qua communicatie nog voordelen?

M: met msn bedoel je?

I: of met email of msn

M: nou ja, het voordeel vind ik bij dat gezin dan dat ik met ze kan mailen. Want in het begin belde we en dat was voor beide partijen niks, dus dan is het wel weer heel makkelijk dat je kunt mailen naar elkaar.

I: msn met hem?

M: msn heeft ie niks mee.

I: wilde je zelf nog iets toevoegen

M: ik vond het een erg leuk interview, ik vind het wel heel interessant om over na te denken.

I: vind je het serieus goede vragen

M: ja!

I: heb ik echt mijn best op gedaan. Zaten er onzinvragen tussen, heb je vragen gemist?

M: nee, nee

Transcriptie collega C2, 6-2-07

I: wat is je leeftijd

C: 28 jaar

I: hoe lang werk je al voor deze instelling

C: tien jaar, ben nog even weggeweest tussendoor, sinds 1968 ☺

I: hoe veel uur per week gebruik je zelf Internet voor privé en werk?

C: in mijn vrije tijd zit ik niet veel achter de computer want op mijn werk doe ik het al veel, dus dan ben ik het thuis zat eigenlijk. Op het werk, als ik de hele dag op kantoor zit, dan staat Internet de hele tijd aan. Dus ik denk twaalf uur per week.

I: je zit op je werk elke dag achter het Internet.

C: sowieso vier dagen per week

I: vind je jezelf een ervaren Internetgebruikster

C: voor wat ik wil weten weet ik genoeg maar er is nog veel meer wat ik niet weet op het Internet. Dus ben ik ervaren? Ja

I: je weet je weg te vinden

C: ja, wat voor mij genoeg is

I: over jou gebruik binnen de begeleiding. Kun je een korte omschrijving geven van je cliënten van 12 tot 16 met hun eventuele beperking?

C: ik heb één cliënt en dat is een jongen van veertien. Hoe ver ga je hem beschrijven?

I: nou heel kort, het gaat meer om zijn intelligentie en zijn beperking, zijn leeftijd

C: hij is veertien hij heeft het syndroom van Asperger. Hij is hoogbegaafd en lichte vorm van Asperger tussen aanhalingstekens zoals hij zelf altijd zegt "een lichte vorm"

I: zegt ie zelf?

C: ja, alleen maar een lichte vorm

I: hoe vaak zit je met hem op Internet samen?

C: hij komt één keer in de week en meestal zitten we elke week wel even achter Internet, dan wil hij wat laten zien, of een spelletje wat hij heeft ontdekt, kijken we iets op Google

I: hoe lang is dat dan?

C: soms maar vijf minuten gister een half uurtje hebben we achter Internet gezeten. De tijd is wat uitgebreid.

(Stoel wordt gedist)

C: het scheelt, de ene keer is het wat langer en de andere keer laat hij snel wat zien, eerst hadden we één uur maar nu hebben we twee uur. Ik doe dan een training met hem en nu hebben we wat extra tijd waardoor we wat meer tijd voor Internet hebben.

I: die 'ik ben speciaal' training, dus nu is het wat uitgebreid, ook het Internet gebruik?

C: ja dan hebben we wat meer tijd daarvoor gewoon wat meer vrije tijd. Hij zit ook vaak thuis in zijn eentje achter Internet, hij vindt het leuk om dingen te laten zien. Mister Bean filmpjes of zo.

I: wat doe je dan samen met hem op Internet?

C: meestal een spelletje bijvoorbeeld, hij kent van die site's waar je allerlei spelletjes kan doen en dan kan je trofeeën winnen. Racespelletjes, of airhockey en dat soort dingen. Of we zoeken ook dingen over Asperger op. Of vrijetijdsdingen, speldingen, maar ook wel dingengericht die over hem gaan wat betreft Asperger, dingen die hij voor school kan gebruiken als hij met een project bezig is.

I: informatie zoeken eigenlijk. Ik zal een lijstje opnoemen wat er allemaal te doen is. Tenminste voor jongeren. Is hij bezig met profielsite's?

C: hm? Oh, ik moet zeggen of ik het ken? Ik dacht dat je zei, wij zijn bezig met een profielsite.

I: of jullie daar mee bezig zijn?

C: weet ik niet

I: profielsite's, dat weet je niet?

C: nee, erg hè

I: dat is goeie informatie. msn?

C: nee

I: profielsite's zijn waar je een foto opzet

C: nee

I: msn?

C: nee

I: downloaden?

C: soms een spelletje, maar ook niet echt

I: gamen zei je al, dat je spelletjes doet, emailen?

C: ja, soms als hij nog iets voor school moet versturen, zijn email checken of zo

I: surfen en info zoeken, zei je net ook al. En chatten

C: nee

I: wat is jouw doel als begeleider ten aanzien van jouw cliënten als je samen op het Internet zit?

C: met informatie zoeken is het doel wel eens wat betreft tot Asperger dat hij zelf een beetje opzoekt en dan te kijken, waar zoekt hij naar, waar herkent ie zich in. Dat soort dingen en qua vrije tijdsbesteding meer echt even lol heeft met iemand samen achter de computer in plaats van thuis alleen. Sociaal contact met mij, ja. Gewoon even laten zien van hahaha "die grap vind ik leuk" dat hij even, hij weet heel veel feitjes, hij kent heel veel spelletjes, heel veel, bij YouTube filmpjes weet ie dat. Dat vindt hij gewoon heel leuk om te laten zien. En thuis heeft ie allemaal broers en zussen en die gaan... ze leven een beetje langs elkaar heen. Je hebt niet altijd zien om met je broertje een filmpje te kijken en dan vind ik het wel leuk als hij even, ontspannen zeg maar. Lol.

I: je kijkt een beetje naar zijn belevingswereld eigenlijk

C: ja, wat vind hij interessant, welke spelletjes vind hij leuk, waar zoekt hij naar en ook wel met die grappige filmpjes zie je heel erg zijn humor. Dat hij letterlijke humor niet snapt. Mister Bean vindt hij dan weer wel leuk.

I: je zegt, die letterlijke humor snapt hij niet.

C: nou ja, meer zo als je zegt dat het ergens warm is en je zegt 'het is hier koud hè' dan denkt hij, het is toch warm? Dat soort dingetjes zeg maar. En het is ook wel de vraag van ouders dat ie dingen leert over zichzelf, maar dat ie ook gewoon lol heeft. Dat vinden ze ook heel erg belangrijk dat ie even niet aan hoeft te denken wie die is en waar ie mee bezig moet zijn.

I: Dus ook via het Internet.

C: ja of een ander spelletje of wat dan ook, maar Internet is daar dan het middel voor. Het is niet het hoofddoel het Internet. Het is een leuk extraatje.

I: een middel

Over jouw contact met hem via het Internet. Op welke manier communiceer jij met hem via het Internet? Als hij dus thuis is.

C: nee dan communiceer ik niet met hem, wel met zijn moeder via het Internet. Maar niet met hem. Ik heb wel met zijn moeder mailcontact, maar niet met hem

I: helemaal niet

C: nee, wel via sms als hij bijvoorbeeld te laat komt.

I: maar niet msn, dat doe je niet

C: nee

I: en hoe vaak communiceer je met zijn moeder?

C: één keer in de twee weken of zo. Dan stuurt ze een mailtje na het weekend, hij komt altijd maandag en dan stuurt ze wel eens een mailtje na het weekend zo van: "er is ruzie geweest" en dan zegt ze ook dat hij weet dat zij mijn mailt. Dus dan zeg ik altijd, "je weet dat je moeder gemaaild heeft" dus ja, één keer in de twee weken.

I: het gebruik door de cliënt zelf. Hoe vaak, als je het weet tenminste, hoe vaak maakt hij gebruik van Internet.

C: hij mag thuis ongeveer een uur, anderhalf uur achter de computer. Er zit wel een beetje een grens op omdat hij er anders de hele dag achter kan zitten, hij speelt niet veel met vriendjes en dat soort dingen. Dus hij zit het liefst de hele dag achter de computer. Op school zit hij in een speciale trajectgroep waar hij een eigen computer heeft en ook de hele dag achter de computer zit eigenlijk. En gister zaten we even achter YouTube en toen zei ik "kijk je ook wel eens filmpjes waarvan je denkt, die kan ik beter niet kijken" geweldadige filmpjes. Op school zit er een blok op, maar ik weet dat hij thuis regelmatig pornosites bezoekt en de computer staat boven ook en dat is...

I: vertel!

C: ja, dat is... daar mailt moeder ook wel eens over. R. zit ook in dat gezin en het lastige is, hij chat wel eens met mensen en het is een keer gebeurd, ik weet niet of het vaak is gebeurd, ouders weten van één keer dat een man zei, doe je broek naar beneden" en dan doet hij zijn broek naar beneden. En dan neemt het dan letterlijk, er wordt hem een vraag gesteld en hij geeft dan antwoord en dat antwoord is zijn broek naar beneden. En toen kwam geloof ik net zijn moeder binnenlopen. En dat was heel erg gênant voor hem.

I: hij heeft een webcam?

C: ja, maar die hebben ze geloof ik wel weggehaald. En hij kijkt wel eens vaker, en zijn moeder confronteert hem er dan mee. Dan probeert ze uit te leggen dat dat niet de goeie vorm van liefde is. Het is ook een heel erg christelijk gezin.

I: ok!

C: dat is wel heel lastig, maar ze gaan er wel heel open mee om enzo, maar bij bezoekt dus wel eens die site's en zijn ouders kunnen dat dan terugzoeken in de geschiedenis. Maar als hij op een gegeven moment leert de geschiedenis te deleten, maar ze zijn er wel heel bewust mee bezig en ze letten er wel heel erg op, maar je komt natuurlijk van alles tegen en dat kan wel eens gevaarlijk zijn en zeker omdat hij gewoon, hij liegt ook wel eens over kleine dingetjes. Wie weet wat..... dat hij met mensen gaat afspreken en dat soort dingen. Als iemand zegt "waar woon je en dit en dat, ik woon daar en daar" kan het wel eens gevaarlijk worden. Dus dat is voor hem wel een gevaar van het Internet thuis.

I: zij kijken naar zijn geschiedenis en dan gaan ze er met hem over praten.

C: ja

I: en hoe reageert hij daarop dan als hij weet dat zij zijn geschiedenis nakijken?

C: nou ja, de eerste keer die moeder natuurlijk heel erg... dit komt toch niet letterlijk allemaal in het verslag...?

I: ik typ het letterlijk uit, maar het is allemaal anoniem.

C: ja ok, want het is natuurlijk best wel duidelijke...

I: ik weet toch niet over wie het gaat.

C: even kijken, zij hadden het ontdekt per ongeluk en zijn moeder had gezegd, "wat voel je daar dan bij en voel je je dan opgewonden" dit en dat. Het is natuurlijk best wel voor hem... ja tuurlijk, als je veertien bent. Anders zou je er ook niet naar kijken waarschijnlijk. Dus dat is best wel lastig voor hem. Omdat het best wel gênant is. De vorige keer had ze gezegd, "heb je nou weer gekeken, kon je het weer niet laten" "Ik kon het niet laten, blijkbaar niet nee" Dus dan is ie ook een beetje zo en dan zegt hij, "ik vind het leuk, blijkbaar kon ik niet stoppen" zit ie zo. Dus ja, ik probeer er wel open met hem over te hebben.

I: lastig

C: zeker, het is ook een jongen van veertien. Nou ja, het lastige is dat je allemaal dingen tegen kan komen. En zij zijn bang dat ie een verkeerd beeld van sex en dat soort dingen krijgt.

I: je hebt net al aangegeven, wat denk je dat hij doet op het Internet.

C: hij chat veel.

I: onderaan staat porno. Ik heb hier een lijstje van profielsite's. Is hij daar mee bezig?

C: nou ik denk thuis in ieder geval chatten. En dat ie dus ook zo'n vreemde man tegenkomt. Misschien heeft hij zichzelf wel ergens neergezet. Ik denk het niet hoor.

I: het is natuurlijk een beetje het wilde westen op het Internet.

C: ik weet dat hij zelf vrij onschuldig bezig is. Site's bezoeken en verder niet. Het is meer; wie benadert hem. En dan is het een onschuldige jongen die er goed en makkelijk in meegaat, denk ik. Maar dat weet ik niet hoor, voor hetzelfde geld is ie zelf van allerlei dingen... ik weet het niet, ik denk dat hij meer gewoon kijkt en dat hij het spannend vindt die plaatjes en van alles ziet en dat hij zichzelf aan het ontdekken is en dat ie dan, ja, dat ie verder niet zichzelf ergens op een profielsite zet, (ook al is het een onschuldige profielsite) *moeilijk verstaan*.

I: je kan elkaar natuurlijk op een heleboel manieren tegenkomen.

C: Hyves of zo

*I: dat is meer voor ons, tenminste, al die site's zijn wel redelijk onschuldig hoor.
Porno is op zich niet zo bijzonder, maar jij zegt, voor hem zou het... omdat hij het anders verwerkt.
Omdat hij dus Asperger heeft.*

C: het gevaar is gewoon

I: dat de pornobeelden anders bij hem... of zeg ik dat verkeerd

C: ik weet niet, je bedoelt dat zijn moeder niet wil dat hij een verkeerd beeld krijgt.

I: ja, dat sowieso, maar doordat hij Asperger heeft, hoe zou hij die beelden dan opvatten, zeg maar?

C: nou ja, hij zou die beelden tuurlijk ook wel letterlijk kunnen nemen; zo hoort dat. Dat is dus de manier waarop het gaat. Ik weet niet wat voor dingen hij tegen komt. Maar ik denk dat vooral het gevaar zit in de mensen die hij ontmoet en die hem benaderen. Kijk, dat hij dingen ziet, ja, hij neemt de dingen natuurlijk wel heel erg letterlijk. Zoals die man die zegt, trek je broek naar beneden.

I: dan doet ie 'm naar beneden

C: en nu is ie wat ouder hoor, het is wel een tijdje geleden. Misschien, en hij is wel heel erg, hij kan wel goed dingen leren. Zoals zijn sociale vaardigheden, dat kan hij leren. Op korfbal weet niemand dat

hij Asperger heeft. Dus hij kan wel goed leren “dat hoort dus niet, dus dat moet ik niet doen” en dan is hij vooral leerbaar. Maar ja.

I: dus je zou het hem wel uit kunnen leggen dat als je dat soort mensen tegen komt op Internet dat je daar niet op in moet gaan.

C: ja, maar als het beloofd wordt misschien, hij is natuurlijk wel gevoelig voor een mooie computer. Kijk, als je zegt “je krijgt geld voor een computer” hij is niet zo goed met geld. Dus als hij geld krijgt dan geeft hij het uit. Hij kan dat niet zo goed inschatten en sparen. Dus dat vind ik wel gevaarlijke dingen.

I: nummer één gevaar op dit moment is dat kinderen ook chantabel zijn met die webcam. Dus daar ben je ook een beetje bang voor. En weet je, dat sex, ik weet ondertussen wel door de literatuur, Internet = schuine streep is seks. Dat is onlosmakelijk met elkaar verbonden. En alle kinderen die het Internet opgaan die lopen of ze willen of niet op een dag tegen porno aan. Of ze krijgen verzoeken van “doe dit of dat”

C: ja, dat heb ik hier op kantoor ook wel eens dat ik iets intik op Google voor mezelf, zoals cartoonstrip, ik deed strip en ja. Niet zo heel slim misschien. Ik heb dat met hem ook wel eens, dan zit hij op YouTube, dan denk ik ook, wat tikt hij in, daar kan je ,denk ik, ook van alles vinden.

I: pussy.com bijvoorbeeld ☺

C: ja

I: weet jij of hij msn-d thuis?

C: ja

I: downloaden

C: ja, volgens mijn sowieso muziek en cabaretprogramma's, dus ja

I: en emailen doet ie ook, surfen en info zoeken.

C: ja

I: chatten

C: ja, bijvoorbeeld ook info voor zijn moeder zoeken, dat is ook wel een leuke communicatiemiddel voor hun, dan heeft hij het gevoel dat hij haar kan helpen. Dat soort dingen is wel leuk.

I: porno heb je al verteld.

Dan gaan we naar de afsluiting. Wat zijn naar jouw mening, je hebt al een beetje antwoord gegeven, de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?

C: nou ja, dat is dus dat hij de verkeerde mensen kan tegenkomen die dingen van hem gaan vragen en hij geen nee op kan of weet zeggen.

I: nog meer dingen? Je hebt net porno genoemd, maar ik krijg bij jou niet echt de indruk dat je dat ziet als een enorm nadeel.

C: ik denk dat dat ook gewoon een feit is, het is nou eenmaal op Internet en dat zal hij ook tegenkomen hij kan dat beter in de thuissituatie leren en weten dat dat er is. Daarmee leren omgaan, dat zijn ouders hem daarin begeleiden. Dan dat hij er totaal voor beschermd wordt en ooit hopelijk op zichzelf gaat wonen en dat hij zich helemaal kapot schrikt. Denk ik. Dus ik denk dat het eigenlijk wel goed is dat het in zo'n open sfeer gaat en het ene nadeel wat ik vind is dat de computer heel erg en dan ook Internet bijna hypnotiserend, voor veel autisten sowieso, is. Dat ze daar niet achter weg te krijgen zijn en dat verkleint zijn wereld nog meer en aan de andere kant vind ik dat een voordeel, omdat wij misschien willen dat autisten een grotere wereld hebben en leuke dingen doen met anderen, maar dat zij daar blijkbaar weinig behoefte aan hebben. En dan is voor hun de computer een

heel mooi communicatiemiddel. Daardoor kunnen ze wel met mensen praten, kunnen ze wel contact met mensen krijgen, gewoon op een leuke manier, weet je, dat hij met vrienden kan chatten. Hij kan beter met jongens uit zijn klas chatten dan dat hij met ze iets gaat doen. Dat vindt hij gewoon niet zo interessant en met de computer wel. Dus aan de ene kant is het een nadeel dat het zijn wereld misschien nog kleiner maakt en aan de andere kant maakt het misschien ook zijn wereld ook groter. Dat dat een goed communicatiemiddel voor hem is.

I: dat was eigenlijk mijn volgende vraag. Wat vind je de voordelen van het Internet?

C: nou, dat vind ik dus wel een groot voordeel voor hem. Nou ja, voor werkstukken is het hartstikke handig, hij e-mailt graag met zijn tante die woont in Amerika.

I: wil ze zelf nog iets toevoegen. Heb je in het algemeen nog voor of nadelen van het Internet.

C: ik denk dat het op een gegeven moment op scholen wat meer, ik weet eigenlijk niet zo goed hoe dat nu is. Kinderen leren natuurlijk wel de computer, hoe ga je daar mee om, maar misschien dat ze wat duidelijker les moeten krijgen in het omgaan met Internet. Ik denk dat dat wel mooi zou zijn, het zou natuurlijk steeds groter moeten worden, eigenlijk al had moeten zijn. Het is er, Internet, en ik denk dat het alleen maar groter gaat worden. En daar zitten voordelen aan, maar moeten mensen mee om leren gaan. Dus dat wou ik nog even zeggen.

I: nou, dat vind ik ook. De kinderen krijgen ook verkeersles dus...

C: ja, dat is eigenlijk raar hè. Ze hebben allemaal computers op school en volgens mij zoeken ze ook dingen op op school, Google en zo, maar ik weet niet in hoeverre ze daar echt les in krijgen, ik denk dat het ook op de middelbare school door zou moeten gaan.

I: ze moeten gewoon voorlichting hebben. Je leert kinderen, ze steken ook niet zomaar over, omdat ze weten dat het gevaarlijk is. Op het Internet zullen ze dat ook moeten gaan leren. Wij zitten nu natuurlijk in een soort spagaat, voor deze generatie is het een heel nieuw medium.

C: ik had het er laatst met een vriendin over...

I: volwassenen schieten in de kramp

C: wij zijn eigenlijk de proefgeneratie voor het altijd en overal bereikbaar zijn, mobiel, Internet, en dat eigenlijk dat de kinderen van nu die weten helemaal niet meer een wereld zonder digitale camera, Internet.

I: dat is het, voor hen is het gewoon de normaalste zaak van de wereld. Zoals het voor ons was de vliegtuigen en auto's, dus de jeugd snapt de paniek ook helemaal niet. Die heeft echt zoiets van, wat lopen ze allemaal raar te doen. Voor hun is het gewoon een gegeven en daar kan je discussies voeren of het wel....

Zullen we het gaan afsluiten?

Mag ik nog contact met je opnemen voor eventuele vragen?

C: ja

I: bedankt voor je medewerking

C: graag gedaan

Transcriptie collega E1, 7-2-07

I: ik heb vier soorten vragen, ik ga wat vragen over jou. Ik ga wat vragen over jouw gebruik van Internet binnen de begeleiding, nou als dat niet doet, dan zijn we gauw klaar. Nog nooit gedaan. Geeft helemaal niks, scheelt mij een hoop tikwerk.

E: maar dat komt hij heeft wel een computer thuis, hij heeft sowieso downsyndroom, vind ik lastig om daar iets mee te doen, maar kom ook nooit op kantoor, dus het is er eigenlijk nooit van gekomen. Het is net of ik expres niet gedaan heb eigenlijk, maar het meer zo gelopen.

I: contact via Internet met je cliënt?

E: heb ik niet, nee

I: en het gebruik door de cliënt zelf

E: ik denk dat hij het nooit doet, misschien op school, maar dat zou ik niet weten

I: maar er zijn wel een aantal dingen waar je antwoord op kan geven hoor, maar goed, dan weet je een beetje waar je aan toe bent

E: is goed

I: wat is je leeftijd

E: 22

I: hoe lang werk je al voor deze instelling, op deze afdeling

E: anderhalf jaar

I: net zo lang als ik dan

E: kan wel kloppen ja, we kwamen ongeveer tegelijk binnen.

I: hoe veel uur per week gebruik jij zelf Internet voor je privé en je werk

E: dat is eigenlijk wel verschillend, misschien een uurtje per dag. Gemiddeld

I: vind jij jezelf een ervaren Internetgebruiker

E: ja, denk het wel

I: je doet zelf wel veel op Internet

E: ja, ik moet heel vaak dingen voor school opzoeken op Internet natuurlijk en dan weet je inmiddels wel hoe je dingen moet opzoeken. Dus ik zit er wel regelmatig op om informatie te verzamelen maar ook wel eens om te chatten zeg maar. Dat doe ik wel eens. Grapjes

I: gebruik binnen de begeleiding, Kun je een korte omschrijving geven van je cliënten van 12 tot 15?

E: van hoe hij is?

I: ja, dus hoe oud hij is, wat zijn beperking is

E: hij heeft downsyndroom, hij is 15 jaar en hij heeft een heel laag niveau. Hij is wel heel vrolijk en enthousiast, hij vindt bijna alles leuk. Ik denk dat hij de computer op zich ook wel interessant zou vinden. Computerspelletjes vindt hij wel leuk om te doen. Dat doet hij wel eens thuis volgens mij, stelt niet veel voor maar. En ik weet dat hij, nee ze hebben geen Internet thuis. Ik weet dat hij op school wel eens.... (ik kijk verbaast omdat ze geen Internet hebben) Ja, dat is echt, hij is Marokkaans. Ze

hebben niet zo veel geld, misschien heeft dat er mee te maken. Ik weet het niet, maar ze hebben geen Internet.

I: ik weet niet of dat er mee te maken heeft. De meest arme gezinnen, even terzijde, hebben Internet.

E: ja, zo duur is het ook weer niet tegenwoordig, maar of dat de rede is, weet ik niet.

I: hoe vaak zit je met hem op Internet, duss..

E: nooit

I: wat doe je dan? ☺

E: ik kan misschien iets vertellen over, ik heb nagedacht wat ik zou kunnen doen met hem op Internet. Misschien als hij bijvoorbeeld geïnteresseerd is in een onderwerp. Dat zou ik wel leuk vinden dat ik dan met hem daar naar ga zoeken van joh, wat kunnen we daar over vinden. Zoiets zou ik dan wel gaan doen. Ik doe het niet, nee.

I: ik ben natuurlijk bezig met jongeren en wat jongeren doen, gemiddelde normaal begaafde jongeren en je hebt profielsite's, weet je wat dat is?

E: zoiets als Hyves en zo

I: en msn, downloaden, gamen, hij speelt wel spelletjes, maar niet op interet

E: nee

I: en heb je emailcontact met hem of met zijn ouders

E: nee

I: surfen en info zoeken, zei je al dat dat misschien wel leuk is om te gaan doen. Chatten, heeft hij daar het niveau voor of is dat heel laag?

E: dat is heel laag, ja. Ik denk dat hij nog goed moet zoeken naar de letters. Want hij kan wel lezen, maar niet heel goed, dus hele kleine korte zinnnetjes kan hij wel lezen, maar verder niet. Ik denk niet dat dat wat voor hem is, chatten.

I: ik heb wel een vraag, wat is je doel als je met hem op Internet zit. Maar aan jou kan ik misschien beter vragen, wat zou je doel zijn als jij met hem op Internet zou gaan.

E: misschien een beetje bekend maken met Internet, dat hij een beetje weet wat het is. En misschien kan ik hem leren hoe dat moet. Dat ie naar google moet gaan, wat ie dan moet intoetsen. Dat er dan wat uitkomt.

I: zou hij dat snappen als je dat doet

E: als ik alles zeg maar stap voor stap en de letters opschrijf, dan kan hij dat zo natypen, dat zou hij wel kunnen, maar het zou ook wel weer gevaarlijk zijn als er van die sekspagina's tussendoor komen. Want hij is daar heel erg gevoelig voor en hij is daar ook heel erg mee bezig.

I: met seks

E: ja, dus dat vind ik dan zoiets van, hij hoeft niet perse te weten wat Internet is.

I: daar heb ik nog wat leuke vragen over zo. Je zegt contact heb je niet via Internet.

E: dat hebben ze ook niet

I: (vertel over mezelf, over mijn contact via msn)

I: het gebruik door de cliënt zelf, ook niet. Ik heb hier hetzelfde lijstje als eerder genoemd

- Profielsite's
- Instant messenger
- Downloaden
- Gamen
- E-mail
- Surfen
- Info zoeken
- Chatten

Onderaan staat ook porno. Want dat doen ze ook allemaal.

Maar jij zei net dat hij heel erg bezig is met seks. Een afsluitende vraag is, wat zijn naar jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?

E: ja, dat ie dus dat soort plaatjes tegenkomt met seks erop dat mensen, weet ik veel wat aan het doen zijn, of andere dingen. Lijkt me niet echt ok.

I: in het minste geval ☺

E: ja, want hij heeft nu al als hij een plaatje ziet van mensen die zoenen "oh kijk kijk" hij wil alles zien, hij vindt alles gek en gaat het ook nadoen.

I: nadoen, wat moet ik me daar bij voorstellen

E: nou nadoen, bijvoorbeeld als ik met hem ga zwemmen, dat ie echt zichzelf gaat strelen. Of aan mijn vraagt: "mag ik je daar een kus geven of mag ik daar aanzitten" en dat soort dingen. Dus ik heb zo iets van nou. En meestal als je op Internet zit, komen er automatisch van die site's doorheen, dat vindt hij heel erg interessant. Dat lijkt me dan het meeste gevaar, nadeel voor hem.

I: maar je bent dus bang dat dat voor hem...

E: nou ja, als hij zoiets ziet, vindt hij het wel leuk en, lijkt me niet echt goed als hij daar naar gaat zitten kijken.

I: wat zou er dan gebeuren denk je?

E: nou ja, hij vindt het interessant en hij vindt het leuk en misschien gaat hij er over praten tegen iedereen, niet iedereen is daarvan gediend/ stellen dat op prijs. Vind het ook niet echt leuk als hij vraagt of ie aan me mag zitten. Ik bedoel dan heb ik ook zoiets van: oh. En omdat hij zo'n laag niveau heeft begrijpt hij het niet altijd dat ik dat dan niet leuk zou vinden.

I: en ook het lage niveau, je zegt bijvoorbeeld. In het minst erge geval kom je een vrouw tegen met blote tieten, maar in het ergste geval (vertel over de 18+ site's)

E: zulk soort dingen komen, of plaatjes

I: hardcore porno ziet er vrij grof uit voor die kinderen.

E: ja precies, daarom. En misschien klikt ie het ook wel weg, denkt ie, gatsie, maar... ik heb mijn twijfels.

I: ja, dat is duidelijk. Als je zegt dat ie er nu al mee bezig is, ben je bang dat het nog erger wordt.

E: ja, precies

I: wat zijn naar jouw mening, wat zouden de voordelen van Internet kunnen zijn voor hem?

E: voor hem, ik denk dat hij er überhaupt weinig van begrijpt. Hij heeft echt zo'n laag niveau, een boek lezen is al moeilijk voor hem. Misschien leuk om plaatjes te kijken of leuke spelletjes te doen of, ja verder. Hij komt denk ik niet verder.

I: dus het blijft bij informatie zoeken, en spelletjes doen.

E: want informatie zoeken kan hij zelf nog niet eens, als hij het leest begrijpt hij het niet eens zeg maar. Hij kan wel lezen, maar hij begrijpt niet wat hij leest. Dus dan is het meer van plaatjes kijken of spelletjes doen, zulk soort dingen. Dingen uitknippen wat we moeten knutselen, zo iets. Dat zijn wel voordelen, dat je leuke dingen kan opzoeken. Maar dat kan hij denk ik niet zelf.

I: weet je zijn IQ?

E: weet ik niet meer uit mijn hoofd, volgens mij heel erg laag.

I: wil je zelf nog iets toevoegen?

E: wat zal ik toevoegen, ik ga misschien wel eens een keer met hem op Internet om te kijken wat ik nou met hem kan doen met hem op Internet. Dat is wel een leuk idee.

I: je bent geïnspireerd.

E: Ik heb er nooit aan gedacht om dat te doen eigenlijk. Dus ik ga dat gewoon eens een keer proberen. Denk niet dat hij het zelfstandig zou kunnen, dingen opzoeken, maar wel met iemand samen zodat hij veel kan oefenen.

I: mag ik je voor vragen later misschien nog contact met je opnemen?

E: dat mag

I: bedankt voor je medewerking

E: alsjeblieft.

Transcriptie collega E2, 8-2-07

I: ik ga je vier soorten vragen stellen.....

Ik hoor je, je hebt ook nog een algemene ervaring, die mag je uiteraard ook vertellen.

E: dat zijn sowieso altijd één op één ervaringen. Geen groepservaringen.

I: over jou, mag ik vragen hoe oud je bent?

E: 52

I: hoe lang werk je al voor deze instelling, voor GO?

E: drie en een half jaar, ruim.

I: hoe veel uur per week gebruik jij zelf Internet privé en voor je werk?

E: een uur of tien, ongeveer

I: vind je jezelf een ervaren Internetgebruiker?

E: ja

I: dat is ook de reden waarom ik de leeftijd vraag, want het is heel grappig ik heb er één geïnterviewd die is 21 en die heeft heel weinig ervaring, voor de conclusie straks kan ik zeggen dat leeftijd niks zegt.

Je gebruik binnen de begeleiding van Internet. Kun je een korte omschrijving geven van je cliënten tussen 12 en de 16 met hun eventuele beperkingen.

E: bij GO speciaal bedoel je

I: ja

E: ik begeleid één meisje van 12 jaar, die is normaal begaafd overigens en ik heb haar altijd één keer in de week begeleid drie uur en tegenwoordig is het om de week ook wel drie uur. Zij heeft nog maar sinds kort Internet als zij Internet, zit ik erbij en mag ik het niet zien. Dan schermt ze het helemaal af. Dat is bijzonder privé, zegt ze altijd. Ja.

I: is dat toevallig die ene waar we....?

E: ja, en dan nog een jongen van vijftien en die, af en toe op kantoor, die gebruikt het weinig. En dan beperkt het zich tot een spelletje wat hij op Internet doet. En ik heb nog een clientje van 12 begeleid die op autosites wilde dus eindeloos auto's zitten kijken. Marktplaats en alles. Als het maar auto's waren.

I: dat meisje was normaal begaafd, zei je, en die jongen van vijftien?

E: dat is een autistische jongen en eigenlijk weinig dingen die hij opzoekt en dat jongentje van twaalf is van ZMLK niveau.

I: die jongen van vijftien, die ken ik ook?

E: ja, dat is hij.

I: leuke gast.

Hoe vaak zit je met hun op het Internet.

E: bij dat meisje, als ik er ben, staat het altijd wel aan. Met die jongen eigenlijk niet. Bij dat jongetje van twaalf die ik toen begeleidde, die moest altijd. Die moest altijd wel een uurtje internetten, dat was wel zijn wens. Die jongen van vijftien, nee, heeft er niet zo'n vraag naar. Nee. En dat meisje zit altijd op msn.

I: ook als jij er bent.

E: ja, maar op een gegeven moment zeg ik wel dat ze het af moet sluiten. Ik kom niet om naar haar rug te kijken dat ze zit te msnen.

I: dus in feite doe je dat niet samen met haar. Ze wil niet dat jij meekijkt.

E: dat wil ze niet, we hebben in het verleden wel dingen opgezocht. En vorig jaar wel dingen voor school samen dingen opgezocht. Daar mocht ik dan wel, vooral voor biologie ging dat dan.

I: en nu..

E: nee, nu ze zelf thuis Internet heeft, is het helemaal voor haar.

I: er is dus eigenlijk ook geen toezicht op.

E: nee, absoluut niet.

I: nou ja, wat doe je samen met je cliënt op Internet? Dat gaf je net ook al aan. Info zoeken.

E: ja, info zoeken, voor werkstukken voor school. Ja, dat doe ik met die jongen van vijftien ook wel hoor. Heel incidenteel.

I: want je hebt een aantal dingen die je kan doen op het Internet. Ken je profielsites? Weet je wat dat is?

E: wat bedoel je precies?

I: profielsites, dat ze zichzelf, dat ze een profiel aanmaken met foto's.

E: nee, dat ken ik niet.

I: msn,

E: ja

I: downloaden

E: met mijn cliënten? Hmm, die spelletjes sites downloaden we wel. Verder, nee, ik geloof het niet.

I: gamen zei je al, spelletjes doen. Emailen, samen met de client?

E: nee

I: surfen en info zoeken zei je al

E: ja, absoluut

I: chatten, doe je dat?

E: nee

I: wat is jouw doel als begeleider ten aanzien van de cliënt als je samen op het Internet zit?

E: doel, het uiteindelijke doel is info zoeken die zij willen, ik vind het ook wel leuk als ze het een beetje leuk gaan vinden. Gaan ontdekken hoe leuk het kan zijn. Ik vind het zelf heel erg leuk om te surfen op Internet. Als je dat over kan brengen aan hun dan, vind ik wel een voordeel. Ik vind het echt een prachtig medium.

I: ja?

E: ja, echt.

I: leuk! Dus je zegt, info zoeken, en je wil ze graag ook bekend maken met het Internet.

E: ja, juist ook. Ik ben zelf helemaal niet zo van het msnen, want het trekt mij niet. En dan denk ik, er kan zo veel meer. En dat andere lijkt mij veel leuker.

I: dat is jouw mening.

E: dat is mijn mening, ja.

I: ok, het contact tussen jou en je cliënt, op welke manier communiceer je via het Internet met je cliënten? Ik bedoel echt als jij thuis of hier zit. Dus niet samen met je cliënt, maar het communiceren via email of msn.

E: met mijn cliënt? Nee, dat doe ik niet.

I: ook geen email

E: nee, het is nog niet voorgekomen.

I: met ouders?

E: nee, wel een keer met foto's die heb ik verstuurd naar die jongen, toen waren we een dagje uitgeweest en toen heb ik foto's verstuurd van dat dagje.

I: hoe vaak is dan niet van toepassing.

E: o ja met een verjaardag heb ik wel eens een kaart verstuurd, zelf een kaart gemaakt en verstuurd. Dat is waar, van Mister Bean. Opgezocht en er bij wat geschreven en had ik 'm doorgestuurd, helemaal in de roos.

I: gebruik door de cliënt zelf. Hoe vaak maken jouw cliënten gebruik van het Internet?

E: nou, dat meisje van twaalf dagelijks. Ik krijg de indruk dat ze er dus echt heel veel achter zit. En die jongen van vijftien...

I: wat vind jij heel veel?

E: ja, non stop, hij staat aan en als het tingeltje gaat, gaan ze kijken. Of ze een bericht hebben. Zo werkt het. En die jongen van vijftien tot nu toe niet, maar toevallig vertelde hij, volgende week wordt hij zestien en dan mag hij van zijn ouders meer op het Internet. Dus dat gaat wel gebeuren. Hoe vaak weet ik niet.

I: het is echt een privilege, zo van "je mag, je mag"

E: ja precies

I: je zegt, ze zit er de hele dag achter, wat vind je daarvan.

E: ik ben het van huis uit gewend van mijn eigen kinderen. Dus ik ben er aangewend inmiddels. Ja.

I: maar wat is jouw mening daarover?

E: ik zou zeggen, in die tijd dat je achter dat ding zit, zoek elkaar op en neem een kopje thee. Dat lijkt me veel gezelliger. Ik vind zelfs de telefoon leuker. Dat is mijn mening.

I: wat denk je dat jouw cliënten, buiten msn, doen op het Internet, ik had net al een lijstje opgenoemd. Profielsite's, msn, downloaden, gamen, emailen, surfen, info zoeken, chatten.

E: nou, het is msnen en muziek, dat is gewoon de favoriet, volgens mij toch wel bij de meesten. In ieder geval dat meisje van twaalf. Ja.

I: er staat onderaan mijn lijstje, bijna alle jongeren gaan op zoek naar porno. Doen jouw cliënten dat ook? Weet je dat ze dat doen?

E: ik weet dat haar vader het doet en dat haar moeder daar héél erg kwaad over wordt. Maar het niet kan tegenhouden. En de begeleiding van die cliënt, van de ouders die worden ook begeleid, die zitten er ook heel vaak op te hameren om het niet te doen, juist omdat er een jong meisje in huis is. Maar het kind is het mee opgegroeid, dus ik vraag me af of ze daar een grens in heeft.

I: ziet zij het ook dan.

E: die computer van haar vader staat midden in de kamer. Dus, ja, de achterdeur uit (uitdrukking)

I: dus je zegt, muziek downloaden en msnen.

E: dat is favoriet, en nog wel dingetjes als de NS, openbaar vervoer opzoeken. Dat heb ik toevallig vorige week samen met haar samen gedaan. Mocht ik zowaar meekijken. Dus.

I: dus informatie zoeken

E: ja, en de agenda van school bekijken, dat is ook wel iets wat ze vaak doen. Of er uren uitvallen en zo. Dat valt onder informatie, denk ik, maar dat is wel iets wat ze, waar heel veel gebruik van gemaakt wordt.

I: dat is ook heel praktisch.

E: ja

I: heb nog een paar afsluitende vragen. Wat zijn naar jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?

E: de nadelen, ehm, ja dat ze ook ongewenst dingen binnenkrijgen, dingen waar je absoluut geen zicht meer op hebt en waar zij ook niet om vragen.

I: wat bedoel je dan?

E: nou, sowieso spam, wat je natuurlijk binnenkrijgt, het gevaar dat ze dan dingen aanklikken die uiteindelijk rare sites opleveren of geld kosten. Dat is wel degelijk een gevaar. En ook een heel groot nadeel is dat er altijd veel meer tijd in zit dan je van tevoren inschat. Dan zeg je, eerst even de msn en dan mijn huiswerk, maar de praktijk is, een uur is niks als je er achter zit. Dat is een groot nadeel. En ruzies op Internet waar niemand wat van weet, waar moeilijk je vinger achter te krijgen is, pestgedrag, roddelen over elkaar.

I: daar heb je ervaring mee?

E: daar heb ik zelf ervaring mee ja.

I: je zei net al ...

E: dat is niet van een cliënt van GO.

I: je mag het wel vertellen hoor. Ik ga toch straks vragen of je nog iets wil toevoegen.

E: dat is onlangs een jongen van achttien, ADHD, komt elke dag bij ons op het centrum, msnen en die zat met een andere jongen op msn was ook van zijn klas of zo, waarschijnlijk nog een ADHDer aan het taalgebruik te horen en er zat iemand naast hem op de andere computer en die kwam op een gegeven moment als in een soort van in paniek ons halen van "het gaat nou zo raar hier" en toen bleek dus, die jongen mocht meekijken bij die andere jongen en dat ging dus echt in de trant van "je moet je kop houden, anders schiet ik een kogel door je kop" echt heel ver ging dat. Nou, we hebben hem, ik heb hem er direct op aangesproken, van nu afkappen.

I: want hij zat daar.

E: hij zat daar ja, met een jongen te msnen

I: in dezelfde ruimte

E: nee, dus in een andere ruimte, maar die jongen had het gezien, wat er gebeurde en die zei dus, want ons beleid daar is dat we daar zeggen van; bescherm elkaar voor dingen als je iets ziet of hoort van, het is geen klikken, maar komt iemand halen en dan kunnen we het misschien met elkaar oplossen. En dat deed deze jongen dus, deze andere jongen. En wij gingen er heen en zeiden van, "nu afkappen, want zo ga je niet met elkaar om" dat soort teksten.

I: als ik het goed begrijp, de jongen die bij jullie was, die was aan het schelden.

E: en hij kreeg allerlei dingen terug. Zo van "je krijgt een kogel door je kop. En ik kom terug met mijn vader en die slacht je af" vreselijk was het. En we zeiden; gewoon afkappen. Dat heeft ie dus wel gedaan. Maar wel een beetje mopperend, zo van, hij begon, uiteraard. En ik ben er de volgende dag, hij is verder de dag bij ons gebleven en ben er niet meer op teruggekomen. We hebben het er op dat moment wel over gesproken, zo van, dat soort dingen moet je meteen afkappen. Als ze zoiets te

horen krijgt, van mijn part zegt je van, nu wil ik niet verder praten of je zet dat ding gewoon uit. Dat kan toch. Maar dat schijnt moeilijk te zijn. Dus dat was al heel ver gegaan die discussie. Maar enfin, de volgende dag kwam hij weer bij ons en we riepen meteen, hoe is dat afgelopen met die jongen? Ik zeg, heeft dat nog eh... toen zegt ie: "Oh nee hoor, dat is al weer uitgepraat, we zijn alweer vrienden" En daar maken wij ons dan druk om. Maar goed, toen ben ik wel met hem verder gegaan. zo van, dat soort dingen zeg je toch niet. Ze zeggen dat ook niet, maar op msn schijnt dat anders te zijn. Dan zeg je dat wel. Dat is eigenlijk best wel een schokkende ervaring, vind ik.

I: voor wie is het schokkend?

E: ik vind dat, voor mijn is het een schokkende ervaring. Dat is een ander soort omgang met elkaar. Want bij deze zelfde jongen, die ADHDer is dan wel het besef dat als ik tegenover hem zit en hij zegt tegen mij "ik schiet je een kogel door je kop" dan is het bedreigend. Maar op het moment dat het op msn gebeurt, schijnt het niet eens een bedreiging te zijn. Nemen ze niet eens serieus.

I: dat was het verhaal?

E: ja, dat was mijn laatste ervaring.

I: dat sluit eigenlijk aan op wat je zei over de nadelen. Dat ze elkaar behoorlijk afslachten. Wat zijn naar jouw mening de voordelen van het Internet? Ook voor je cliënten?

E: de informatie, dat is een groot voordeel en zeker ook als je ziet voor school. Dat meisje woont ver weg van school, ze moet ver fietsen. En dan valt er een eerste uur uit en dan kan ze lekker thuis op Internet al zien. Ouders kunnen ook op Internet het rooster zien zodat ze weten hoe laat ze thuiskom en wat er uitvalt. Dat is een voordeel en de eindeloze informatiestroom, voor huiswerk ook. Ze hoeven niet meer naar de bib, of wat dan ook. In principe kan je alles thuis van Internet halen.

I: en qua communicatie?

E: daar zou ik zelf kiezen voor de email. Vind ik het eh, gewoon je eigen verhaal schrijven en dan wachten op een antwoord, in die zin vind ik het ... (niet verstaan) msn had ik al gezegd. Ik kan me voorstellen dat het ook wel even leuk kan zijn, maar als zo'n ding de hele dag aanstaat. Ik heb het thuis ook wel gezien van mijn eigen kinderen. Als ik dan zie wat voor onzin er af en toe uitkomt. En de manier van schrijven ook. Dat is ook nog zoiets, die msn-taal. Dat hoort eigenlijk nog bij de nadelen. Het taal gebruik. Het hoeft allemaal niet meer netjes, dus het wordt afgekort. Dat vind ik een verarming van het Nederlands. Ja. Maar het kan ook een voordeel zijn dat je even snel met iemand msnt. Hoewel door de telefoon hebben we ook nog. Denk ik dan.

I: je zegt, informatie, veel informatie. En het kan ook makkelijk zijn met email, dat heeft jouw voorkeur.

E: ja, dat heeft mijn voorkeur, dan kan je wat genuanceerder iets opschrijven en voor jezelf nog eens nalezen en corrigeren. En dan je informatie die je echt wilt doorgeven, stuur je bewuster.

I: wilde je zelf nog iets toevoegen? Ligt er nog iets op je hart wat je kwijt wil? Mening over de webcam, die staat niet op mijn lijstje maar..

E: dat vind ik echt voor die doelgroep voor die leeftijd, ja, een gevaar, vind ik echt. Daar zie ik ook absoluut geen voordeel van, waarom je dat.

I: waarom een gevaar?

E: omdat het bekend is dat ze er rare dingen mee doen. En ja. op het seksuele vlak.

I: wat bedoel je met rare dingen?

E: even je broek laten zakken, is inderdaad zo gebeurd. Ja. dat zie ik ook geen voordeel van.

I: ik kwam er later achter dat ik die vraag vergeten was, over de webcam. Dat is best wel een ding.

Volgens mij heb je wel een hoop verteld. Ben ik nog iets vergeten te vragen? Wat vond je van de vragen?

E: ja, vond ik goed, ja.

I: iets gemist of zeg je van... Of dat was een onzinvraag.

E: nee hoor, nee. Ik vind het een heel moeilijk iets om er toezicht op te houden die msn. Dat is absoluut. Er wordt altijd gezegd dat vooral ouders dat moeten doen. Dat is gewoon moeilijk. Omdat ze dat medium vaak niet goed beheersen of helemaal niet zelfs, hoor je vaak. Vind ik erg moeilijk. En ook dan de vraag van, wat is privacy, mijn cliënt van twaalf roept dan heel hard, "dat is privé" nou, dat wil ik heel graag respecteren, maar toch, ik vind het heel moeilijk om die grens te bepalen. Wat is dan echt privé, wanneer is het privé en wanneer mag je het wel lezen. Ik vind het geen goeie zaak als je het niet mag lezen. Ik heb zelf een dochter die inmiddels negentien is, maar die al jaren msnt en die heeft er eigenlijk nooit een probleem van gemaakt als ik dus meekeek en de reden dat ik meekeek, was eigenlijk meer omdat ik het wel grappig vond om te zien al die verschillende poppetjes en lettertypes en hoe snel ze dat doen. Als je dan eens serieus gaat kijken, dan denk je nou, dat is zonde van je tijd wat je er allemaal onzin opzet. Dat is dan aan hun.

I: het is wel leuk dat je dan mag meekijken.

E: ja dat vind ik wel goed, hij staat bij mij thuis ook midden in de kamer. Lekker sociaal, maar dat hoort erbij.

I: en bij dat meisje?

E: ook midden in de kamer. Dat wel. Maar ouders hebben geen interesse om mee te kijken. Jammer genoeg. Ja.

I: als ik nog vragen heb later, mag ik dan nog contact met je opnemen?

E: ja hoor, dat mag. Altijd. *I: ontzettend bedankt voor je medewerking!* E: graag gedaan. (Wat is ... (niet verstaan) en wat is je verantwoording)

Transcriptie collega V, 9-2-07

*I: vier soorten vragen...
Wat is je leeftijd?*

V: ik ben 22 jaar.

I: hoe lang werk je al voor GO?

V: bijna twee jaar.

I: hoe veel uur per week gebruik je zelf Internet voor privé en werk?

V: nou, toch elke dag wel een uur, denk ik, dus dat is gemiddeld, zeg acht uur in de week.

I: voor privé en werk?

V: ja, want voor mijn werk gebruik ik weinig Internet eigenlijk. ja.

I: en voor je studie, daarvoor zit je ook vaak op het Internet, toch?

V: misschien dat ik dan aan meer op zit hoor. Als ik dan elke avond achter de computer zit, ja.

I: dat is lastig hè, Internet staat aan de hele dag aan en dan zoek je wat op.

V: misschien dan vijftien uur in de week?

I: vind je jezelf een ervaren Internetgebruikster?

V: ja, vind ik wel, ik zit toch elke dag wel op Internet. Ja. ‘

I: je weet goed je weg te vinden wat er te doen is.

V: ja

I: het gebruik van het Internet binnen de begeleiding. Kun jij een korte omschrijving geven van jouw cliënten tussen de 12 en de 16 jaar met hun eventuele beperkingen.

V: ik kom bij drie cliënten die onder die leeftijd vallen. Één cliënt waar ik kom, is 16 jaar. Ze heeft ADHD en dyslectie, maar ze heeft wel een normaal IQ. Moet ik dan ook gelijk vertellen over het Internetgebruik?

I: nee, nog niet, daar komen nog allemaal vragen over.

V: zij is dus 16, volgende week wordt ze zeventien. Ik kom bij een andere cliënt van 15 jaar, die is net 15 geworden. Zij heeft een vorm van autisme en een ontwikkelingsachterstand. En dan kom ik nog bij een andere cliënt die is 12 jaar en zij heeft ook een ontwikkelingsachterstand, ze heeft een laag IQ, ik weet verder niet precies wat zijn heeft. Ze zit wel op speciaal onderwijs, maar ik weet niet of dat ook uit onderzoek is gekomen of zij iets aantoonbaars heeft.

I: daar zijn ze nog mee bezig.

V: ja, ze is wel onderzocht en ik kom bij haar vooral omdat haar gezinssituatie heel moeilijk is, haar moeder is een paar jaar terug overleden en haar vader draagt nu eigenlijk het hele gezin, maar die werkt ook gewoon fulltime. En zij heeft toch wel wat extra aandacht nodig. En ze is ook wel een meisje wat heel agressief kan reageren. Dus op school veel problemen heeft. En wordt regelmatig geschorst ook, dan zit ze een week alleen thuis. Dus ik ben er echt gekomen om met haar leuke dingen te gaan doen. Even wat extra aandacht aan haar te geven.

I: dus het is meer de gezinssituatie..

I: dat is duidelijk

Hoe vaak zit jij met je cliënt op Internet? Dus naast elkaar achter de computer.

V: nou, met één cliënt zit ik regelmatig achter Internet. En daar kom ik elke week en nou is het niet zo dat we elke week achter Internet zitten, maar daar zit ik wel vaak mee achter Internet om dingen op te zoeken en om ook leeftijdgenoten te zoeken die ook dyslectie en ADHD hebben. Maar bij de andere twee cliënten zit ik nooit samen met ze achter Internet. Ja. maar dat is dan ongeveer zeg gemiddeld een uur in de week met die cliënt en dat is dan niet elke week, maar de ene week zitten we bijvoorbeeld twee uur en de andere week niet, dus ongeveer een uur per week.

I: volgende vraag staat er al, want ik dacht, wat doe je dan precies met haar op het Internet. Want je zegt al, hoe moet ik met dat voorstellen? Ga je dan naar forums?

V: ja, nou, we hebben toen, want ze heeft ook wel gewoon msn met vrienden waar ze contact mee heeft, maar die moeder had ook de vraag, misschien is het ook handig om ook leeftijdgenoten te zoeken die ook datzelfde hebben, dat ze ook voelt, ik ben daar niet de enige in. Dus toen zijn we op Internet gaan zoeken en toen hebben we ook zo'n soort chat-site gevonden voor mensen met dyslectie en ADHD en toen heeft ze wel een periode dat ze echt aan het chatten was met die mensen. En dat waren niet alleen maar leeftijdgenoten, maar ook wel ouderen mensen. Maar een soort van lotgenoten. Ja.

I: en hoe vindt ze dat?

V: ja, dat vond ze toen wel heel leuk, dat is nu wat minder geworden. Ehm, maar toen heeft ze dat wel regelmatig gedaan. Ja, dan had ze er ook wel contact mee. Als ze dan vragen had, dan kon ze die stellen en, ja, dat vond ze wel heel leuk. En ik zit ook gewoon, niet alleen dat, maar ik doe ook meerder dingen met haar op de computer, ook bijvoorbeeld als ze voor school dingen moet weten, bijvoorbeeld een beroepentest en dat soort dingen doen we ook veel op Internet wel.

I: nou leuk zeg!

Want ik heb hier nog een lijstje met wat veel jongeren doen op het Internet. De topiclijst. Ben je bekend met profielsites? Weet je wat dat is?

V: nee, is dat net zo iets als Hyves en zo, of niet?

I: ja, maar dan voor jongeren, waar ze foto's op zetten. Kijken jullie daar wel eens naar?

V: nee, bij geen van drieën eigenlijk, nee.

I: msn, zit je daar wel eens bij als ze dat doen?

V: nou, bij de ene cliënt waarmee ik dan wel achter Internet zit, die heeft vaak wel eens de msn aanstaan dus dan zit ze wel eens te msnen, soms zit ik er ook wel eens bij als ze met vrienden aan het msnen is.

I: Welke van de drie is dat dan?

V: ik kan gewoon de naam noemen hè?

I: dat mag, ik wis het toch.

V: dat is bij dat meisje met dyslectie en ADHD, die is zestien jaar.

I: dat is zij, die zit ook op msn.

V: ja, en bij de andere cliënt waar ik kom van vijftien jaar zijn zit ook wel achter msn, maar eigenlijk altijd als ik dan op het punt sta om weg te gaan, dan zet ze alvast de computer aan en dan gaat ze msnen, dus ik weet ook dat ze dat doet, maar dat doe ik nooit samen met haar.

I: downloaden jullie samen wel eens?

V: nee

I: spelletjes, gamen via het Internet?

V: nee, dat doe ik nooit met ze.

I: emailen?

V: nee

I: surfen, info zoeken?

V: ja, dat doen we wel, ja.

I: en chatten, nou, want mijn volgende vraag is, wat is jouw doel als begeleider ten aanzien van jouw cliënten als je samen op het Internet zit? En daar heb je al een beetje antwoord op gegeven net.

V: ja, bij haar was het toen puur om contact te zoeken en ja, om te kijken "ik ben niet anders er zijn er nog meer mensen die hetzelfde als dat ik heb en ja, en als we voor haar studie moeten zoeken, dan is het ook duidelijke, dan is het van, ze is nu met een nieuwe studie begonnen. Het was van "wat kan ik gaan doen" en toen hebben we allerlei testen gedaan op Internet en naar scholen hebben we gekeken, dus dat is hartstikke leuk en daar is heel veel informatie over te vinden ook. Ja, dus dat is

dan het doel, maar ja, met die anderen heb ik eigenlijk geen doel op de computer. En ja, spelletjes doe ik ook eigenlijk niet, maar dat komt ook omdat ik zelf niet echt, ik hou niet echt heel erg van computerspelletjes. Dus ja.

I: dat kan, maar heeft in feite een sociaal doel voor haar zelf, erkenning en informatie zoeken over wat zij heeft, dat ze erkenning zoekt bij anderen en dus ook info zoeken. Dat is hartstikke duidelijk. Andere begeleiders heb ik al gehoord die dan als doel hebben, gewoon het Internet op zich om daar aan te wennen.

V: ja, maar zij zijn heel erg gewend om achter de computer te zitten, dus zij zitten ook dagelijks achter de computer dus ze weten ook precies hoe het werkt en vaak nog beter dan dat ik dat weet.

I: jongeren hoef je niks meer uit te leggen hoor!

V: nee

I: jouw contact via Internet, op welke manier communiceer jij met je cliënten via het Internet? Dus msn je wel eens, email je wel eens, chatten.

V: nee, dat doe ik helemaal niet, nee.

I: ook niet met ouders bijvoorbeeld?

V: nee, toevallig heeft een andere ouder wel mijn emailadres en die heeft wel eens foto's doorgestuurd van een cliënt waar ik kom, maar voor de rest hebben eigenlijk de ouders niet mijn email.

I: is dat bewust?

V: nou, ze hebben er eigenlijk nooit naar gevraagd, die meiden vragen dan wel eens van "dan kunnen we msnen" maar dat houd ik altijd wel een beetje af. Ik heb zo iets van, dat is iets dat vind ik privé en ja. Dat doe ik niet.

I: heeft zij een webcam trouwens?

V: nee, maar dat andere meisje waar ik kom, die 15 is geworden, die heeft wel een webcam. En die gebruikt hem ook met msn. Ja. Dat zie ik ook wel eens dat ze die aanzet.

I: hoe vaak is niet van toepassing

V: nee

I: hoe veel tijd per keer ook niet.

Het gebruik door de cliënt zelf. Hoe vaak, tenminste wat jij weet dan, denk je dat jouw cliënt gebruik maakt van Internet. Dus los van jou.

V: dat meisje wat net 15 is geworden die mag volgens mij wel regelmatig elke avond even achter de computer, maar daar zijn wel hele duidelijke regels, van je moet dit en dit gedaan hebben en dan mag je een uurtje op msn zitten. Dus die zit elke avond wel een uurtje achter msn. Dat meisje waar ik kom die ADHD en dyslectie heeft die zit wel veel achter Internet. Die heeft een eigen laptop waar Internet ook op zit. De tijd dat ze vrij heeft, zet ze wel de computer aan en gaat ze msnen en dingen opzoeken, muziek downloaden. Dus ja, om in te schatten hoe veel tijd dat is, twee uur per dag zeker wel denk ik.

I: een aantal uur per dag gewoon.

V: ja, het andere meisje waar ik kom, ja, die hebben wel een computer, maar die heeft ook nog een broer en een zus en die zitten ook regelmatig achter de computer. Dus zij kan er niet echt vaak op en af en toe kijkt ze even naar wat foto's op Internet of zo, maar die zit niet regelmatig achter de computer. Ja, een paar keer per week of zo, denk ik.

I: je hebt net al een paar dingen gezegd, wat denk je dat jouw cliënten doen op het Internet. Weet je bijvoorbeeld of ze een profielsite heeft zelf.

V: volgens mij hebben ze dat geen van drieën. Nee

I: msn zeg je al, dat doen ze. Druk! Downloaden zei je net ook al. Doet alleen die oudste dat alleen?

V: ja, die download muziek en ik weet ook van dat andere meisje die net 15 is, die deed ook zo'n spel op de computer. Dan woon je in een huis en dan komen dan ook vreemde bij, maar dat mocht ze toen van haar ouders niet meer. Daar mocht ze niet meer opzitten, want ze heeft dus ook blijkbaar, dat hoorde ik dus later weer van haar moeder dat ze dus ook contact opzoekt met vreemde jongens ook waar ze dan mee msnt.

I: dat is de oudste?

V: nee, dat is dat meisje van 15 jaar. En dat wordt wel heel erg scherp in de gaten houden, want al haar gesprekken worden ook opgeslagen op de computer. Dus die moeder kan het dan teruglezen wat er is gezegd en ja, daar is toen uit gebleken dat ze dus ook contact had met vreemde jongens die ze niet kende. Dus daar was moeder toe heel erg van geschrokken.

I: weet dat meisje ook dat die gesprekken worden opgeslagen.

V: volgens mij niet, nee.

I: dat heeft ze via dat spel opgedaan, die contacten.

V: ja, dat weet ik dus niet, want via msn heb ik altijd gedacht, dat zijn mensen die je kent. Maar dan wel op msn ook die vreemde mensen, maar ik weet niet of ze die heeft ontmoet bij dat spel dan weer.

I: nou ja, je kan ook als iemand anders jouw email krijgt, dan kan je die wel toevoegen en dan weet jij niet wie het is. Maar het klopt, d'r is een spel, daar heb ik inderdaad over gelezen. Dat is met die poppetjes.

V: hoe heet dat nou, iets met huizen ook hoor, iets..

I: en daar lopen dus, het is een hele virtuele wereld.

V: zij vindt dat geweldig.

I: het ook leuk hoor. Tenminste, dat is mijn mening. Je moet er wel mee om kunnen gaan. Grappig zeg, dat ik dat terug hoor inderdaad. Gamen, doen ze dat, op Internet?

V: dat meisje waar ik het net over had die met dat huis die doet heel veel spelletjes op de computer, ja. Dat spel Eiland en zo en daar allemaal van die spelletjes. En dat oudste meisje dat heeft meer echt van de cd-rommetjes en zo. Die heeft volgens mij, doet ze ook wel op de computer, van de spelletjes met die balletjes en zo, dat doet ze ook wel. Ja, en die andere die doet volgens mij niet zo veel spelletjes.

I: want die oudste was niet met dat spel toch, dat huis?

V: nee

I: ik ga het wel even voor je opzoeken die naam. Nou, emailen, doen ze dat zelf?

V: ja, want de oudste en de middelste hebben een emailadres en eigenlijk van de jongste weet ik niet of zij een emailadres heeft. Ook niet of ze msn heeft, weet ik ook niet zeker. Maar die andere twee wel, die mailen ook wel met mensen van school uit hun klas en ja.

I: nou ja, surfen en info zoeken, de laatste doet dat sowieso zei je al. En die middelste ook?

V: nou, die doet meer de leuke dingen en echt info dat heb ik eigenlijk nog niet met haar opgezocht, nee. Ja, wel eens een keertje. Zij heeft nog al moeite om met geld om te gaan en toen heb ik een keer samen met haar iets opgesteld zodat ze bij kan houden hoeveel geld ze spaart, hoeveel ze uitgeeft en toen hebben we wel op ook Internet gezocht wat daar over bestond en dat heb ik toen wel met haar gezocht.

I: kan je een programmaatje downloaden inderdaad.

V: ja, nou, dat heb ik toen niet gevonden, maar ik heb wel allerlei verschillende site voor jongeren die dan schemaatjes hadden opgesteld.

I: nou, chatten doen ze ook, zei je al. Vooral die oudste.

V: die middelste, dat is natuurlijk op msn die vreemde jongens, dus dat is dus niet echt via een chatsite. Maar met dat huis, dat is toch ook een soort van chatten?

I: ja, eigenlijk wel.

V: ja

I: daar komen dan nog poppetjes bij. Ja, want er zijn echt jongeren die worden verliefd op elkaar in dat huis. Die ontmoeten elkaar als poppetjes in dat virtuele huis en die worden verliefd. En dan zijn ze niet echt verliefd op elkaar in het echt, maar wel in dat huis. Kun je ook zoenen <kus> tik je dan. Heel grappig.

Weet jij ook, bijna alle jongeren doen dat, of ze op zoek gaan naar porno thuis?

V: oh, daar heb ik eigenlijk nog nooit van gehoord.

I: nee?

V: ja, wel van porno ☺

I: porno, zal ik even uitleggen wat dat is? ☺

V: nee, maar ik weet toevallig van de oudste. Nou nee. Daar heb ik het ook met moeder nooit over gehad, maar daar is ook wat minder controle, want zij is heel zelfstandig en ze is ook best volwassen in dingen. Dus die zoekt het ook wel zelf, maar nee, ja, de middelste, ja zou kunnen.

I: maar je weet het eigenlijk niet.

V: nee, ik zou haar er nog wel voor aanzien, ze is er heel nieuwsgierig naar. Ze is heel erg, vandaar dat het contact zoekt met die jongeren, ja ze wil er heel graag meer over weten en, ja, dat is best wel een moeilijke situatie ook wel, want ze gaat overal op in.

I: want was zij nou normaal begaafd die van 15?

V: nee, nee

I: lager

V: die heeft wel een vrij laag IQ ook wel en..

I: maar ze zijn natuurlijk allemaal bezig met sex.

V: ja, dus het zou me ook niet verbazen als ze daar informatie over zoekt, maar porno is dan natuurlijk weer wat anders, vind ik. Maar ehm nee, ik heb ook haar ouders nog niet over gehoord.

I: onder info zoeken daar zou je onder kunnen scharen dat ze gaan zoeken over soa's sekssits, je kent het, maar echt porno is gewoon omdat jongeren heel nieuwsgierig zijn naar het hardcore...

V: ja, maar dat, ik neem wel, ik denk ook wel dat bij bijvoorbeeld de middelste dan zou ik daar ook over horen als dat gebeurt en daar is ook de controle, ze weten precies wat ze doet op Internet dus, dat denk ik haast niet en bij die oudste, ja, die is ook wel heel open naar mijn toe, die vraagt ook wel veel. Maar we hebben eigenlijk nog nooit op Internet ernaar gezocht of, nee. Dat is ook wel heel bespreekbaar ook met ouders wel, dus.

I: ik bedoel niet samen met jou, hoor, maar misschien dat je weet of ze dat thuis zelf doen.

V: nee, ik weet het niet. En bij die jongste die weet ik het helemaal niet, daar kom ik ook nog niet zo heel erg lang. En daar is ook wel weinig controle in het gezin, dus ja. En zij is toch ook nog vrij jong hè. Die zit nog op de lagere school.

I: ja, maar vanaf twaalf jaar gaat het al vol van start.

V: ja, dat is zo, steeds vroeger tegenwoordig.

I: ok, maar goed, dat weet je dus gewoon niet.

Nou, dan zijn we al bij de afsluitende vragen. Wat zijn naar jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?

V: nou, bijvoorbeeld bij de oudste waar ik kom, ja, nadelen echt van het Internet zelf niet, maar meer dat het altijd heel gemakkelijk is om er op te gaan en dat ze daardoor ook, weet je, je kan ook wel eens zeggen van ik ga niet op het Internet, we gaan even iets leuks doen. Bent heel erg geneigd om die computer te pakken en dan, ja, je weet zelf hoe het gaat als je er achter zit, dan zit je er zo een uur achter. En ja, dat is bij haar dus ook zo en dat is wel eens, dan denk ik, dat zou wel eens wat minder kunnen. Dat vind ik dan wel eens een nadeel.

I: zou je dat een soort van hypnotiseren kunnen noemen? Dat ze er aan...

V: dat het een soort van verslaafd is.

I: gekluisterd raken

V: ja, ze is dan ook wel inderdaad afgesloten van de rest.

I: die term hoorde ik al eerder, dat het een soort hypnotiserend effect heeft. Zuigend effect.

V: maar dat heeft het bij de middelste ook heel erg. Die wil niks liever dan de hele avond achter dat Internet, die vindt het helemaal geweldig. Dus dat is, ja, een nadeel, ik bedoel, op zich wordt daar ook gezegd "je mag er een uur achter zitten" en ze zit er stipt een uur achter. En ja, dus voor haar is het ook weer erg leuk om dan contact te hebben met vrienden en ja.

I: je zegt eigenlijk van dat je bang bent door die zuigkracht dat ze er te lang achter zitten.

V: ja, en helemaal als die controle er dan niet is, bijvoorbeeld bij dat jongste meisje. Nou ja, die vader werkt hele dagen. Als zij uit school komt en ze gaat tot zeven uur achter het Internet zitten. Daar zou niemand wat van zeggen.

I: wat is daar precies het nadeel van als je zegt, ook bij die oudste, dat ze er te lang achter zit?

V: nou, het nadeel bij die oudste is al, ik kom daar vooral ook om haar sociale contacten te vergroten en ja, dan denk ik, ga er dan op uit en ga daar mensen zoeken. En natuurlijk, het Internet is ook een vorm van contact zoeken natuurlijk met leeftijdsgenoten, maar je blijft wel in je isolement thuis en je blijft dan wel binnen, ja. Dat vind ik een nadeel er aan. Het is ook zo goed voor je om lekker bezig te zijn, ga dingen doen.

I: direct contact

V: ja

I: dat waren jouw nadelen? Heb je verder nog iets waarvan je....

V: nou ja, ik denk ook wel dat het heel leuk voor ze is dat Internet hebben. Dat denk ik wel.

I: ☺ wat zijn naar jouw mening de voordelen van het Internet? Heel goed.

V: nou, ja, ik bedoel, ze hebben zo contact met vrienden van school. Het is ook heel gezellig voor ze, ze kunnen lekker kletsen over dingen en ja, het is ook heel gemakkelijk allemaal. Ik bedoel, als ik koekjes met ze wil bakken dan ga ik even achter het Internet zitten, hup, een recept voor koekjes en ja, het is hartstikke leuk ook. En ook met foto's dingen doen en ja, dat maakt het allemaal stukken makkelijker. Ja. Dus ik ben er wel heel erg positief over. Vind wel dat er een grens aan moet zitten, zo en zo lang zitten we er achter en dan gaan we weer wat anders doen. Ja.

I: je bent heel positief eigenlijk

V: ja, hartstikke, ja

I: heb je nog meer voordelen? Dit is ook wel algemeen wat je zegt.

V: ja, en ik bedoel, bij de middelste zitten er ook genoeg gevaren aan. Dat ze natuurlijk gaat chatten met mensen die ze niet kent en misschien ze spreekt stiekem af en ja, dat zijn allemaal wel een beetje enge dingen, maar ja. Dat blijft. Dan denk ik, er kunnen op school ook dingen gebeuren waar je niks van weet. En ja, moeilijke dingen. Ja, over het algemeen ben ik hartstikke positief.

I: nou leuk, lekker breed antwoord. Goed om te horen.

V: dus ze hebben het sociale ding en het informatie ding, het is gewoon heel rijk aan info het Internet. Ja een verfrissend antwoord.

I: nou, wil je zelf nog iets toevoegen?

V: nee

I: is er een vraag die je hebt gemist? Of waarvan je zegt, die vraag vond ik onzin.

V: nee, prima vragenlijst eigenlijk.

I: nou hartstikke bedankt, mag ik later nog contact met je opnemen voor eventuele vragen.

V: ja tuurlijk. I: bedankt voor medewerking. (V: ga er nu meer bewust over nadenken)

	Respondent C1	Respondent M	Respondent C2	Respondent E1	Respondent E2	Respondent V
A1. Wat is je leeftijd?	55	21	28	22	52	22
A2. Hoe lang werk je al in voor GO?	3 jaar	4,5 jaar	10 jaar, ben nog even weggeweest tussendoor.	1,5 jaar	ruim 3,5 jaar	Bijna twee jaar.
A3. Hoe veel uur per week gebruik je Internet privé en voor het werk?	Heel weinig voor beiden. Misschien <u>anderhalf uur privé</u> . Het is wel de bedoeling dat ik dat iets meer ga doen. Want ik heb maar één cliënt, die jongen van twaalf die wel eens op het Internet wat doet bij mij thuis. Maar dat is denk ik <u>drie kwartier per week gemiddeld</u> .	<u>Drie uurtjes in de week.</u>	In mijn vrije tijd zit ik niet veel achter de computer want op mijn werk, 4 dagen per week doe ik het al veel, dus dan ben ik het thuis zat eigenlijk. Op het werk, als ik de hele dag op kantoor zit, dan staat Internet de hele tijd aan. Dus ik denk <u>twaalf uur per week</u> .	Dat is eigenlijk wel verschillend, misschien een <u>uurtje per dag, gemiddeld</u> .	<u>Een uur of tien, ongeveer.</u>	<u>Vijftien uur in de week. Ook in verband met mijn studie.</u>
A4. Vind je jezelf een ervaren Internet gebruik(st)er?	<u>Nee, dat vind ik niet.</u>	Ervaren in de zin van <u>dat ik weet hoe alles werkt</u> en hoe ik alles op moet zoeken en hoe ik het snel kan gebruiken, <u>maar ik gebruik het niet heel vaak</u> . Ik heb niet alle nieuwste snufjes en versie van alles en zo. Ik check mijn mail en ik kijk voor dingen die ik belangrijk vind, voor de rest gebruik ik het echt nooit. ik weet hoe alles werkt.	Voor wat ik wil weten weet ik genoeg maar er is nog veel meer wat ik niet weet op het Internet. Dus ben ik ervaren? <u>Ja. Ik weet mijn weg te vinden wat voor mij genoeg is.</u>	<u>Ja, denk het wel</u> , ik moet heel vaak dingen voor school opzoeken op Internet natuurlijk en dan weet je inmiddels wel hoe je dingen moet opzoeken. Dus ik zit er wel regelmatig op om informatie te verzamelen maar ook wel eens om te chatten zeg maar. Dat doe ik wel eens. Grapjes.	<u>Ja.</u>	<u>Ja, vind ik wel, ik zit toch elke dag wel op Internet.</u>

B5. Korte omschrijving van je cliënten van 12 tot 15 met event. beperking?	Het is een autistische jongen met pdd-nos, het is een jongen van twaalf jaar. Normale intelligentie	Een jongetje van 12 en die zit vijf dagen thuis en heeft momenteel dus geen dagbesteding. Hij is geschorst van school, PPD-NOS, Gilles de la Tourette en heeft problemen met zijn emotie en boosheid. Zijn IQ weet ik niet uit mijn hoofd, maar hij is zwak begaafd. Dus ik kom daar één dag, één ochtend in de week mijn collega twee ochtenden.	Ik heb één cliënt en dat is een jongen van veertien. Hij heeft het syndroom van Asperger. Hij is hoogbegaafd en lichte vorm van Asperger, tussen aanhalingstekens zoals hij zelf altijd zegt "een lichte vorm"	Hij heeft downsyndroom, hij is 16 jaar en hij heeft een heel laag niveau. Hij is wel heel vrolijk en enthousiast, hij vindt bijna alles leuk	Ik begeleid één meisje van 12 jaar, die is normaal begaafd overigens en ik heb haar altijd één keer in de week begeleid drie uur en tegenwoordig is het om de week ook wel drie uur. En dan nog een jongen van vijftien met autisme. En ik heb nog een clientje van 12 begeleid met ZMLK-niveau.	Ik kom bij drie cliënten die onder die leeftijd vallen. Één cliënt waar ik kom, is 16 jaar. Ze heeft ADHD en dyslectie, maar ze heeft wel een normaal IQ. Volgende week wordt ze zeventien. Ik kom bij een andere cliënt van 15 jaar, die is net 15 geworden. Zij heeft een vorm van autisme en een ontwikkelingsachterstand. En dan kom ik nog bij een andere cliënt die is 12 jaar en zij heeft ook een ontwikkelingsachterstand, ze heeft een laag IQ, ik weet verder niet precies wat zij heeft. Ze zit wel op speciaal onderwijs, maar ik weet niet of dat ook uit onderzoek is gekomen of zij iets aantoonbaars heeft. Ze is wel onderzocht en ik kom bij haar vooral omdat haar gezinssituatie heel moeilijk is, haar
--	--	--	---	---	---	---

						moeder is een paar jaar terug overleden en haar vader draagt nu eigenlijk het hele gezin, maar die werkt ook gewoon fulltime. En zij heeft toch wel wat extra aandacht nodig. En ze is ook wel een meisje wat heel agressief kan reageren. Dus op school veel problemen heeft. En wordt regelmatig geschorst ook, dan zit ze een week alleen thuis. Dus ik ben er echt gekomen om met haar leuke dingen te gaan doen. Even wat extra aandacht aan haar te geven.
B6. Hoe vaak met je cliënt op het Internet?	Heel weinig, dat is echt niet langer dan <u>drie kwartier in de week.</u>	De ene keer als ik met huiswerk met hem achter Internet zit dan is het ongeveer een half uur per keer, maar soms doen we het ook om alleen wat op te zoeken, om wat te knutselen of zo en dan is het een kwartiertje, dus ik denk <u>gemiddeld een half uur per keer, per week.</u>	Hij komt één keer in de week en meestal zitten we <u>elke week wel even</u> achter Internet, dan wil hij wat laten zien, of een spelletje wat hij heeft ontdekt, kijken we iets op Google. <u>Soms maar vijf minuten, gister een half uurtje</u> hebben we achter Internet gezeten. De tijd is wat uitgebreid. Het scheelt, de ene	<u>Ik doe nooit wat met hem op Internet</u> , maar dat komt hij heeft wel een computer thuis, hij heeft sowieso downsydroom, vind ik lastig om daar iets mee te doen, maar kom ook nooit op kantoor, dus het is er eigenlijk nooit van gekomen. Het is net of ik expres niet gedaan heb eigenlijk, maar het meer zo gelopen.	<u>Zij heeft nog maar sinds kort Internet, als zij Internet, zit ik erbij en mag ik het niet zien. Dan schermt ze het helemaal af.</u> Dat is bijzonder privé, zegt ze altijd. Bij dat meisje, als ik er ben, staat het altijd wel aan. Dat meisje zit altijd op msn. maar op een gegeven moment zeg ik wel	<u>Met één cliënt zit ik regelmatig achter Internet.</u> En daar kom ik elke week en nou is het niet zo dat we elke week achter Internet zitten, maar daar zit ik wel vaak mee achter Internet. Dat is dan ongeveer zeg <u>gemiddeld een uur in de week</u> met die cliënt en dat is dan niet elke week, maar de ene week

			keer is het wat langer en de andere keer laat hij snel wat zien, eerst hadden we één uur maar nu hebben we twee uur. Ik doe dan een training met hem en nu hebben we wat extra tijd <u>waardoor we wat meer tijd voor Internet hebben</u>, wat meer vrije tijd.		dat ze het af moet sluiten. Ik kom niet om naar haar rug te kijken dat ze zit te msnen. <u>Die jongen van vijftien, nee, heeft er niet zo'n vraag naar. Nee.</u> Af en toe op kantoor, die gebruikt het weinig. En dan beperkt het zich tot een spelletje wat hij op Internet doet. <u>Bij dat jongetje van twaalf die ik toen begeleidde, die moest altijd wel een uurtje Internetten, dat was wel zijn wens.</u> Hij wilde op autosites dus eindeloos auto's kijken. Marktplaats en alles. Als het maar auto's waren.	zitten we bijvoorbeeld twee uur en de andere week niet, dus ongeveer een uur per week. <u>Maar bij de andere twee cliënten zit ik nooit samen met ze achter Internet.</u>
B7. Wat doe jij samen met je cliënten op het Internet?	(niet bekend met profielsite's) Hij wil het bij mij eigenlijk nog niet. Maar hij kan het wel. Hij wil eigenlijk het liefst andere dingen doen, terwijl hij thuis heel graag achter de	(niet bekend met profielsite's) Als ik met huiswerk met hem achter Internet zit dan heb ik van tevoren al zelf even opgezocht welke site's voor hem leuk zijn om te doen en dan doen dingen met	(niet bekend met profielsite's) <u>Hij vindt het leuk om dingen te laten zien.</u> Mister Bean filmpjes of zo. <u>Meestal doen we een spelletje</u> bijvoorbeeld, hij kent van die site's	n.v.t. Zijn niveau is heel laag voor chatten. Ik denk dat hij nog goed moet zoeken naar de letters. Want hij kan wel lezen, maar niet heel goed, dus hele kleine korte zinnetjes kan hij wel lezen, maar verder niet.	(profiel site's niet bekend) <u>Ze wil niet dat ik meekijk, we hebben in het verleden wel dingen opgezocht.</u> En vorig jaar wel dingen voor school samen dingen	(bekend met profielsite's) <u>Om dingen op te zoeken en om ook leeftijdgenoten te zoeken die ook dyslectie en ADHD hebben.</u> We hebben toen,

	computer zit. Dus ik denk dat hij mij aan hele andere dingen koppelt en thuis dan gaat hij achter de computer en doet hij dan zijn huiswerk. Hij gaat er wel iets meer aan wennen. <u>Want het is eigenlijk wel de bedoeling dat hij bij mij op woensdagmiddag zijn huiswerk gaat maken,</u> maar dat is nog niet gebeurd met het Internet. <u>Ik vind het heel leuk om op Google te kijken, dingen opzoeken en dat doet hij dus eigenlijk alleen maar met mij.</u> Dat vindt hij gewoon heel leuk en ook <u>als ik zeg bijvoorbeeld dat ik iets hebben wil en dan gaat hij het voor me opzoeken.</u> Daar heeft hij heel veel plezier in.	<u>betrekking tot het huiswerk, dus info zoeken.</u> Bijvoorbeeld voor biologie heb je wel een ding nodig dat het makkelijk is om het van Internet te op te zoeken, maar soms ook even <u>een puzzel maken op Internet.</u> Met knutselen als hij <u>niet weet wat hij moet doen, maar wel een beetje een idee heeft, kijk dan print ik iets leuks uit. Of als we gaan koken dan printen we het uit.</u>	waar je allerlei spelletjes kan doen en dan kan je trofeeën winnen. Racespelletjes, of airhockey en dat soort dingen. <u>Of we zoeken ook dingen over Asperger op. Of vrijetijdsdingen, speldingen, maar ook wel dingen gericht die over hem gaan wat betreft Asperger, dingen die hij voor school kan gebruiken als hij met een project bezig is. Info dus eigenlijk.</u> Soms downloaden we een spelletje, <u>maar downloaden doen we niet echt.</u> Soms mailt hij als hij <u>nog iets voor school moet versturen en zijn email checken of zo.</u> Gister zaten we even <u>achter YouTube en toen zei ik “kijk je ook wel eens filmpjes waarvan je denkt, die kan ik beter niet kijken” geweldadige filmpjes.</u>		opgezocht. Daar mocht ik dan wel, vooral voor biologie ging dat dan. Maar nu ze zelf thuis Internet heeft, is het helemaal voor haar. <u>Met die jongen van vijftien info zoeken, voor werkstukken voor school.</u> Dat doe ik met hem ook wel. Heel incidenteel. <u>msnen en spelletjes. Surfen en info zoeken.</u>	want ze heeft ook wel gewoon msn met vrienden waar ze contact mee heeft, maar die moeder had ook de vraag, misschien is het ook handig om ook leeftijdgenoten te zoeken die ook datzelfde hebben, dat ze ook voelt, ik ben daar niet de enige in. Dus toen zijn we op Internet gaan zoeken en toen hebben we ook zo'n soort chat-site gevonden voor mensen met dyslectie en ADHD <u>en toen heeft ze wel een periode dat ze echt aan het chatten was met die mensen. En dat waren niet alleen maar leeftijdgenoten, maar ook wel ouderen mensen.</u> Maar een soort van lotgenoten. Dat vond ze toen wel heel leuk, dat is nu wat minder geworden. Maar toen heeft ze dat wel regelmatig gedaan. Ja, dan had ze er ook wel contact mee. Als
--	---	---	---	--	---	--

						ze dan vragen had, dan kon ze die stellen en, ja, dat vond ze wel heel leuk. <u>Ik doe ook meerder dingen met haar op de computer, ook bijvoorbeeld als ze voor school dingen moet weten, bijvoorbeeld een beroepentest en dat soort dingen.</u> Bij de cliënt van 16 waarmee ik dan wel achter Internet zit, die heeft vaak wel eens de msn aanstaan dus dan zit ze wel eens te msnen, <u>soms zit ik er ook wel eens bij als ze met vrienden aan het msnen is. Surfen, info zoeken en chatten.</u> <u>En bij de andere cliënt waar ik kom van vijftien jaar zijn zit ook wel achter msn, maar eigenlijk altijd als ik dan op het punt sta om weg te gaan,</u> dan zet ze alvast de computer aan en dan gaat ze msnen, dus ik weet ook dat ze dat doet, maar dat doe ik nooit
--	--	--	--	--	--	---

						samen met haar. <u>Spelletjes doe ik ook eigenlijk niet, maar dat komt ook omdat ik zelf niet echt, ik hou niet echt heel erg van computerspelletjes.</u> <u>Met de middelste heb ik wel eens een keertje info opgezocht. Zij heeft nog al moeite om met geld om te gaan en toen heb ik een keer samen met haar iets opgesteld zodat ze bij kan houden hoeveel geld ze spaart, hoeveel ze uitgeeft</u> en toen hebben we wel op ook Internet gezocht wat daar over bestond en dat heb ik toen wel met haar gezocht. Allerlei verschillende site's voor jongeren ie dan schemaatjes hadden opgesteld.
B8. Jouw doel als begeleider ten aanzien van jouw cliënten als je samen op het Internet zit?	<u>Nu eigenlijk meer dat hij dus vertrouwd raakt met de computer die bij mij staat en hij vindt het ook heel leuk om mij zogenaamd computerles te geven.</u> Dat is ook leuk. <u>Hij weet er soms heel veel van,</u> dat heeft hij	Op dat moment bij het huiswerk is het <u>echt begeleiden bij het huiswerk.</u> Dus met Internet hoop ik hem dan dat hij sommige dingen wat makkelijker kan opzoeken en zo. <u>Internet als middel bij zijn huiswerk.</u>	Met informatie zoeken is het doel wel eens wat betreft tot Asperger dat hij zelf een beetje opzoekt en dan te kijken, <u>waar zoekt hij naar, waar herkent ie zich in.</u> Dat soort dingen en qua vrije tijdsbesteding meer <u>echt even lol heeft</u>	<u>Ik heb nagedacht wat ik zou kunnen doen met hem op Internet. Misschien als hij bijvoorbeeld geïnteresseerd is in een onderwerp.</u> Dat zou ik wel leuk vinden dat ik dan met hem daar naar ga zoeken van joh, wat kunnen we	<u>Het uiteindelijke doel is info zoeken die zij willen, ik vind het ook wel leuk als ze het een beetje leuk gaan vinden.</u> Gaan ontdekken hoe leuk het kan zijn. Ik vind het zelf heel erg leuk om te surfen op Internet. Als je dat	<u>Bij haar was het toen puur om contact te zoeken en ja, om te kijken "ik ben niet anders er zijn er nog meer mensen die hetzelfde als dat ik heb en ja, en als we voor haar studie moeten zoeken, dan</u>

	heel goed door allemaal en het uiteindelijke doel is wel dat hij er dus gewoon lekker achter gaat zitten en als hij het nodig heeft voor zijn huiswerk dat hij er gebruik van maakt.		<u>met iemand samen achter de computer in plaats van thuis alleen.</u> Sociaal contact met mij, ja. Gewoon even laten zien van hahaha “die grap vind ik leuk” dat hij even, hij weet heel veel feitjes, hij kent heel veel spelletjes, heel veel, bij YouTube filmpjes weet ie dat. Dat vindt hij gewoon heel leuk om te laten zien. En thuis heeft ie allemaal broers en zussen en die gaan... ze leven een beetje langs elkaar heen. Je hebt niet altijd zien om met je broertje een filmpje te kijken en dan vind ik het wel leuk als hij even, ontspannen zeg maar. Lol. <u>Kijken naar zijn belevingswereld wat vind hij interessant, welke spelletjes vind hij leuk, waar zoekt hij naar en ook wel met die grappige filmpjes zie je heel erg zijn humor. Dat hij letterlijke humor niet snapt. Mister Bean vindt hij dan weer wel leuk.</u>	daar over vinden. Zoiets zou ik dan wel gaan doen. <u>Misschien een beetje bekend maken met Internet, dat hij een beetje weet wat het is.</u> En misschien kan ik hem leren hoe dat moet. Dat ie naar Google moet gaan, wat ie dan moet intoetsen. Dat er dan wat uitkomt. Als ik alles zeg, maar stap voor stap en de letters opschrijf, dan kan hij dat zo natypen, dat zou hij wel kunnen.	over kan brengen aan hun dan, vind ik wel een voordeel. <u>Ik vind het echt een prachtig medium.</u> Ik wil ze daar graag bekend mee laten worden. Ik ben zelf helemaal niet zo van het msnen, want het trekt mij niet. En dan denk ik, er kan zo veel meer. En dat andere lijkt mij veel leuker.	<u>is het ook duidelijk.</u> Ze is nu met een nieuwe studie begonnen. Het was van “wat kan ik gaan doen” en toen hebben we allerlei testen gedaan op Internet en naar scholen hebben we gekeken, dus dat is hartstikke leuk en daar is heel veel informatie over te vinden ook. Ja, dus dat is dan het doel, maar ja, met die anderen heb ik eigenlijk geen doel op de computer.
--	---	--	--	--	--	--

			<u>En het is ook wel de vraag van ouders dat ie dingen leert over zichzelf, maar dat ie ook gewoon lol heeft. Dat vinden ze ook heel erg belangrijk dat ie even niet aan hoeft te denken wie die is en waar ie mee bezig moet zijn.</u> Dus via het Internet of een ander spelletje of wat dan ook, maar <u>Internet is daar dan het middel voor. Het is niet het hoofddoel het Internet.</u> Het is een leuk extraatje.			
C9. Op welke manieren communiceer jij via het Internet met je cliënten?	Niet, emailen is wel de bedoeling in de toekomst.	Wekelijks mailen met zijn ouders.	Ik heb wel met zijn moeder mailcontact. Maar niet met hem.	<u>n.v.t.</u>	<u>Nee, wel een keer met foto's die heb ik verstuurd naar die jongen</u>, toen waren we een dagje uitgeweest en toen heb ik foto's verstuurd van dat dagje. <u>O ja met een verjaardag heb ik wel eens een kaart verstuurd</u>, zelf een kaart gemaakt en verstuurd. Dat is waar, van Mister Bean. Opgezocht en	<u>n.v.t.</u>

					er bij wat geschreven en had ik 'm doorgestuurd, helemaal in de roos.	
C10. Hoe vaak communiceer jij via het Internet met je cliënten?	n.v.t.	Wekelijks mailen met zijn ouders.	<u>Eén keer in de twee weken of zo.</u> Dan stuurt ze een mailtje na het weekend, hij komt altijd maandag en dan stuurt ze wel eens een mailtje na het weekend zo van: "er is ruzie geweest" en dan zegt ze ook dat hij weet dat zij mijn mailt. Dus dan zeg ik altijd, "je weet dat je moeder gemaïld heeft"	<u>n.v.t.</u>	<u>n.v.t.</u>	<u>n.v.t.</u>
C11. Hoe veel tijd per keer is dat?	n.v.t.	10 min.		<u>n.v.t.</u>	<u>n.v.t.</u>	<u>n.v.t.</u>
D12. Hoe vaak maakt je cliënt gebruik van Internet?	<u>Nog geen uur per dag.</u> Hij is eigenlijk van huis uit gewend dat hij niet op Internet mag. Maar hij zit vervroegt op de middelbare school en nou is het de bedoeling dat hij zijn huiswerk meer via Internet doet ook dus het is eigenlijk wel de bedoeling dat we dat in de toekomst gaan doen. Thuis mag hij nu ook wat op Internet doen. Zijn ouders vinden ook wel goed dat hij dat gaat	<u>Ik denk dat hij er wel vaak achterzit,</u> in ieder geval ook met mijn andere collega. En dat is een beetje hetzelfde als wat ik doe, denk ik. Hoe vaak hij zelf spelletjes doet, weet ik niet. <u>Ik weet wel dat zijn moeder er een bepaald limiet voor heeft. Ik denk ongeveer een half uur per dag. (vaak??)</u> Ik heb het er in het begin ooit één keer	Hij zit <u>vaak</u> thuis in zijn eentje achter Internet. <u>Hij mag thuis ongeveer een uur, anderhalf uur achter de computer. Er zit wel een beetje een grens op omdat hij er anders de hele dag achter kan zitten, hij speelt niet veel met vriendjes en dat soort dingen.</u> Dus hij zit het liefst de hele dag achter de computer. Op school zit hij in een speciale trajectgroep waar hij	<u>Ik denk dat hij het nooit doet,</u> misschien op school, maar dat zou ik niet weten Ik denk dat hij de computer op zich ook wel interessant zou vinden. Computerspelletjes vindt hij wel leuk om te doen. Dat doet hij wel eens thuis volgens mij, stelt niet veel voor maar. Maar ze hebben geen Internet thuis.	<u>Dat meisje van twaalf dagelijks. Ik krijg de indruk dat ze er dus echt heel veel achter zit. Veel vind ik non stop,</u> hij staat aan en als het tingeltje gaat, gaan ze kijken of ze een bericht hebben. Zo werkt het. Ik ben het van huis uit gewend van mijn eigen kinderen. Dus ik ben er aangewend inmiddels	Zij zijn heel erg gewend om achter de computer te zitten, <u>dus zij zitten ook dagelijks achter de computer</u> dus ze weten ook precies hoe het werkt en vaak nog beter dan dat ik dat weet. <u>Dat meisje wat net 15</u> is geworden die mag volgens mij wel regelmatig elke avond even achter de computer, maar daar

	doen.	over gehad met zijn ouders en ik moet eerlijk zeggen dat ik dat niet meer weet.	een eigen computer heeft en ook de hele dag achter de computer zit eigenlijk.		<u>En die jongen van vijftien tot nu toe niet, maar toevallig vertelde hij, volgende week wordt hij zestien en dan mag hij van zijn ouders meer op het Internet.</u> Dus dat gaat wel gebeuren. Hoe vaak weet ik niet.	zijn wel <u>hele duidelijke regels,</u> van je moet dit en dit gedaan hebben en dan mag je een uurtje op msn zitten. <u>Dus die zit elke avond wel een uurtje achter msn.</u> <u>Dat meisje van 16</u> waar ik kom die ADHD en dyslectie heeft die zit wel veel achter Internet. Die heeft een eigen laptop waar Internet ook op zit. De tijd dat ze vrij heeft, zet ze wel de computer aan en gaat ze msnen en dingen opzoeken, muziek downloaden. <u>Dus ja, om in te schatten hoe veel tijd dat is, twee uur per dag zeker wel denk ik.</u> <u>Het andere meisje waar ik kom,</u> ja, die hebben wel een computer, maar die heeft ook nog een broer en een zus en die zitten ook regelmatig achter de computer. Dus zij kan er niet echt vaak op
--	-------	---	---	--	--	--

						en af en toe kijkt ze even naar wat foto's op Internet of zo, maar die zit niet regelmatig achter de computer. <u>Ja, een paar keer per week of zo, denk ik.</u>
D13. Wat denk jij dat jouw cliënten doen op het Internet?	Geen idee, <u>ik denk alleen info</u> zoeken.	<u>Zelf doet hij volgens mij wel spelletjes op Internet.</u> <u>Info zoeken samen met iemand,</u> de rest vind hij te moeilijk.	<u>Ik weet dat hij thuis regelmatig pornosites bezoekt en de computer staat boven ook.</u> <u>Hij heeft een webcam, maar die hebben ze geloof ik wel weggehaald.</u> Zijn ouders hadden het (per ongeluk) ontdekt doordat ze zijn Internetgeschiedenis nakijken in zijn computer. Zijn moeder confronteert hem er dan mee en legt hem uit dat dat niet de goede vorm van liefde is. Ze zijn een Christelijk gezin, ze praten er open over, letten er veel op en zijn er bewust mee bezig. Wel is het erg genant voor hem, hij is tenslotte veertien. Maar straks leert hij zijn geschiedenis te deleten.	n.v.t.	<u>Het is msnen en muziek, dat is gewoon de favoriet, volgens mij toch wel bij de meesten.</u> <u>In ieder geval dat meisje van twaalf.</u> <u>En nog wel dingetjes als de NS, openbaar vervoer opzoeken.</u> Dat heb ik toevallig vorige week samen met haar samen gedaan. Mocht ik zowaar meekijken. <u>En de agenda van school bekijken,</u> dat is ook wel iets wat ze vaak doen. Of er uren uitvallen en zo. Dat valt onder informatie, denk ik, maar dat is wel iets wat ze, waar heel veel gebruik van gemaakt wordt. <u>Tegenwoordig doet ze zich op msn voor als haar eigen</u>	Die van 16 <u>msnt en download muziek.</u> Volgens mij doet ze ook wel op de computer, van de <u>spelletjes</u> met die balletjes. Dat doet ze ook wel en <u>chatten.</u> Dat andere meisje waar ik kom, die 15 is geworden, die heeft wel een <u>webcam.</u> En die gebruikt hem ook met msn. Dat zie ik ook wel eens dat ze die aanzet. Ik weet ook van dat andere meisje die net 15 is, die deed ook zo'n <u>spel op de computer.</u> Dan woon je als poppetje in een huis en er komen ook andere vreemden bij. Zij vindt dat spel geweldig. Maar dat mag ze niet meer, omdat ze contact had met vreemde jongens waar ze ook mee

			<u>Ik weet dat hij zelf vrij onschuldig bezig is. Site's bezoeken en verder niet. Het is meer; wie benadert hem. En dan is het een onschuldige jongen die er goed en makkelijk in meegaat, denk ik.</u> Maar dat weet ik niet hoor, voor hetzelfde geld is ie zelf van allerlei dingen..., ik weet het niet, ik denk dat hij meer gewoon kijkt en dat hij het spannend vindt die plaatjes en van alles ziet en dat hij zichzelf aan het ontdekken is en dat ie verder niet zichzelf ergens op een profielsite zet. <u>Verder msnt hij, hij download muziek en cabaretprogramma's. Hij emailt, surft en zoekt info, en hij chat veel.</u>		<u>ontvoerder.</u>	msnt.. <u>Dat wordt wel heel erg scherp in de gaten houden, want al haar gesprekken worden ook opgeslagen op de computer.</u> Dus die moeder kan het dan teruglezen wat er is gezegd en ja, daar is toen uit gebleken dat ze dus ook contact had met vreemde jongens die ze niet kende. Dus daar was moeder toe heel erg van geschrokken. <u>Volgens mij weet dat meisje niet dat de gesprekken worden opgeslagen.</u> Ik weet niet of ze die contacten via dat spel heeft opgedaan. <u>Ze doet heel veel spelletjes op de computer.</u> Dat spel Eiland en allemaal van die spelletjes. <u>En chatten.</u> Die middelste, dat is natuurlijk op msn die vreemde jongens, dus dat is dus niet echt via een chatsite. Maar met dat huis, dat is toch ook een soort van chatten?
--	--	--	--	--	----------------------------------	--

						<u>En die andere die doet volgens mij niet zo veel spelletjes.</u> <u>Email doen ze ook, want de oudste en de middelste hebben een emailadres.</u> Die mailen ook wel met mensen van school uit hun klas. Van de jongste weet ik niet of zij een emailadres heeft. <u>Surfen en info zoeken natuurlijk,</u> die middelste doet meer de leuke dingen en echt info dat heb ik eigenlijk nog niet met haar opgezocht. <u>Porno; het zou kunnen, het zou me niets verbazen, maar ik weet het niet. Ik zou de middelste er nog wel voor aanzien, ze is er heel nieuwsgierig naar.</u> Ze is heel erg, vandaar dat het contact zoekt met die jongeren, ja ze wil er
--	--	--	--	--	--	---

						heel graag meer over weten en, ja, dat is best wel een moeilijke situatie ook wel, want ze gaat overal op in. Ik denk ook wel dat bij bijvoorbeeld de middelste dan zou ik daar ook over horen als dat gebeurt en daar is ook de controle, ze weten precies wat ze doet op Internet dus, dat denk ik haast niet en bij die oudste, ja, die is ook wel heel open naar mijn toe, die vraagt ook wel veel. Maar we hebben eigenlijk nog nooit op Internet ernaar gezocht of, nee. Dat is ook wel heel bespreekbaar ook met ouders wel, dus.
E14. Jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?	<u>Hij moet heel erg wennen aan mijn computer, omdat ie net even anders is.</u> Hij heeft het bureaublad al hetzelfde gemaakt, dus daardoor zal het wel beter gaan. <u>Dat ze dingen tegen kunnen komen waar ze zich geen raad mee</u>	<u>Het nadeel is dat er te veel informatie op hem afkomt in één keer. En dan bedoel ik met name alle advertenties die tussendoor komen.</u> Van die schermpjes die ineens komen, dat is heel vervelend, want dan is hij gelijk afgeleid en dat weet ie niet	<u>Mensen die hij tegenkomt op Internet, de mensen die hem benaderen, want hij chat veel. Hij neemt verzoeken dan letterlijk,</u> zoals die keer dat een man vroeg om zijn broek naar beneden te doen (zijn ouders kwamen toevallig binnen, heel	<u>Het zou ook wel weer gevaarlijk zijn als er van die sekspagina's tussendoor komen. Want hij is daar heel erg gevoelig voor en hij is ook heel erg met seks bezig.</u> Dus dat vind ik dan zoiets van, hij hoeft niet perse te weten wat Internet is. Want hij heeft nu al als	<u>Dat ze ook ongewenst dingen binnenkrijgen, dingen waar je absoluut geen zicht meer op hebt en waar zij ook niet om vragen.</u> Sowieso spam, wat je natuurlijk binnenkrijgt, het gevaar <u>dat ze dan dingen</u>	<u>Je gaat er zo makkelijk achter zitten en dan zit je er zo een uur achter. In plaats daarvan kun je ook leuke dingen gaan doen.</u> Die van 16 is dan ook afgesloten van de rest. Bij haar kom ik juist om haar sociale contacten te

	<u>weten, die hij niet begrijpt zoals porno en dat soort dingen.</u> Ik denk dat dat niet handig is. Dingen die hij niet kan verwerken of waardoor hij een verkeerd beeld van de werkelijkheid krijgt zoals normale seksuele omgang tussen mensen of dat je elkaar zomaar slaat zoals in vechtfilms. Dat ze het niet in het goede perspectief kunnen zien. En je moet maar net weten dat ze dat hebben gezien en het verkeerd beleefd hebben. <u>Dat ze eigenlijk op een gegeven moment er niemand meer zicht op houdt of te veel achter zo'n computer zitten.</u>	meer wat hij moet doen. <u>Een ander nadeel voor hem is als de Internetsites veranderen.</u> Wat heel vaak gebeurt ☺ dat het niet meer het zelfde is als dat het was. Hij raakt dan raakt bij in de war. Dan snapt hij het niet meer. En dan wordt hij boos. Want 'het was gister nog zo' dus het moet nu ook nog zo zijn. Dus ik denk dat dat voor hem wel de grootste nadelen zijn. <u>Wat voor hem ook een nadeel is zijn de agressieve spelletjes op Internet.</u> Nou vind ik dat persoonlijk ook vreselijk. Dat is voor hem ook wel veel. Want hij krijgt al die informatie en een uur of een dag later komt het er weer uit en dan heeft ie weer wat gezien en dan wil hij het nadoen. Dat heb ik één keer gemerkt. Later zegt ie het ook. Dan later komt ie er op terug dat ie een spelletje heeft gedaan, dat komt er pas weer	gênant) en hij kan ook moeilijk nee zeggen. En dat hij misschien met mensen gaat afspreken en ook zijn adres geeft. Misschien heeft zijn profiel wel ergens neergezet. Ik denk het niet hoor. <u>Dat hij bijvoorbeeld de porno-beelden letterlijk neemt, zo van, zo hoort dat.</u> <u>Je kan hem wel uitleggen waar hij beter wel en niet op in kan gaan, maar als iemand hem iets belooft.</u> Hij is natuurlijk wel gevoelig voor een mooie computer en hij is niet zo goed met geld. <u>Dat je op Google een woord intik en er een 'verkeerde' site opkomt.</u> <u>Dat Internet bijna hypnotiserend is,</u> voor veel autisten sowieso. Dat ze daar niet achter weg te krijgen zijn en dat verkleint zijn wereld nog meer.	hij een plaatje ziet van mensen die zoenen "oh kijk kijk" hij wil alles zien. Hij vindt alles gek en gaat het ook nadoen. Bijvoorbeeld als ik met hem ga zwemmen, dat ie echt zichzelf gaat strelen. Of aan mijn vraagt:"mag ik je daar een kus geven of mag ik daar aanzitten" en dat soort dingen. Dus ik heb zo iets van nou. <u>En meestal als je op Internet zit, komen er automatisch van die site's doorheen. Dat vindt hij heel erg interessant. Dat lijkt me dan het meeste gevaar, nadeel voor hem.</u> Als hij zoiets ziet, vindt hij het wel leuk en, lijkt me niet echt goed als hij daar naar gaat zitten kijken. <u>Hij vindt het interessant en hij vindt het leuk en misschien gaat hij er over praten tegen iedereen,</u> niet iedereen is daarvan gediend/ stellen dat op prijs. Ik vind het ook niet echt leuk als hij vraagt of ie	<u>aanklikken die uiteindelijk rare sites opleveren of geld kosten.</u> Dat is wel degelijk een gevaar. <u>En ook een heel groot nadeel is dat er altijd veel meer tijd in zit dan je van tevoren inschat.</u> Dan zeg je, eerst even de msn en dan mijn huiswerk, maar de praktijk is, een uur is niks als je er achter zit. Dat is een groot nadeel. <u>En ruzies op Internet waar niemand wat van weet, waar moeilijk je vinger achter te krijgen is, pestgedrag, roddelen over elkaar. De webcam vind ik echt voor die voor die leeftijd een gevaar, vind ik echt.</u> Daar zie ik ook absoluut geen voordeel van. <u>Het is bekend dat ze er rare dingen mee doen.</u> En ja. op het	vergroten en dan denk ik, ga er op uit en ga daar mensen zoeken. Die middelste heeft dat ook. Maar die mag er stipt een uur achter zitten en dat doet ze ook. Maar bij de jongste is daar helemaal geen controle over. <u>En tuurlijk, het Internet is ook een vorm van contact zoeken tuurlijk met leeftijdsgenoten, maar je blijft wel in je isolement thuis en je blijft dan wel binnen.</u> Het is ook zo goed voor je om lekker bezig te zijn, ga dingen doen. En bij de middelste zitten er ook genoeg gevaren aan. <u>Dat ze natuurlijk gaat chatten met mensen die ze niet kent en misschien ze spreekt stiekem af en ja, dat zijn allemaal wel een beetje enge dingen, maar ja. Dat blijft. Dan denk ik, er kunnen op school ook dingen</u>
--	--	--	--	--	--	---

		later uit. <u>Soms denk ik ook wel eens, jeetje, moet alles via Internet.</u>		aan me mag zitten. En omdat hij zo'n laag niveau heeft, begrijpt hij het niet altijd dat ik dat dan niet leuk zou vinden. En misschien klikt ie het ook wel weg, denkt ie, gatsie, maar... ik heb mijn twijfels.	seksuele vlak. Even je broek laten zakken, is inderdaad zo gebeurd. Dat zie ik ook geen voordeel van. <u>En de manier van schrijven ook.</u> Als ik dan zie wat voor onzin er af en toe uitkomt. Dat is ook nog zoiets, die msn-taal. Het taal gebruik. <u>Het hoeft allemaal niet meer netjes, dus het wordt afgekort. Dat vind ik een verarming van het Nederlands.</u>	<u>gebeuren waar je niks van weet. Dat zijn moeilijke dingen.</u> <u>Met de webcam zou ze verzoeken ook letterlijk kunnen nemen, zoals trek je broek naar beneden.</u>
E15. Jouw mening de voordelen van het Internet voor jouw cliënten?	En verder als ze het goed gebruiken, vind ik het wel heel leuk. <u>Ze kunnen natuurlijk allerlei dingen opvragen, bekijken.</u> Ik noem maar iets simpels, informatie opzoeken over de beren of over de tijgers, dat soort zaken en verdere informatie, routeplanning en dat soort zaken, waar hij heen moet en treintijden, zal hij ook wel leren. Dat is	Met sommige dingen is het ook heel makkelijk hoor, absoluut. Met sommige dingen is het ook heel handig, <u>Met het huiswerk, dat je heel veel informatie kan vinden, werkelijk alles staat erop.</u> Dus je hoeft echt niet bang te zijn dat je iets niet vindt. Dus dat is gewoon een heel groot voordeel, je kan alles in één, je hoeft niet meer 86 encyclopedies erbij te halen. Het staat	<u>Aan de andere kant vind ik dat een voordeel, omdat wij misschien willen dat autisten een grotere wereld hebben en leuke dingen doen met anderen, maar dat zij daar blijkbaar weinig behoefte aan hebben. En dan is voor hun de computer een heel mooi communicatiemiddel.</u> Daardoor kunnen ze wel met mensen praten, kunnen ze wel contact met mensen	<u>Voor hem, ik denk dat hij er überhaupt weinig van begrijpt.</u> Hij heeft echt zo'n laag niveau, een boek lezen is al moeilijk voor hem. <u>Misschien leuk om plaatjes te kijken of leuke spelletjes te doen of, ja verder. Hij komt denk ik niet verder.</u> Want informatie zoeken kan hij zelf nog niet eens, als hij het leest begrijpt hij het niet eens zeg maar. Hij kan wel lezen, maar hij begrijpt niet wat hij	<u>De informatie, dat is een groot voordeel en zeker ook als je ziet voor school.</u> Dat meisje woont ver weg van school, ze moet ver fietsen. En dan valt er een eerste uur uit en dan kan ze lekker thuis op Internet al zien. Ouders kunnen ook op Internet het rooster zien zodat ze weten hoe laat ze thuiskom en wat er uitvalt. <u>Dat is een voordeel</u>	<u>Voor haar (15) is het erg leuk om dan contact te hebben met vrienden.</u> Ik denk ook wel dat het heel leuk voor ze is dat Internet hebben. Dat denk ik wel. <u>Ze hebben zo contact met vrienden van school. Het is ook heel gezellig voor ze,</u> Ze kunnen lekker kletsen over dingen. <u>Het is ook heel gemakkelijk</u>

	natuurlijk heel praktisch dan. Veel informatie. <u>Hij krijgt waarschijnlijk ook een webcam van zijn ouders om naar opa en oma te zwaaien.</u> Zijn oma heeft geloof ik ook een webcam. En dat gaat hij geloof ik, ook doen. Dus dat is heel leuk, dan kan hij zo praten met zijn oma en even zwaaien. En misschien wil ik dat ook wel een keer met hem doen als ik éénmaal, dat ik zo iets aanschaf. Dat is toch wel heel leuk voor het contact eigenlijk. Hij vindt het heel leuk zoiets. <u>Hij is natuurlijk wat moeilijk in contact maken en ik denk wel als hij allerlei vormen van contact maken ontdekt via de computer, dat is voor hem makkelijk is om met iemand contact te maken</u>, want dan zit hij niet rechtstreeks bij iemand, hoeft hij niet direct rechtstreeks een gesprek te voeren, dan kan het via de	gewoon op één computer, dat is heel makkelijk en dat is absoluut een voordeel. <u>Met koken en met knutstelen, je kan het zo gek niet bedenken of het staat erop.</u> Dus dat is gewoon een heel groot voordeel en dat is heel makkelijk in de begeleiding. Hoef je niet meer zelf wat te verzinnen, je tikt wat in op Internet. En het verschijnt zo op een blaadje. <u>Een voordeel van de communicatie vind ik bij dat gezin dan dat ik met ze kan mailen.</u> Want in het begin belde we en dat was voor beide partijen niks, dus dan is het wel weer heel makkelijk dat je kunt mailen naar elkaar.	krijgen, gewoon op een leuke manier, weet je, dat hij met vrienden kan chatten. Hij kan beter met jongens uit zijn klas chatten dan dat hij met ze iets gaat doen. Dat vindt hij gewoon niet zo interessant en met de computer wel. <u>Dus aan de ene kant is het een nadeel dat het zijn wereld misschien nog kleiner maakt en aan de andere kant maakt het misschien ook zijn wereld ook groter.</u> Dat dat een goed communicatiemiddel voor hem is. <u>Voor werkstukken is het hartstikke handig. Hij e-mailt graag met zijn tante die woont in Amerika.</u>	leest. Dus dan is het meer van plaatjes kijken of spelletjes doen, zulk soort dingen. <u>Dingen uitknippen wat we moeten knutselen, zo iets. Dat zijn wel voordelen, dat je leuke dingen kan opzoeken. Maar dat kan hij denk ik niet zelf.</u>	<u>en de eindeloze informatiestroom, voor huiswerk ook.</u> Ze hoeven niet meer naar de bib, of wat dan ook. In principe kan je alles thuis van Internet halen. <u>Qua communicatie zou ik zelf kiezen voor de email.</u> Gewoon je eigen verhaal schrijven en dan wachten op een antwoord, msn had ik al gezegd. Ik kan me voorstellen dat het ook wel even leuk kan zijn, maar als zo'n ding de hele dag aanstaat. Ik heb het thuis ook wel gezien van mijn eigen kinderen. <u>Ja. Maar het kan ook een voordeel zijn dat je even snel met iemand msnt. Hoewel door de telefoon hebben we ook nog. Denk ik dan. Met email kan je wat genuanceerder iets opschrijven en voor jezelf nog eens nalezen en corrigeren.</u> En dan je informatie die je	<u>allemaal.</u> Ik bedoel, als ik koekjes met ze wil bakken dan ga ik even achter het Internet zitten, hup, een recept voor koekjes en ja, het is hartstikke leuk ook. <u>En ook met foto's dingen doen en ja, dat maakt het allemaal stukken makkelijker.</u> Dus ik ben er wel heel erg positief over. Vind wel dat er een grens aan moet zitten, zo en zo lang zitten we er achter en dan gaan we weer wat anders doen. <u>Ik ben over het algemeen hartstikke positief.</u>
--	--	--	---	--	--	--

	computer. Ik denk dat misschien voor mensen met autisme natuurlijk niet iedereen, maar dat dat misschien best wel handig is. Het is toch iets afstandelijker, dan dat iemand gelijk zo direct contact met je heeft. Dat weet ik niet, dat moet ik nog zien.				echt wilt doorgeven, stuur je bewuster.	
E16. Wil je zelf nog iets toevoegen?		<u>Ik vind het wel heel interessant om over na te denken.</u>	<u>Kinderen leren natuurlijk wel de computer, hoe ga je daar mee om, maar misschien dat ze wat duidelijker les moeten krijgen in het omgaan met Internet.</u> Ik denk dat dat wel mooi zou zijn, het zou natuurlijk steeds groter moeten worden, eigenlijk al had moeten zijn. Het is er, Internet, en ik denk dat het alleen maar groter gaat worden. En daar zitten voordelen aan, maar moeten mensen mee om leren gaan. Dat is eigenlijk raar dat ze wel verkeersles krijgen. Ze hebben allemaal computers op school en volgens mij zoeken ze ook dingen op op school, Google en zo, maar ik weet niet in hoeverre ze daar echt les in krijgen, <u>ik denk dat het ook op de</u>	<u>Ik ga misschien wel eens een keer met hem op Internet om te kijken wat ik nou met hem kan doen met hem op Internet.</u> Dat is wel een leuk idee. Ik heb er nooit aan gedacht om dat te doen eigenlijk. Dus ik ga dat gewoon eens een keer proberen. Denk niet dat hij het zelfstandig zou kunnen, dingen opzoeken, maar wel met iemand samen zodat hij veel kan oefenen.		

			<u>middelbare school door zou moeten gaan.</u> <u>Wij zijn eigenlijk de proefgeneratie voor het altijd en overal bereikbaar zijn, mobiel, Internet,</u> en dat eigenlijk dat de kinderen van nu die weten helemaal niet meer een wereld zonder digitale camera, Internet.			
E17. Extra opmerkingen	<u>Ik denk wel eens, hoe moet het verder gaan als alles via computers wordt geregeld voor mensen met een verstandelijke beperking, zeg bankzaken, al dat soort zaken.</u> En dat zie ik toch een behoorlijk probleem aankomen. Dat alles, heel veel dingen worden tuurlijk straks geregels via de computer, nu ook al, straks nog meer. Maar vooral bij volwassenen die daar maken hebben met betalingen van zaken, acceptgiro, bankzaken en als dat allemaal straks via de computer gaat, dat wordt denk een behoorlijk groot	Algemeen heb ik nog veel meer nadelen ☺ Nee hoor, dat valt op zich wel mee. Ik vind het heel moeilijk. <u>Aan de ene kant vind ik het fantastisch dat het er is en is het heel makkelijk en aan de andere kant vind ik het vreselijk onpersoonlijk.</u> Er zijn ook wel dingen waarvan ik denk, nou, dat was vroeger toch beter. Zoals met het mailen, ik stuur nog steeds liever een kaartje dan dat ik een mail stuur of een kaart via de mail of zo. Ik vind het allemaal heel onpersoonlijk worden. Dat vind ik het nadeel van Internet. Tegenwoordig doet	<u>Nu is ie wat ouder hoor, het is wel een tijdje geleden. Hij kan wel goed dingen leren.</u> Zoals zijn sociale vaardigheden, dat kan hij leren. Op korfbal weet niemand dat hij Asperger heeft. Dus hij kan wel goed leren “dat hoort dus niet, dus dat moet ik niet doen” en dan is hij vooral leerbaar. <u>Ik denk dat die porno ook gewoon een feit is, het is nou eenmaal op Internet en dat zal hij ook tegenkomen hij kan dat beter in de thuissituatie leren en weten dat dat er is.</u> Daarmee leren omgaan, dat zijn ouders hem daarin		<u>Ik weet dat haar vader op zoek gaat naar porno en dat haar moeder daar héél erg kwaad over wordt. Maar het niet kan tegenhouden.</u> En de begeleiding van die cliënt, van de ouders die worden ook begeleid, die zitten er ook heel vaak op te hameren om het niet te doen, juist omdat er een jong meisje in huis is. Maar het kind is het mee opgegroeid, dus ik vraag me af of ze daar een grens in heeft. <u>Die computer van haar vader staat midden in de kamer.</u> Dus, ja, de achterdeur uit	<u>Ik ga er nu meer bewust over nadenken.</u>

	probleem. Het is wel is waarvan ik me afvraag hoe dat zich zal ontwikkelen. Dat vraag ik me wel af.	iedereen alles maar via Internet. Tegenwoordig staat ze gek te kijken als je elkaar een brief stuurt of een kaartje of wat dan ook. Dat vind ik wel eens jammer. <u>Maar goed, dat komt ook omdat ik me er helemaal niet meer bezig hou. Misschien ben ik dan wel een ouderwetse trien.</u>	begeleiden. Dan dat hij er totaal voor beschermd wordt en ooit hopelijk op zichzelf gaat wonen en dat hij zich helemaal kapot schrikt. Denk ik. Dus ik denk dat het eigenlijk wel goed is dat het in zo'n open sfeer gaat	(uitdrukking) <u>Er is ook geen toezicht op. Hij staat wel midden in de kamer. Maar ouders hebben geen interesse om mee te kijken. Jammer genoeg.</u> <u>Ik zou zeggen, in die tijd dat je achter dat ding zit, zoek elkaar op en neem een kopje thee. Dat lijkt me veel gezelliger. Ik vind zelfs de telefoon leuker. Dat is mijn mening.</u> <u>Je kunt niet zien met wie ze omgaan. Ik wil wel de privacy respecteren, maar als ze op hun kamer met iemand zitten te kletsen, weet je wie dat is. Is het op msn, dan weet je dat vaak niet. Daar heb ik een probleem mee.</u> <u>Voor mijn is het (zie onderstaande) een schokkende ervaring. Dat is een</u>	
--	--	---	--	--	--

					<u>ander soort omgang met elkaar. Want bij deze zelfde jongen, die ADHDer is dan wel het besef dat als ik tegenover hem zit en hij zegt tegen mij “ik schiet je een kogel door je kop” dan is het bedreigend. Maar op het moment dat het op msn gebeurd, schijnt het niet eens een bedreiging te zijn. Nemen ze niet eens serieus.</u> <i>(Een recente ervaring aansluitend op de nadelen; een jongen van achttien, ADHD, komt elke dag bij ons op het centrum, msnen en die zat met een andere jongen op msn was ook van zijn klas of zo, waarschijnlijk nog een ADHDer aan het taalgebruik te horen en er zat iemand naast hem op de andere computer en die kwam op een gegeven moment als in een soort van in paniek ons halen van</i>	
--	--	--	--	--	---	--

					<i>“het gaat nou zo raar hier” en toen bleek dus, die jongen mocht meekijken bij die andere jongen en dat ging dus echt in de trant van “je moet je kop houden, anders schiet ik een kogel door je kop” echt heel ver ging dat. Nou, we hebben hem, ik heb hem er direct op aangesproken, van nu afkappen. Maar die jongen had het gezien, wat er gebeurde en die zei dus, want ons beleid daar is dat we daar zeggen van; bescherm elkaar voor dingen als je iets ziet of hoort van, het is geen klikken, maar komt iemand halen en dan kunnen we het misschien met elkaar oplossen. En dat deed deze jongen dus, deze andere jongen. En wij gingen er heen en zeiden van, “nu afkappen, want zo ga je niet met elkaar om” dat soort teksten. En hij kreeg allerlei dingen</i>	
--	--	--	--	--	--	--

					terug. Zo van "je krijgt een kogel door je kop. En ik kom terug met mijn vader en die slacht je af" vreselijk was het. En we zeiden; gewoon afkappen. Dat heeft ie dus wel gedaan. Maar wel een beetje mopperend, zo van, hij begon, uiteraard. En ik ben er de volgende dag, hij is verder de dag bij ons gebleven en ben er niet meer op teruggekomen. We hebben het er op dat moment wel over gesproken, zo van, dat soort dingen moet je meteen afkappen. Als ze zoiets te horen krijgt, van mijn part zegt je van, nu wil ik niet verder praten of je zet dat ding gewoon uit. Dat kan toch. Maar dat schijnt moeilijk te zijn. Dus dat was al heel ver gegaan die discussie. Maar enfin, de volgende dag kwam hij weer bij ons en we riepen meteen, hoe is dat afgelopen met die	
--	--	--	--	--	--	--

					<i>jongen? Ik zeg, heeft dat nog eh... toen zegt ie: "Oh nee hoor, dat is al weer uitgepraat, we zijn alweer vrienden" En daar maken wij ons dan druk om. Maar goed, toen ben ik wel met hem verder gegaan. zo van, dat soort dingen zeg je toch niet. Ze zeggen dat ook niet, maar op msn schijnt dat anders te zijn. Dan zeg je dat wel. Dat is eigenlijk best wel een schokkende ervaring, vind ik)</i>	
--	--	--	--	--	---	--

	Overeenkomsten	Verschillen
A1. Wat is je leeftijd?		55 - 21 - 28 - 22 - 52 en 22 jaar
A2. Hoe lang werk je al in voor GO?		3 - 4,5 - 10 - 1,5 - 3,5 en bijna 2 jaar
A3. Hoe veel uur per week gebruik je Internet privé en voor het werk?		2 - 3 - 12 - 1 - 10 en 15 uur per week
A4. Vind je jezelf een ervaren Internet gebruik(st)er?	Op één na vindt iedereen dat van zichzelf.	
B5. Korte omschrijving van je cliënten van 12 tot 15 met event. beperking?		Samen beschrijven zij 10 cliënten, 6 jongens en 4 meisjes, met uiteenlopende IQ's en beperkingen; • Jongen, 12 jaar, autisme en PDD-NOS, normale intelligentie • Jongen, 12 jaar, PDD-NOS, Gilles de la Tourette, problemen met boosheid/ emotie, laag IQ, geschorst van school • Jongen, 14 jaar, syndroom van Asperger (lichte vorm, zegt hij zelf), hoog begaafd • Jongen, 16 jaar, downsyndroom, heel laag niveau • Meisje, 12 jaar, moeilijke thuissituatie, normaal begaafd • Jongen, 15 jaar, autisme • Jongen, 12 jaar, ZMLK-niveau • Meisje, 16 jaar, ADHD en dyslectie, normaal begaafd • Meisje, 15 jaar, vorm van autisme en ontwikkelingsachterstand • Meisje, 12 jaar, ontwikkelingsachterstand, laag IQ, moeilijke gezinssituatie
B6. Hoe vaak met je cliënt op het Internet?	Op één na, zitten ze allemaal wel even met hun cliënten op het Internet. Op één na, omdat deze cliënt een heel laag niveau heeft. De begeleiders zitten 5 min. tot een uur per week met hun cliënt op Internet.	

B7. Wat doe jij samen met je cliënten op het Internet?	Alle begeleiders (op één na) gebruiken Internet samen met hun cliënt voor het zoeken naar informatie, en ook voor school en huiswerk. Het wordt ook gebruikt voor plezier, zoals spelletjes (gamen), filmpjes en foto's en het zoeken naar recepten en activiteiten zoals kleuren of knutstelen. Geen van allen downloaden ze samen.	De minderheid is bekend met profielsite's. De minderheid is samen bezig met MSN. Een enkeling stuur wel eens samen een email. Een enkeling is erbij en kijkt mee als de cliënt aan het chatten is. De helft van de begeleiders gebruikt Internet als ondersteuning voor de cliënt door bijvoorbeeld info te zoeken over zijn/ haar beperking, lotgenoten zoeken of hulpmiddelen voor het regelen van de financiën zoals hulpschema's. Één cliënt heeft de begeleider verboden om mee te kijken op MSN.
B8. Jouw doel als begeleider ten aanzien van jouw cliënten als je samen op het Internet zit?	Voor de meerderheid is het een middel voor het huiswerk, zoeken naar info.	De helft zit samen op Internet om de cliënt bekend te maken met het medium zelf. Een respondent zegt het een prachtig medium te vinden. Een enkeling gebruikt Internet om te kijken naar de belevingswereld van de cliënt en om de humor van de cliënt te zien. Waar herkent de cliënt zich in. Om te zien dat letterlijke humor lastig is voor hen. De helft heeft als doel vermaak, plezier, dmv filmpjes spelletjes, foto's ed. Een enkeling heeft als doel om de contacten te vergroten lotgenoten te zoeken en zo te ondervinden dat de cliënt niet alleen is met zijn/ haar beperking en voor het oriënteren op een studie.
C9. Op welke manieren communiceer jij via het Internet met je cliënten?		De minderheid email met de ouders. Een enkeling ontvangt of verstuurd wel eens foto's of een ecard. Een enkeling is het wel van plan in de toekomst.
C10. Hoe vaak communiceer jij via het Internet met je cliënten?		Met de ouders mailen zij één keer in de week of in de twee weken. Bij een enkeling is dit ook als voorinformatie op de begeleiding bedoelt.
C11. Hoe veel tijd per keer is dat?		Ong. 10 min.
D12. Hoe vaak maakt je cliënt gebruik van Internet?		Meer dan de helft van de cliënten zit elke dag één á twee uur op het Internet. De meesten hiervan hebben volgens de begeleider een tijdslimiet van de ouders. Één daarvan heeft de computer non-stop aanstaan. De

		ouders houden hier geen toezicht op. De anderen zijn er (nog) niet mee bezig.
D13. Wat denk jij dat jouw cliënten doen op het Internet?	Op één na gebruiken alle cliënten Internet voor het zoeken naar informatie voor bijvoorbeeld huiswerk, het openbaar vervoer de agenda van school. Het is niet bekend of de cliënten een profiel hebben op een profielsite aangezien de meesten niet wisten wat dit is. .	Van één cliënt is bekend dat hij porno opzoekt. Zijn ouders zijn hier van op de hoogte. Van minder dan de helft is bekend dat ze op MSN zitten. De minderheid download muziek of andere dingen. Minder dan de helft doet spelletjes waarvan één spel meerdere deelnemers betreft, waarschijnlijk het HabboHotel. De minderheid emailt en chat. Van twee cliënten is bekend dat de ouders de Internet- en de MSN-geschiedenis opslaan. Één cliënt daarvan weet het waarschijnlijk niet. Dezelfde cliënten hebben een webcam (voor zover bekend) waarvan er één is weggehaald. Één cliënt doet zich voor als haar eigen ontvoerder op MSN.
E14. Jouw mening de nadelen van het Internet voor jouw cliënten?		• Wennen aan een andere computer dan de eigen. • De Internetsite's veranderen. • Te veel info in één keer zoals de popups met rare site's erachter of dingen die geld kosten. 2x • Mensen die de cliënt benaderen, het gevaar van verzoeken letterlijk nemen zoals "trek je broek naar beneden" of voor afspraakjes 3x door 2 genoemd (één respondent noemt dat er op school ook dingen kunnen gebeuren waar je niets van weet) • Lokkertjes. • Porno en andere beelden niet in het goede perspectief kunnen zien nemen 'zo hoort dat' 3x • Er gaat meer tijd in zitten dat je plant. In die tijd kun je ook andere leuke dingen doen, isolementrisico 2x • Hypnotiseringisico is groot, vooral voor autisten, niet achter weg te slaan. • Ruzies, pesten en roddelen waar je niets van weet. • Agressieve spelletjes. • De webcam omdat bekend is dat ze daar rare dingen mee doen. • Door MSN verarming van het Nederlands. • Met Google verkeerde woorden in tikken (poesje bijv.)
E15. Jouw mening de voordelen van het Internet voor	Veel informatie voor huiswerk, activiteiten ed!!	• Webcam om naar zijn opa en oma te zwaaien. • Voor autisten makkelijker contact maken 2x.

jouw cliënten?		• De email 3x • MSN kan makkelijk zijn en leuk zijn voor contacten 2x • Makkelijk met foto's!
E16. Wil je zelf nog iets toevoegen?		Interessant om over na te denken 3x Kinderen zouden Internetles meer op school moeten krijgen. Wij zijn de proefgeneratie van het 'altijd bereikbaar zijn'
E17. Extra opmerkingen		Niet genoeg toezicht 2x. "Soms denk ik ook wel eens, jeetje, moet alles via Internet" Hoe moet het in de toekomst al alles via Internet gaan voor mensen met een beperking. Fantastisch, maar ook onpersoonlijk maar misschien omdat ik me er niet mee bezig houd. Hij (14 jaar) is ouder en je kan hem dingen leren. Porno is nou eenmaal een feit, beter ontdekt hij het thuis. Één van de vaders bezoekt pornosite's op de zelfde computer als zijn dochter van 12. "Ga bij elkaar op bezoek, dat is leuker dan MSN" "Je kunt niet zien met wie ze omgaan. Ik wil wel de privacy respecteren, maar als ze op hun kamer met iemand zitten te kletsen, weet je wie dat is. Is het op msn, dan weet je dat vaak niet. Daar heb ik een probleem mee" Schokkende ervaring meegemaakt met scheldende MSNers buiten GO om; <i>"Voor mijn is het (zie labels) een schokkende ervaring. Dat is een ander soort omgang met elkaar. Want bij deze zelfde jongen, die ADHDer is dan wel het besef dat als ik tegenover hem zit en hij zegt tegen mij "ik schiet je een kogel door je kop" dan is het bedreigend. Maar op het moment dat het op msn gebeurd, schijnt het niet eens een bedreiging te zijn. Nemen ze niet eens serieus"</i>

Het begeleiden van tieners bij hun Internetgebruik

Het eindproduct

Marieke Lansdown

Het eindproduct

Als antwoord op de onderzoeksvraag heb ik er voor gekozen om op basis van de bevindingen van het onderzoek mijn collega's te gaan voorlichten en adviseren in de vorm van een Power Point presentatie.

Ik wil bij mijn collega's bewustwording creëren en de discussie op gang brengen.

De manager en teamleidster zullen erbij aanwezig zijn en zij kunnen mijn adviezen meenemen in de beleidsplannen.

De presentatie houd ik bij de eerst volgende vergadering.

Het begeleiden van tieners

bij hun Internetgebruik

Deze presentatie is mede mogelijk gemaakt door

Kyan van Bommel, 12 jaar

Waarom deze presentatie?

- Afstudeerproject
- Onderzoeksdoel
- Onderzoeksvraag
- Werkwijze

Wat wil ik bereiken?

- Bewustwording
- Discussie

Wat doen tieners op het Internet?

- Voor tieners is internet niks nieuws
- E-mailen (voor hun inmiddels ouderwets)
- Gamen, spelletjes
- Downloaden (muziek, filmpjes)
- En natuurlijk porno bekijken
- Maar vooral MSN-en en profielsites maken en bekijken

Waarom en hoe vaak?

- Het gaat niet zo zeer over de inhoud, maar over ***contact***
- Experimenteren met hun identiteit
- Hoe veel en hoe vaak zijn ze er dan mee bezig?

Internet, verliefdheid en seks

- Alle jongeren die actief zijn op het Internet, zijn ooit seksueel benaderd door iemand.
- Vrijwel alle jongeren die er aan toe zijn om seksueel te experimenteren, doen dat online.
- Ongeveer de helft van de actief internettende jongens en meisjes is wel eens verliefd geweest op iemand die ze via Internet hebben leren kennen.

Mogelijke effecten en gevolgen voor tieners

- Internet en seks
- Mediavoorbeeld
- Reactie van het kind

Mogelijke effecten en gevolgen voor tieners

- Vallen en opstaan
- Vier soorten risico's;
 - ✓ Sociaal-emotionele risico's
 - ✓ Veiligheidsrisico's
 - ✓ Juridische risico's
 - ✓ Betrouwbaarheidsrisico's

Mogelijke effecten en gevolgen voor tieners

- Elkaar zien is nog steeds het belangrijkste!
- Voor sociaal kwetsbare tieners is het prettiger communiceren
- Ongunstige effecten zijn kind-afhankelijk
- Sociaal kwetsbare tieners zijn ook kwetsbaar op Internet

Mogelijke effecten en gevolgen voor tieners

Wanneer zijn ze vooral kwetsbaar?

Situatie-kenmerken

- Een onbekende aan de andere kant
- Leeftijdsverschil
- Seksuele handelingen voor de webcam (chantabel)

Kind-kenmerken

- Jonger dan 15 jaar
- Er is geen positief vaderfiguur aanwezig
- Mishandeling, seksueel misbruik
- Veel stress in de leefsituatie
- 'Offline' moeite met sociale contacten

Rol van ouders en begeleiders

- Betrokkenheid
- Minder controle
- Praten, praten, praten!

Rol van ouders en begeleiders

- Wat leer je een kind nog meer?
- Hoe kun je beter begeleiden?
- Wat doe je bij pesten?
- Wat doe je als ze sekssites bekijken?

Wat zeiden mijn geïnterviewde collega's?

- Wat doen ze samen?
- Met welk doel?
- Wat doen de cliënten zelf op het Internet?
- Wat zeiden mijn collega's over de voor- en de nadelen?

Mijn conclusies

- Wij hebben te maken met kwetsbare tieners
- Positieve en negatieve kanten van het Internet
- Éénrichtingsverkeer en interactief
- Het is nog geen agogisch middel binnen de begeleiding

Mijn aanbevelingen

Protocol Internetgebruik als agogisch middel
binnen de begeleiding
(mesoniveau)

Het vertalen van de hulpvraag en doelstellingen van de cliënt
naar zijn/haar **Individueel Plan**
(micro planniveau)

Systematische en doelgerichte **uitvoering** binnen begeleiding
(micro handelingsniveau)

Handige sites

- www.mijnkindonline.nl
- www.digibewust.nl
- www.internetsoa.nl
- www.pestweb.nl
- www.iks surf veilig.nl
- <http://veilig.kennisnet.nl>

Interessante boeken

- *Verliefd op internet.* Justine Pardoën en Remco Pijpers
- *Jaarboek ICT en samenleving: De Digitale Generatie,*
Jos de Haan en Christian van 't Hof
- *Nieuwe links in het gezin,* Sociaal en Cultureel planbureau

Dank jullie wel!